

ВІСНИК ПРОФОСВІТИ

Видається з 1992 року,
як зареєстроване видання – з січня 1994
Січень–лютий 2022 року
Виходить 2 рази на місяць

№ 1-2-3-4

Орган Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Харківській області

28 лютого 2022 року

Шановні читачі! Даний номер газети видано із запізненням, оскільки в Україні було введено воєнний стан, а на Харківщині ведуться бойові дії. У випуску надруковано матеріали до атестації педагогів ЗП(ПТ)О.

*Ми продовжуємо працювати і чекаємо ваші статті для друку.
Тож тримаємо освітній фронт і все буде Україна!!!*

З повагою редакція газети

На обласній Інтернет-конференції

Інтернет-конференція як форма обміну досвідом роботи

(Короткий огляд матеріалів учасників обласної Інтернет-конференції)

28 січня 2022 року відбулася Інтернет-конференція за темою «Реалізація принципів партнерства в діяльності ЗП(ПТ)О як важливий чинник підготовки кваліфікованих робітників». У конференції взяли участь керівники, заступники керівників, методисти, викладачі, психологи, менеджери з комунікацій, соціальні педагоги, майстри виробничого навчання ЗП(ПТ)О, мето-

дисти НМЦ ПТО у Харківській області. Протягом трьох годин **386 учасників** конференції працювали у теплій та дружній атмосфері.

Конференція проходила одночасно у трьох локаціях:

I. Інтеграція змісту освіти та технологій як умова підвищення якості навчально-виробничого процесу.

II. Сучасні методики формування

сприятливого соціально-психологічного клімату в закладі освіти.

III. Створення і використання технологій дистанційного й змішаного навчання, цифрових освітніх ресурсів.

У ході роботи були розглянуті актуальні питання новітніх навчальних технологій дистанційної освіти щодо професійної та суспільної діяльності освітян та здобувачів освіти.

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

- ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ ЯК ФОРМА ОБМІНУ ДОСВІДОМ РОБОТИ
- МОВНІ КОНКУРСИ ЯК ШЛЯХ ДО ТВОРЧОГО ПОШУКУ СВОГО «Я» МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ
- SOFT SKILLS: ЯКІ НАВИЧКИ ПОТРЕБУЮТЬ «ПРОКАЧКИ»?
- АТЕСТАЦІЯ ПЕДАГОГІВ – 2022
- ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОГО АНАЛІЗУ ЕПІЧНОГО ТВОРУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
- РОЛЬ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА
- ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
- ВИКОРИСТАННЯ ЗАСТОСУНКІВ ТА СЕРВІСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТА «ОБЛАДНАННЯ І ТЕХНОЛОГІЯ ЗВАРЮВАЛЬНИХ РОБІТ»
- ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИПУСКНИКІВ ЗП(ПТ)О ВІДПОВІДНО ДО СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ ПРАЦІ
- ВИКОРИСТАННЯ ОПОРНИХ КОНСПЕКТИВ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНИХ СХЕМ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З ПРОФЕСІЙ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ
- ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «КУХАР. КОНДИТЕР»
- ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
- НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ
- БІОРИЗНОМАНІТТЯ НАШОЇ ПЛАНЕТИ ЯК НАСЛІДОК ЕВОЛЮЦІЇ. ТВАРИНИ
- ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКІВ PINTEREST ТА INSTAGRAM ДЛЯ ПОШУКУ ЯКІСНОГО ВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ
- ЛАЙФХАКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО ЗНО З ІСТОРІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
- АТЛЕТИЗМ – ДЖЕРЕЛО СИЛИ, ЗДОРОВ'Я Й БАДЬОРСТІ

ПЕРША ЛОКАЦІЯ

Модератор: Зінаїда НАЗАРЕЦЬ, завідувача лабораторією професійної підготовки НМЦ ПТО у Харківській області.

Технічна підтримка: Ірина ДУБРОВА, методист НМЦ ПТО у Харківській області.

Спікери:

1. Олена АЛАТАЄВА, заступник директора з навчально-виробничої роботи ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області», – тема «Організація інтегрованого навчання на засадах компетентнісного підходу». Були висвітлені:

- основні ступені в навчанні, такі як: ясність, асоціація, система, метод;
- шляхи реалізації інтегративного підходу в освіті;
- алгоритм впровадження інтегрованого навчання;

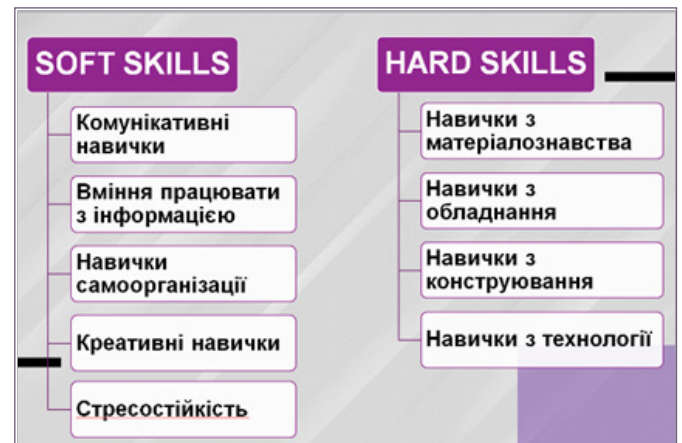
— інваріантні функції педагогічної інтеграції, серед яких: базові або раніше отримані знання і навички, нове бачення предмета педагогом.

2. Надія СМОЛІНА, заступник директора з навчально-виробничої роботи, та **Наталія ДОЛЖЕНКО**, викладач ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг», – тема «Перевернутий клас – модель змішаного

навчання для розвитку soft skills та hard skills, важливих навичок для професій швейного профілю». Педагоги доповіли про:

- перевернутий клас як модель змішаного навчання і використання цієї технології для розвитку soft skills та hard skills (визначено вісім етапів проведення уроку за цією технологією, наведено приклад робочої інтелект-карти);
- досвід використання пакету спеціалізованого хмарного програмного забезпечення G Suite for Education;
- швейні технології обробки пояса спідниці (наведені приклади різноманітних моделей спідниць);
- систематизацію учнями матеріалів уроку за допомогою Fishbone;
- перевірку засвоєння навчального матеріалу з використання платформи LearningApps.org, навели статистику відповідей здобувачів освіти як результат засвоєння навчального матеріалу.

3. Альона ЄРЬОМІНА, майстер виробничого навчання Первомайського професійного ліцею, – тема «Буктрейлер як засіб здобуття професійних компетенцій та підвищення якості підготовки сучасного кухаря». Педагог:

- ознайомила з поняттям «буктрейлер»;
- розглянула етапи створення буктрейлера на прикладі уроку «Приготування вареників з різними начинками. Вимоги до якості. Подача»;
- продемонструвала відеоролик, створений майстром разом з учнями й підкреслила, що оптимальний час ролику для буктрейлера — не більше 3-х хвилин.

4. Вікторія КОТЕНКО, майстер виробничого навчання ДНЗ «Харківське вище професійне училище № 6», – тема «Чинники медіаграмотності на уроках професійно-практичної підготовки». Доповідач:

- розповіла про медіаосвіту як частину сучасного освіт-

нього процесу;

— наголосила на особливостях підліткового віку, фізичного і психоемоційного розвитку здобувачів освіти закладів П(П)О;

— визначила основні завдання майстра виробничого навчання в умовах розвитку медіаграмотності на уроках професійно-практичної підготовки;

— повідомила про свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб підлітками.

— навела десять основних компетентностей медіаграмотності.

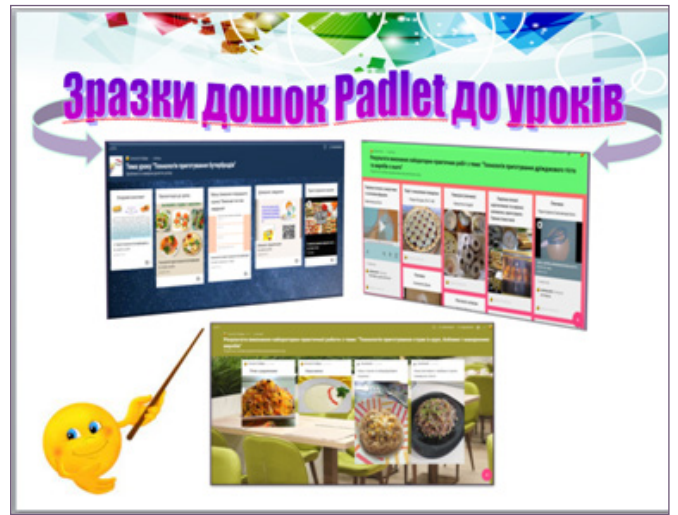

5. **Наталія СОЙФЕР**, викладач Регіонального центру професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області, – тема «Оновлення процесу викладання предмета «Технологія приготування їжі з основами товарознавства» через використання освітніх платформ і онлайн сервісів». У доповіді було наведено:

— приклади застосування сучасних освітніх платформ, таких як LearningApps, Wordwall.net, зразки застосування SMART-комплексів і дошок Padlet для проведення уроків з курсу технології приготування їжі;

— певні виклики педагогам і здобувачам освіти, зумовлені електронною формою комунікацій;

— сучасні комунікативні стратегії, засновані на активному використанні інформаційних і телекомунікаційних технологій.

6. **Тетяна ГОРДІЄНКО**, викладач-методист ДНЗ «Харківського вищого професійного училища № 6», – тема «Технологія проектування SMART-комплексу «Креслення онлайн». Викладач:

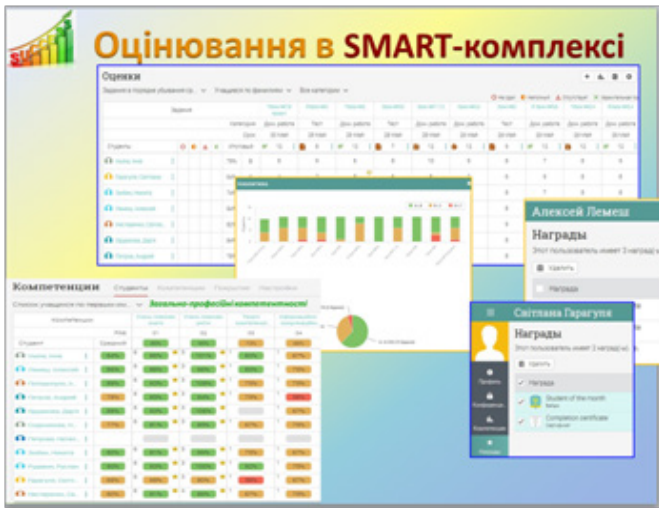
— доповідала про NEO — це висококласна система управління навчанням (LMS) для закладів освіти;

— навела приклади оцінювання в SMART-комплексі, розкрила поняття авторського, невербального (жести, міміка, колір, шрифти, застосування музики під час уроку) та інформаційно-комунікаційного середовища;

— поділилася досвідом використання QR-кодів для зручного доступу до інформаційного ресурсу, а саме програм 3D-моделювання.

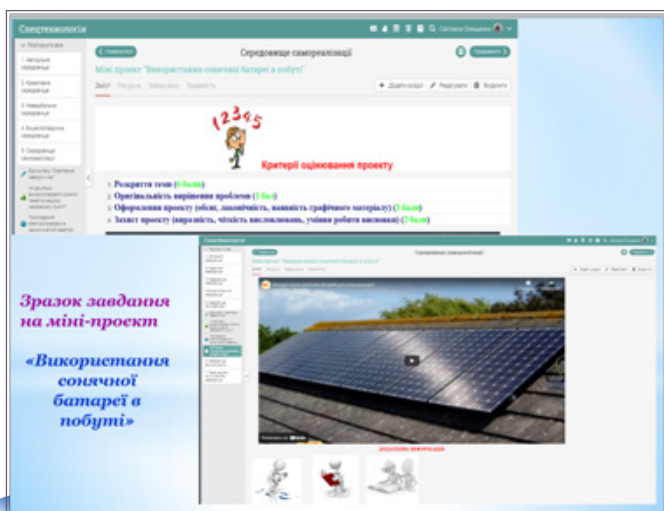

Завершилася робота локації підведенням підсумків та дискутуванням з нагальних питань, в якому взяла участь **Світлана ОНИЩЕНКО**, викладач предметів професійно-теоретичної підготовки ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти». Світлана розповіла:

- про середовище самореалізації, у якому реалізовані такі форми навчальної діяльності, як самонавчання і самоаналіз навчального матеріалу, самоконтроль навчальних досягнень; самонавчання і самокорекція навчальних досягнень;
- навела приклади формування енциклопедичного середовища і зразок завдання, виконаного учнем, на прикладі міні-проекту «Використання сонячної батареї в побуті».

ДРУГА ЛОКАЦІЯ

Модератор: Аліна ГЕРАСИМЕНО, методист НМЦ ПТО у Харківській області.

Технічна підтримка: Олена ПАВЛЕНКО, методист НМЦ ПТО у Харківській області.

Співкери:

1. **Дарія ВЕЛИГОДСЬКА**, менеджерка з комунікацій ГО «Центр гендерної культури», – тема «Центр гендерної культури як просвітницький ХАБ у сфері гендерних питань». Дарія розповіла про:

- роботу Центру, його місію;
- основні напрями діяльності Центру;
- цільові аудиторії, серед яких учнівство, студентство, вчителство, підприємниці, лідерки, жінки з інвалідністю;

— співпрацю Центру із Харківською обласною державною адміністрацією, Харківською міською радою, об'єднанням юристок «ЮрФем», організаціями, що працюють з ЛГБТІ-спільнотою, а також у сфері запобігання домашньому насильству, і з іншими організаціями.

2. **Алла РУДНЕВСЬКА**, соціальний педагог ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти», – тема «Форми і методи роботи соціального педагога ЗП(П)О щодо співпраці із соціальними партнерами». Педагог поділилася власним досвідом роботи щодо:

- соціального партнерства ДНЗ «Куп'янський регіо-

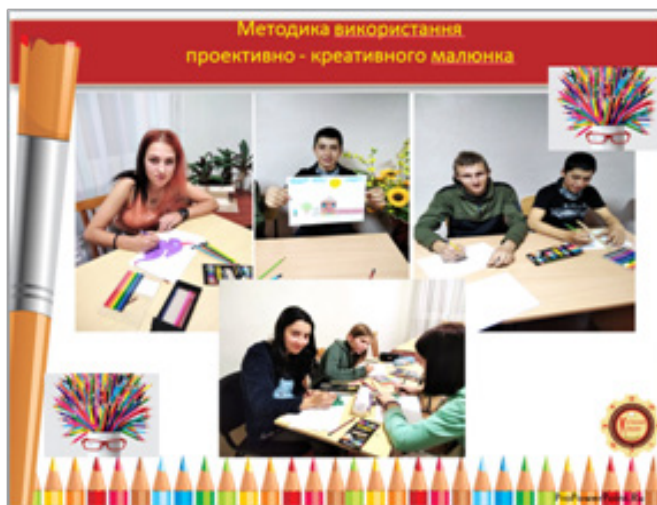

нальний центр професійної освіти» з громадськими організаціями, які надають можливості учням реалізувати їх життєві наміри;

- здійснення контролю за станом соціального захисту учнів, які потребують особливої уваги;
- допомогу зі сторони закладу учням пільгового контингенту;
- участі учнів та педагогів у волонтерському русі.

3. Світлана ШЕВЧЕНКО, практичний психолог ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти», – тема «Використання проєктивних методик як інструмент розвитку комунікаційних навичок у підлітків». Світлана розповіла про таке:

- важливість комунікативних навичок у сучасному суспільстві;
- проблеми використання комунікаційних навичок вникає у підлітковому віці;
- спілкування підлітків як важливий інформаційний канал;
- різноманітні види спілкування (вербальне, невербальне);
- дослідження щодо виявлення проблем комунікативних навичок;
- використання проєктивних методик.

4. Євгенія КОЛІСНИК, практичний психолог ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області», – тема

«Формування м'яких навичок soft-skills у здобувачів освіти, схильних до девіантної поведінки у освітньому середовищі закладу професійної освіти». Євгенія розповіла про:

- впровадження у закладі новітніх виробничих технологій із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів;
- постійний зв'язок з підприємствами, іншими навчальними закладами шляхом співробітництва, взаємодії, обміну інформації щодо новітніх матеріалів, інструментів, обладнання тощо;
- вирішення проблеми роботи з багатоманітним контингентом дезадаптованих неповнолітніх;
- вирішення завдання дати здобувачам освіти не лише набір професійних знань, умінь і навичок, так званих (hard skills), але й розвинути м'які навички (softs skills), які допоможуть у проходженні виробничої практики, пошуку роботи та успішному працевлаштуванні, закріпленні на першому робочому місці;
- роботу соціально-психологічної служби Центру;
- проведення діагностики для виявлення схильностей у підлітків до девіантної поведінки, індивідуальні та групові психокорекційні заняття, здійснюється профілактична та консультативна робота з молоддю, педагогами, батьками;
- роботу з розвитку softs skills у педагогів і здобувачів освіти.

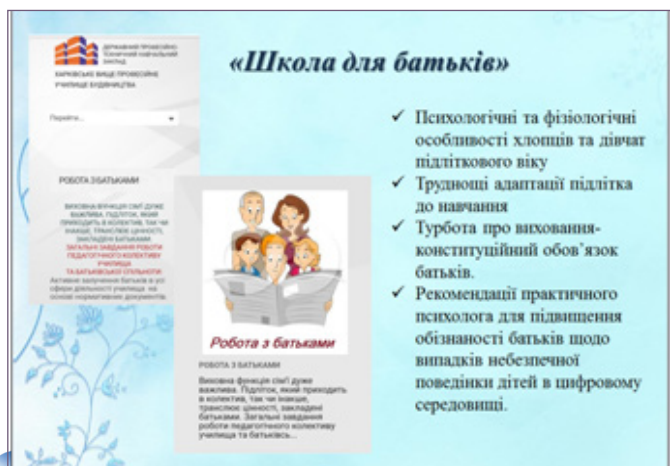
5. Тетяна КАЗАКОВА, практичний психолог, та **Анастасія ТРИПОЛЬСЬКА**, соціальний педагог ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту», – тема «Спільний (учні та викладачі) перегляд фільмів про навчання, як один із засобів формуван-

ня сприятливого психологічного клімату в закладі освіти». Доповідали про:

- задачі професійно-технічної освіти щодо дисципліни учнів, особливо на загальноосвітніх уроках;
- перегляд кінофільмів та обговорення переглянутого педагогами з учнями як виховний захід у закладах професійно-технічної освіти;
- ефективний спосіб покращення дисципліни — дати учням можливість подивитись на себе ніби з боку, з позиції стороннього спостерігача і зробити певні висновки;
- парадокси сучасного інформаційного (або «гаджетового») суспільства;
- паростки самокритики, які потрібно дуже обережно розвивати, щоб не занизити самооцінку, а спонукати до розвитку й самовиховання.

6. **Ольга ГАЛКІНА**, практичний психолог ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва», – тема: «Алгоритм діяльності практичного психолога у період

адаптації першокурсників до навчання у ЗП(ПТ)О». Педагог розповідала про:

- адаптацію першокурсників до умов навчання у ЗП(ПТ)О;
- вибудовування стосунки учнів з майстром виробничого навчання та класним керівником;
- психологічні дослідження щодо контингенту здобувачів освіти та аналіз результатів;
- роботу практичного психолога з педагогами;
- створення тренінгової програми щодо подолання проблем взаємодії «учень-педагог»;
- позаурочну роботу в рамках програми адаптації.

ТРЕТЯ ЛОКАЦІЯ

Модератор: Наталя СОЛОГУБ, заступник директора НМЦ ПТО у Харківській області.

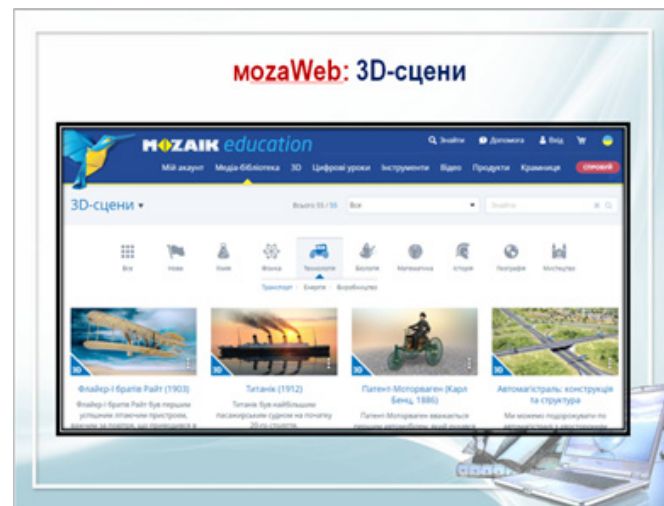
Технічна підтримка: Інна БЛІНКОВА, методист НМЦ ПТО у Харківській області.

Спікери:

1. **Андрій КУЗНІЧЕНКО**, викладач ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти», – тема «Mozaik Education: інтерактивне навчання з використанням сучасних дидактичних матеріалів». Педагог відмітив, що проєкт Mozaik Education — це інноваційні цифрові освітні рішення

- педагогів, щоб використовувати в освітньому процесі;
- учнів, щоб навчатися самостійно вдома; цифрової освіти.

Андрій розповів про переваги цього проєкту, але підкрес-

лив, що ці інструменти ніколи не будуть йти попереду суті викладання, не замінять «живого» слова педагога, вони просто нададуть освітньому процесу більшої якості, сучасності та актуальності.

2. **Марина ТКАЧУК і Ольга СИДОРЧУК**, викладачки ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти», – тема «Інформаційно-цифрові навички сучасного педагога». Доповідали про таке:

— ІКТ-компетентність педагога як здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології для здійснення інформаційної діяльності;

— цифрові компетентності — база, без якої неможливо уявити ефективну роботу сучасного викладача в умовах періодичних локдаунів і карантинів;

— Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року, схвалена Кабінетом Міністрів України;

— використання в роботі для здійснення формувального оцінювання здобувачів освіти сервісів Kahoot, LearningApps та Quizizz.

— особливості SMART-комплексу навчальної дисципліни, що включає в себе сім середовищ, і кожне середовище заповнено відповідною інформацією.

3. **Анна БУРСА**, майстер виробничого навчання Красноградського професійного ліцею, – тема «SMART-комплекс навчальної дисципліни як активний інструмент для забезпечення ефективного навчання». Анна доповіла про таке:

— Neo LMS як висококласна система управління навчанням для закладів освіти;

— переваги та особливості цієї освітньої платформи;

4. **Юлія КОЛЕСНИКОВА**, викладач ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області», – тема «Використання технологій дистанційного і змішаного навчання на уроках зарубіжної літератури». Юлія розповіла про:

— виклики сучасності: для учнів – навчитися вчитися самостійно; для педагогів — використовувати цифрові технології;

— дистанційне і змішане навчання як форму організації освітнього процесу, переваги, недоліки та складнощі, що виникають в учнів та педагогів;

— види навчальної діяльності, які можна організувати

Формати дистанційного навчання:

Синхронний формат означає співпрацю в режимі реального часу. Його перевага в тому, що можна залучити учасників миттєво та у визначений час.

ВАЖЛИВО!

Під час дистанційного навчання в синхронному режимі учасники нерухомо сидять біля екрана. Не забуваємо про чергування розумової активності з фізичною, гімнастику для очей

Асинхронний формат – здобувачі освіти працюють у власному темпі та у зручний для себе час.

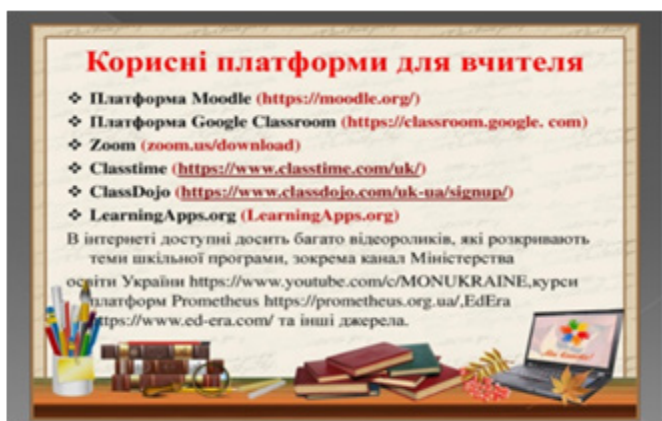

з учнями під час дистанційного навчання для синхронної та асинхронної форми занять;

- використання ІТ на власних уроках зарубіжної літератури;
- електронні ресурси, що можуть допомогти педагогові при підготовці власних дистанційних уроків і курсів;
- перевантаження, надмірна кількість матеріалу й завдань, з якими потрібно самостійно працювати.

5. **Дмитро ВОЛКОВ**, викладач захисту Вітчизни та інформатики ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області», – тема «П'ять найпопулярніших платформ для змішаного та дистанційного навчання, які можна використовувати для узагальнення знань учнів у системі професійної освіти». Мова йшла про:

- п'ять найпопулярніших платформ для змішаного та дистанційного навчання — MOODLE, Google Classroom, Class Dojo, Classtime, LearningAps.org, які можна використовувати для узагальнення знань учнів в системі професійної освіти, їх недоліки та переваги;
- критерії вибору конкретної платформи, оскільки платформа повинна бути єдиною для використання в закладі освіти.

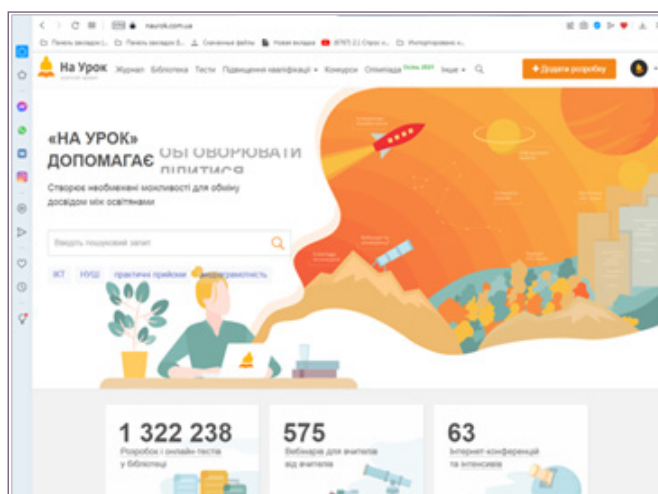

6. **Ірина НИКУЛІНА**, викладач Зміївського професійного енергетичного ліцею, – тема «Підготовка та проведення онлайн-уроків з історії за умов дистанційного навчання». Ірина ознайомила з:

- використанням дистанційних технологій;
- експрес-навчанням з використанням онлайн-платформи;
- технологією «Перевернутий клас» під час змішаного і дистанційного навчання;

— приладами застосування на уроках таких ресурсів, як Google Meet, Zoom;

— роботою сервісів LearningApps, Padlet.com, Wordwall та Kahoot.

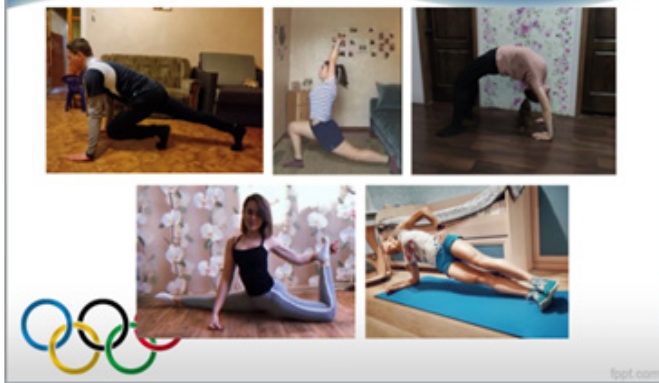
7. **Анатолій КАСАЛАП**, викладач ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області», – тема «Урок фізичної культури в умовах дистанційного навчання». Анатолій доповів про:

- збереження та зміцнення здоров'я молоді;
- основні постулати організації дистанційного навчання з фізичної культури: особистий приклад викладача; план роботи викладача фізичної культури; знання здобувачем освіти

Дистанційне навчання з фізичної культури в
Чугуївському регіональному центрі професійної освіти
Харківської області

правил самостійних занять фізичними вправами; самоконтроль під час виконання практичних завдань; виконання фізичних вправ протягом дня;

— руховий режим дня здобувачів освіти: ранкова гімнас-

тика; фізкультхвилинка після навчання; фізичні вправи для розвитку фізичних якостей;

— недоліки дистанційного навчання: відсутність безпосереднього контакту здобувача освіти та викладача, велику трудомісткість і необхідність значних матеріальних витрат при розробці дистанційних курсів.

По завершенні конференції відбулися панельні дискусії за локаціями, де учасники змогли задати питання доповідачам та одержати відповіді на них.

Учасники Інтернет-конференції у коментарях подякували спікерам за цікаві та корисні доповіді і висловили надію на подальшу плідну співпрацю для підготовки майбутніх висококваліфікованих робітників.

Підготувала статтю за матеріалами

Інтернет-конференції

Ольга ГРИГОРОВА,

методист НМЦ ПТО у Харківській області

На мовних конкурсах

МОВНІ КОНКУРСИ ЯК ШЛЯХ ДО ТВОРЧОГО ПОШУКУ СВОГО «Я» МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ

У статті розглядаються питання становлення особистості майбутніх робітників у процесі навчання філологічним предметам, впливу мовних конкурсів на особистість і значення цього впливу на державний соціум. Порушуються мовні та морально-етичні проблеми, пов'язані із поглибленням використання української мови як державної у всіх сферах життя і виробництві, академічною доброчесністю учасників освітнього процесу.

Українська мова з кожним днем упевненіше почуває себе у різних галузях господарства, змінює засади професій і посад. І професійна підготовка майбутніх робітників дає унікальний поштовх, з одного боку, розвитку їхніх креативних здібностей на новому мовному підґрунті, а з іншого боку стимулює процес повернення до активного вживання українського слова у науці, техніці, сільському господарстві і приватному житті.

Однією зі сходинок здобувача освіти до гармонії й досконалості у взаємодії із соціумом є мовні конкурси, що відбуваються на постійній циклічній основі, введені в календар освітян-філологів і вони надають можливість майбутнім робітникам заявити про себе у середовищі, яке виходить за межі закладів освіти і за сприятливих умов розширю-

ється за межі державних кордонів. Такі ж сприятливі умови і стимул є у викладачів-філологів, які готують здобувачів освіти до конкурсних випробувань. І не так уже й багато є можливостей і у перших, і у других проявити таланти ЗП(ПТ)О. І цією можливістю необхідно скористатися!

Не можна не погодитися, що від **XII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка та XXII Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яцика** ми чекаємо сплеску креативу від учасників освітнього процесу, бо змагання – це завжди неповторність, пошук шляху до перемоги! І очікування наші мають тверде підґрунтя, оскільки на цій ниві є у ЗП(ПТ)О Харківської області і досягнення-здобутки, і перспективні напрацювання.

Варто лише поглянути на здобутки за останні 5 років.

2016/2017 Відповідно до наказу МОНУ від 04.04.2017 №529 «Про нагородження переможців VII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка» був затверджений список переможців, у якому є представники ПТНЗ Харківської області:

- диплом I ступеня – Алатаєв Джамалдій, учень ДЗО Центру професійно-технічної освіти №2 м.Харкова; ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ СТИПЕНДІАТ;
- диплом II ступеня – Пустовойтенко Олександр, учень Шевченківського професійного аграрного ліцею Харківської області;
- диплом III ступеня – Іващенко Аліна, учениця Зміївського професійного енергетичного ліцею Харківської області.

2017/2018 Відповідно до наказу МОНУ від 04.04.2018 №327 «Про нагородження переможців VIII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка» був затверджений список переможців, у якому є представники ПТНЗ Харківської області:

- диплом I ступеня – Пустойтенко Олександр, учень Шевченківського професійного аграрного ліцею Харківської області; ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ СТИПЕНДІАТ;
- диплом II ступеня – Іващенко Аліна, учениця Зміївського професійного енергетичного ліцею, Харківської області.

2018/2019 Відповідно до наказу МОНУ від 01.04.2019 №418 «Про нагородження переможців IX Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка» був затверджений список переможців, у якому є і представник ЗП(ПТ)О Харківської області:

- диплом III ступеня – Яременко Яна, учениця Шевченківського професійного аграрного ліцею.

2019/2020 Відповідно до наказу МОНУ від 13.05.2020 №622 «Про нагородження переможців X Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка», переможцями серед учнів ЗП(ПТ)О Харківської області є:

- диплом I ступеня:
  - Смельяненко Єлизавета, учениця ДНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг» (викладач Брунець Т.М.); ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ СТИПЕНДІАТ;
  - Клещева Аліна, учениця ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти» (викладач Костюк Т.І.).
- диплом II ступеня:
  - Бродська Олександра, учениця Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області (викладач Гончарова Н.І.).

2020/2021 Відповідно до наказу МОНУ від 07.05.2021 №513 «Про нагородження переможців XI Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка», переможцями серед учнів ЗП(ПТ)О Харківської області є:

- I ступеня – Бродська Олександра, учениця Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області (викладач Гончарова Н.І.); ПРЕЗИДЕНТСЬКИЙ СТИПЕНДІАТ;
- II ступеня – Верест Катерина, учениця ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти» (викладач Белєвцова Н.А.).

Ми маємо гідні здобутки і сподіваємося, що учасники нинішніх мовних змагань продовжать добру традицію перемог здобувачів освіти ЗП(ПТ)О Харківської області на міжнародних мовних конкурсах.

А тепер невеличкий відступ, який пов'язаний із темою розвитку і використання української мови як державної.

25 листопада 2021 року Харківська обласна рада прийняла Комплексну програму «Розвиток та функціонування української мови як державної в Харківській області на 2022-2025 роки». «За» відповідне рішення проголосувало 87 депутатів Харківської обласної ради.

«Дуже добре, що імплементація мовного законодавства тепер буде мати прекрасне, успішне поширення на теренах Харківської області. Прийняття обласної програми — це, в першу чергу,

виконання конституційних норм. Це великий подарунок Харківщині, потужний, успішний голос Слобожанщини для всіх куточків України. Для молоді, яка поспішає сюди на навчання, для людей старшого покоління, для інтелігенції, для наших міжнародних партнерів та кожного, хто вболіває, щоб Україна залишалась цілісною, єдиною, такою, яка має успішне й прекрасне майбутнє. Я дуже радий, що і облдержадміністрація, і обласна рада, системно підійшли до підготовки цього документа. Я думаю, що кожен із вас, хто брав участь у його розгляді, відзначив професійний, фаховий підхід», — сказав, виступаючи на сесії Харківської обласної ради, уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень. Він наголосив, що Харківська облрада стала другою в Україні обласною радою, яка прийняла таку програму.

Завданнями Програми є:

— забезпечення застосування державної мови державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування під час виконання посадових обов'язків;

— розширення сфери застосування української мови дітьми та молоддю як невід'ємного елемента національно-патріотичного виховання;

— проведення комплексу регіональних заходів, спрямованих на підтримку і популяризацію української мови;

— забезпечення закладів освіти підручниками та посібниками, іншою навчальною, пізнавальною і художньою літературою українською мовою;

— підвищення рівня володіння українською мовою педагогічних та науково-педагогічних працівників для покращення якості викладання предметів та дисциплін в усіх закладах освіти;

— забезпечення подання інформації українською мовою на об'єктах інформаційно-орієнтаційної системи населених пунктів і територій Харківської області (вуличні вказівники, адресні покажчики, дорожні знаки, інформаційні табло тощо);

— забезпечення інформування надавачів та споживачів послуг щодо нормативного врегулювання використання державної мови у відповідних сферах суспільного життя.

Соціум вимагає розвитку української мови як державної, і ми, у міру своїх сил та можливостей, популяризуємо цей процес через участь здобувачів освіти у мовних конкурсах.

II (обласний) етап XII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка серед здобувачів професійної(професійно-технічної) освіти у Харківській області було проведено 01 грудня 2021 року відповідно до Указу Президента України від 30.09.2010 №928 «Про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка», Положення про Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка, затвердженого постановою КМУ від 01.06.2011 № 571, урахувавши лист МОНУ від 24.09.2021 №1/9-492 «Про проведення XII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка».

Метою Конкурсу є вшанування

творчої спадщини Т.Г.Шевченка, вивчення творчо обдарованої молоді, розвитку її потенціалу, виховання в молодого покоління поваги до мови, оптимізму й віри в щасливе майбутнє Української держави, підвищення рівня мовної освіти і культури.

З урахуванням особливостей адаптивного карантину в регіоні та на підставі чинних нормативно-правових актів і рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України та Головного санітарного лікаря України з питань протидії пандемії коронавірусу Конкурс відбувся онлайн на платформі «ZOOM». Учасники Конкурсу, здобувачі освіти I, II і III курсу ЗП(ПТ)О, писали есе. Конкурс розпочався о 10:00 і тривав 3 години. У Конкурсі взяли участь 82 (100%) здобувачі освіти ЗП(ПТ)О Харківської області, які посіли I місце на I етапі Конкурсу.

Протоколи оцінювання робіт учасників II (обласного) етапу XII Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді ім. Тараса Шевченка були оприлюднені шляхом надсилання на адресу електронної пошти ЗП(ПТ)О. Журі Конкурсу визнало переможцями наступних учасників:

1 місце:

I курс – Єрюкіна Карина, здобувачка освіти ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти»;

II курс – Лінник Поліна, здобувачка освіти ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг»;

III курс – Білоус Дар'я, здобувачка освіти Регіонального центру професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області.

2 місце:

I курс – Савінова Вікторія, здобувачка освіти Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області;

II курс – Ковальова Анастасія, здобувачка освіти ДПТНЗ «Регіональний центр професійної освіти ресторанно-готельного, комунального господарства, торгівлі та дизайну»;

III курс – Сільман Віталія, учениця Регіонального центру професійної освіти електротехнічних, машинобудівних та сервісних технологій Харківської області.

3 місце:

I курс – Чернобай Таїсія, здобувачка освіти ДНЗ «Слобожанський регіональ-

ний центр професійної освіти»;

II курс – Горошко Ангеліна, здобувачка освіти ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти»;

III курс – Маринюк Ірина, здобувачка освіти Люботинського професійного ліцею залізничного транспорту.

Як же відбувалася боротьба за першість у Конкурсі, що було цікавого в роботах? Конкурс проходив під гаслом дотримання академічної доброчесності: це стосувалося і здобувачів освіти, і викладачів, і членів журі. Відзначимо якісний інтернет-зв'язок, що дало можливість встановити візуальний контакт із усіма учасниками змагання і контролювати його хід. На даному етапі зауважень до організації Конкурсу не було і здобувачі освіти вчасно завершили роботу.

Настав час сканування робіт і надсилання їх на перевірку до НМЦ ПТО у Харківській області. І тут з'ясувалося, що не всі відповідальні за Конкурс у ЗП(ПТ)О уважно ознайомилися із рекомендаціями НМЦ ПТО. Були неправильно оформлені роботи таких ЗП(ПТ)О: ДНЗ «Куп'янський регіональний центр професійної освіти», ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області», Зміївський професійний енергетичний ліцей, ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області», Барвінківський професійний аграрний ліцей. Порушення стосувалося відсутності роботи на бланку встановленого зразка, використання додаткових друкованих елементів на бланку роботи, що давало можливість ідентифікувати зашифровану роботу або відсутність аркуша із завданням, на якому учасники писали ПШБ та назву ЗП(ПТ)О. За вимогою ці порушення були усунуті, роботи зашифровані і поштучно видавалися членам журі на перевірку.

Варто згадати про журі Конкурсу, бо саме його робота упродовж 2 днів забезпечила об'єктивний результат.

А тепер перейдемо до найцікавішого – змісту конкурсних робіт. Так, у цій статті ми відмовимося від практики минулих років: порівняння результатів за різні роки, ми звернемо увагу на внутрішній мікрокосм учнівських есе.

Перш за все, акцентуємо увагу на тому, що учасники змагань самостійно формулювали тему-тезу, виходячи із запропонованого матеріалу. Мусимо визнати – це було не просто, але рівень змагання вимагав зміни підходу до роз-

роблення завдань. Переважна більшість конкурсантів пододала це завдання і відтворила гідні роботи. Особливо це стосувалося змістової частини завдання, бо з грамотністю у конкурсантів були більші проблеми.

Наведемо кілька цитат із конкурсних робіт. Одна з них має назву «Шевченко – батько моєї душі»: «Бувають моменти, коли здається, що вже нічого не можу, але я одразу згадую Тараса, як йому було не легко, а він зміг вистояти, ... він – моя жага до життя та гідний приклад!», – пише в есе Павлюк Поліна, здобувачка освіти ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області» (викладач Кононова М.Ю.).

Візьмемо іншу роботу «Україно, я люблю тебе!» Подолян Аліни, учасниці Конкурсу із ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти» (викладачі Уханова А.А. та Белєвцова Н.А.). Авторка аргументовано й переконливо доводить, що українська самобутність має глибоке коріння і демонструє це на прикладах з мови, культури, літератури, підсумовуючи свої роздуми: «Тарас Шевченко – це вічний вогонь, що ніколи не згасне... Ми, нащадки, будемо завжди берегти у своєму серці той вогник любові до Батьківщини, який запалив поет своїми безсмертними творами».

При перегляді конкурсних робіт ми упевнилися в тому, що викладачі й конкурсанти використовували для підготовки до змагання інтернет-джерела, тому цитати вживаються і доречно й недоречно, але за всім цим вже не можна приховати проблему: немає зо-всім або одиничні випадки висловлення думок власними словами, а не взятих з інтернету. Для того, щоб переконатися в запозиченні, варто лише ввести текст речення у пошуковий рядок – і перевіряючому відразу видно джерела походження конкурсної роботи, іноді навіть не окремих цитат, а повністю твору...

Робота Самбурської Анастасії, учениці ДЗП(ПТ)О «Харківське вище професійне училище швейного виробництва та побуту» (викладач Біда А.Г.), має назву «Наш пророк і батько нації». У ній авторка наголошує на важливості ролі особистості Тараса Шевченка в українській історії та культурі, на неперервному зв'язку поколінь борців за незалежність України, і висловлює сподівання на те, що «...естафета не припиниться й далі. І слово Шевченка... окрилюватиме нові покоління на

справи».

Звернули ми увагу і на роботу конкурсантки з ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6» Чужданової Ярослави: «Тарас Шевченко – духовний наставник України». «Спираючись на твори поета, я для себе зрозуміла, як ставитися до своєї країни, людей, які в ній живуть. Також я зрозуміла, на які граблі краще не ставати, а спокійно обдумати, перш ніж щось зробити», – таку думку висловила Ярослава.

Ми навели цитати деяких робіт, які посіли різні місця в Конкурсі, щоб продемонструвати глибину занурення у тему і високу конкуренцію між учасниками. Скажемо також принагідно, що переважна більшість учасників обрала заголовки до своїх есе правильно, бо від цього залежала подальша доля роботи і її місце в Конкурсі. Але було кілька робіт без назв. При перегляді есе ми не знайшли тем, які б повторювали одна одну, хоча три роботи учасників ЗП(ПТ)О І курсу мали схожі формулювання теми («Духовний наставник українського народу і його цінностей», «Духовний батько українського народу», «Тарас Шевченко – духовний наставник України»).

Отже, можна було зробити висновки, що хоч інтернет насичений роботами і назвами подібних есе, викладачі зуміли передати здобувачам освіти вміння самостійно визначитися з темою. Подавати увесь перелік використаних тем не вважаємо доцільним. У кожного учасника Конкурсу був вибір, і він ним скористався! При цьому кожне формулювання теми відобразило індивідуальність конкурсанта, що і засвідчила відсутність повторів. 82 роботи – і жодної повторюваної теми!

Ми завершили огляд Конкурсу імені Тараса Шевченка і переходимо до Конкурсу імені Петра Яцика. Звертаємо увагу читача на тому, що в першому з цих конкурсів здобувачі освіти писали есе, і за обсягом роботи всі учасники виконали вимогу! А от коли працювали над написанням есе Конкурсу імені Петра Яцика, яке було не єдиним і мало кілька ранжувальних завдань, то чомусь забули про обсяг і не витримали його. Хоч часу було достатньо (45 хвилин пишеться есе, за потреби, на чернетці, а решта часу – а це 2 години 15 хвилин – цілком достатньо для оформлення чистовика роботи). Це мало серйозні наслідки при розподілі місць, оскільки вартість творчої роботи мала переваги перед вартістю ранжувальних завдань.

Які ж думки висловили конкурсанти в творчому завданні? Нагадаю, есе мало тему «Академічна доброчесність – запорука перемоги в конкурсі!».

Так, конкурсант із Харківського професійного ліцею залізничного транспорту (вперше брали участь у змаганні) Панчук Владислав погоджується із даною тезою, наводячи аргументи: «... треба поважати самого себе та інших учасників..., бути відповідальним та чесним...». Автор засуджує плагіат та списування.

Інша учасниця Конкурсу, Ємельяненко Єлизавета, здобувачка освіти ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг», навила приклад із власного життєвого досвіду, зазначивши, що: «здобула перемогу завдяки співпраці з викладачем, творчості, натхненню... та справедливому оцінюванню».

Цікаву думку висловила Димченко Валерія, представниця Регіонального центру професійної освіти ресторанного, будівельного та автотранспортного сервісу Харківської області: «Якщо людина не матиме своєї думки, вона втрачатиме індивідуальність...».

Львівська Катерина, здобувачка освіти ДНЗ «Ізюмський регіональний центр професійної освіти», робить підсумок: «Бути академічно доброчесним не так складно, як може здаватися на перший погляд. Варто цінувати колег, поважати себе та свій час, а також розуміти, що навчання – це, перш за все, самовдосконалення...».

На виконання листа МОНУ від 11.10.2021 №1/9-535 «Про проведення XXII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика», листа НМЦ ПТО у Харківській області від 23.11.2021 №01-435 «Про проведення онлайн III (обласного) етапу XXII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика» 14 грудня 2021 року на платформі ZOOM відбувся III (обласний) етап XXII Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика серед здобувачів освіти ЗП(ПТ)О Харківської області (далі – Конкурс). У Конкурсі взяв участь 61 здобувач освіти – переможці I етапу (I, II та III курсів ЗП(ПТ)О) – 100%.

Завдання Конкурсу – це різноманітні завдання з української мови та написання есе на актуальну для сьогодення тему. Учасники Конкурсу краще виконали ранжувальні завдання на правопис і відмінювання слів, по-

кращили свої навички і вміння писати есе, редагувати речення.

Типові помилки конкурсантів: невміння правильно розподілити час на виконання завдання, недотримання обсягу і структури есе, невміння редагувати речення, помилки при відмінюванні іменників та при написанні прислівників, наявність російських слів.

Результати Конкурсу свідчать, що рівень навчальних досягнень конкурсантів у цілому відповідає вимогам до мовної та літературної підготовки. Здобувачі освіти мають достатній рівень знань з української мови та літератури не тільки в межах навчальної програми, а й виявляють знання мовних тонкощів, діалектичних особливостей, особисту світоглядну позицію, творчий підхід до розв'язання мовних проблем сучасності.

Журі визнало кращими роботи здобувачів освіти таких ЗП(ПТ)О:

— Люботинський професійний ліцей залізничного транспорту (учениця Колісник Аліна, викладач Підченко Л.М.);

— ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва» (учениця Грабар Наталія, викладач Язикова Н.В.);

— ДНЗ «Слобожанський регіональний центр професійної освіти» (учениця Подолян Аліна, викладачі Уханова А.А., Белевцова Н.А.);

— ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище сфери послуг» (учениця Ємельяненко Єлизавета, викладач Брунець Т.М.).

Роботи здобувачів освіти цих закладів відрізняються різноманітністю словникового запасу, конструктивністю та щирістю думок, емоційністю, лексико-стилістичною виразністю і дотриманням принципів академічної доброчесності.

Ось такими були мовні конкурси у 2021 році. Хтось задоволений досягненнями, хтось – ні; зазначимо, що першість тих чи інших конкурсантів встановлює журі на підставі перевірки робіт здобувачів освіти... Ми сподіваємося, що журі конкурсів зробило правильний вибір, і представники ЗП(ПТ)О Харківської області здобудуть перемоги у фінальному та підсумковому етапах мовних конкурсів, що ми їм щиро бажаємо!

Юрій ЯРОШЕНКО,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області

SOFT SKILLS: які навички потребують «прокачки»? (Результати опитування учнів ЗП(ПТ)О Харківської області у рамках експерименту щодо формування м'яких навичок)

— Які навички потребують «прокачки»?
— Soft Skills (м'які навички). Велика частина навичок, які використовуються для досягнення цілей, - це вони.

Soft Skills важливі як в роботі, так і в житті кожної людини. Вони дозволяють бути успішними незалежно від специфіки діяльності та напрямку, в якому працює людина. Традиційно в психології їх відносять до числа соціальних навичок. При цьому, чим вище людина піднімається кар'єрними сходами, тим більшу роль відіграють соціальні навички у її житті, в той час як професійні відходять на другий план.

Розвиток та напрацювання Soft Skills для учнів ЗП(ПТ)О – об'єктивна вимога ринку праці, тому що роботодавці приділяють їм велику увагу. Здобувачі професійної освіти під час навчання, спілкуючись з однолітками, викладачами, допоміжним та технічним персоналом ЗП(ПТ)О поступово розвивають власні Soft Skills. Набагато ефективніше це відбувається за активної участі учнів у різноманітних гуртках, спілках, громадських об'єднаннях, учнівському самоврядуванні тощо.

У зв'язку з цим, у Харківській області реалізується (грудень 2021 року – грудень 2024 року) експеримент регіонального рівня за темою: «Формування м'яких навичок (Soft Skills) майбутніх кваліфікованих робітників в освітньому середовищі закладу професійної (професійно-технічної) освіти» на базі ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області». У грудні 2021 року учасниками експерименту проведено опитування здобувачів освіти ЗП(ПТ)О Харківської області з метою виявлення в них м'яких навичок, які вже розвинені, і тих, над якими варто попрацювати. В опитуванні взяли участь 2145 учнів, серед яких 60% –

жіночої статі і 40% – чоловічої. Віковий розподіл учнів подано на рис. 1

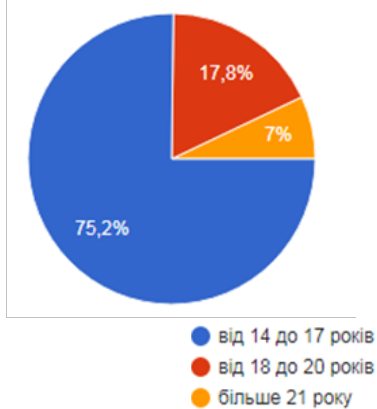

Рис. 1. Розподіл респондентів за віком

За умовами опитування учні надавали відповіді на 3 питання з кожної визначеної навички, а саме:

1. Творчий потенціал та креативність.
2. Критичне мислення.

Рис. 2. Розподіл відповідей щодо творчого потенціалу та креативності

3. Комунікабельність.
4. Робота в команді.
5. Здатність вирішувати конфлікти.
6. Тайм-менеджмент.
7. Самостійність та відповідальність.

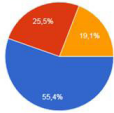
Щодо **творчого потенціалу та креативності** отримані дані оброблено, проаналізовано і з'ясовано, що 65,3% учнів вважають, що професію потрібно обирати виходячи з можливостей і перспектив для себе, 22,9% – завдяки стабільності, значущості, потрібності і тільки 11,8% – надають перевагу престижу, який вона забезпечить у подальшому.

Проаналізувавши питання: «**Чи вважаєте ви, що деякі з ваших ідей принесуть значний прогрес у тій професії, яку ви обрали?**» відповіді, бачимо, що тільки 35,3% респондентів вважають, що їх ідеї зможуть принести значний прогрес в професії, яку вони обрали, всі інші сумніваються в існуванні власних значущих ідей або вважають, що їх ідеї матимуть невеликий успіх.

Тільки 23% респондентів зазначили, що обрана ними професія буде відігравати досить важливу роль і вони зможуть щось принципово змінити у світі, а 77% мають протилежну думку.

Критичне мислення

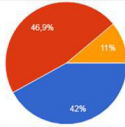
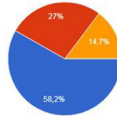

У кожній людині в житті є свій девіз. Спробуй вибрати фразу, яка стала б твоїм девізом?

- бачу мету, іду вперед, не бачу перешкод!
- зробив справу - гуляй на славу!
- поволі їдеш - далеко будеш!

Якщо вам запропонують отримати додаткову професію, чи буде у вас бажання домогтися у ній досконалості?

- так
- якщо це не дуже важко, то так
- що видно, те й добре

Якщо вам запропонують завдання, яке потребує творчого вирішення, ви:

- завжди шукаєте можливість застосувати декілька методів і прийомів
- знайомлюся з матеріалом, у разі потреби шукаю допомогу в інших
- знайду готову відповідь в інтернет джерелах

Рис. 3. Розподіл відповідей щодо критичного мислення

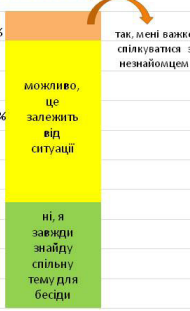

Комунікабельність

Ви маєте виступити з доповіддю, яка є не цікавою. Як спробуєте зацікавити аудиторію?

Опишиш сам на сам з незнайомою людиною, Ви не вступите з ним у бесіду і будете перейматися, якщо першим заговорить він. Чи так це?

Чи приймає ви участь у громадській роботі освітнього закладу?

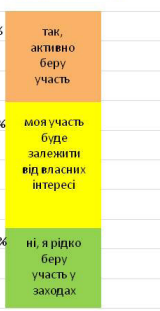

Рис. 4. Розподіл відповідей щодо комунікабельності

Хочеться зауважити, що в учнів практично відсутня здатність прогнозування і передбачення, їм легше і краще працюється за усталеним зразком чи схемою, аніж шукати неординарних і унікальних вирішень того чи іншого завдання.

Інші питання анкети стосувались критичного мислення, де учням запропонували обрати фразу, яка б стала їхнім девізом і 55,4% – обрали фразу «Бачу мету, іду вперед, не бачу перешкод!», 25,5% – «Зробив справу – гуляй на славу!» і 19,1% – «Поволі їдеш – далеко будеш!».

На наступне питання: «Якщо вам запропонують отримати додаткову професію, чи буде у вас бажання домогтися у ній досконалості?», близько 60% відповіли «так», всі інші намагатимуться.

Для вирішення творчого завдання учні будуть шукати можливості застосовувати різні методи і прийоми (42%), знайомитимуться з матеріалом, у разі потреби звернуться по допомогу до ін-

ших (47%) і знайдуть готову відповідь в інтернетних джерелах (11%).

Наступна частина запитань стосувалась комунікабельності, де респонденти відповідали, як вони намагатимуться зацікавити аудиторію під час власної нецікавої доповіді і 56%

відповіли, що говоритимуть динамічно, залучатимуть слухачів до обговорення, тобто спробують знайти у нудній доповіді щось цікаве, додадуть гумору, 25,4% – спостерігатимуть за аудиторією, запитуватимуть, чи все зрозуміло, запропонують ставити питання, 18,6% респондентів не звертатимуть увагу на нудних глядачів, будуть виступати.

Що стосується спілкування з незнайомою людиною, то 35,6% учнів знайдуть спільну тему для бесіди, 54,7% – будуть діяти залежно від ситуації, і тільки 9,7% учнів зазначили, що їм важко спілкуватись з незнайомою людиною.

У громадській роботі закладу освіти беруть участь тільки 27% опитаних, інші – зовсім не беруть участі, або беруть, враховуючи власні інтереси.

Щодо роботи в команді, то 58,2% учнів полюбляють працювати в команді, особливо коли всі діють в одному напрямку, сперечаються, шукають відповіді та генерують ідеї, 26,9% учнів віддають перевагу роботі в команді за необхідності, 14,9% – вважають себе «некомандним гравцем». Уміння делегувати обов'язки, налагоджувати ефективне спілкування та досягати спільної мети – необхідна умова командної роботи.

Працювати над цікавим проектом у команді із одногрупниками, де важливою умовою є прийняття рішень, готові спробувати майже 50% респондентів, яким подобається ламати шаблони та робити щось по-справжньому оригінальне і свіже. Інші – не впевнені в тому, що вони креативні, але хотіли б спробувати. 40% учнів зазначили, що будуть відстоювати свою ідею, а 60% – можуть зовсім відмовитися від ідеї.

Робота в команді

Чи любите ви працювати у команді? Наскільки комфортно почуваєтесь, коли результат залежить не тільки від ваших дій?

Вам пропонують працювати над цікавим проектом у команді із одногрупниками. Важливо, щоб рішення, які ви пропонуєте, були не тільки дієвими, а й нестандартними. Ви готові спробувати?

Відстоюючи свою ідею, ви...

Рис. 5. Розподіл відповідей щодо роботи в команді

У разі назрівання **конфліктної ситуації** з однокласником або викладачем 35% здобувачів освіти будуть з'ясовувати відносини, щоб непорозуміння не зросло до масштабів справжньої проблеми; 60,2% – діятимуть за обставинами, і тільки 4,8% опитаних не з'ясовуватимуть стосунків. Вони вважають за краще виключити всі контакти з іншою стороною, а у разі погіршення ситуації – просто змінять групу/заклад. Щодо суперечок, то з друзями сперечаються практично всі. Коли суперечка відбувається у групі, то половина опитаних коротко висловлюється на захист сторони, яку вважають правою, 40% – зовсім не беруть участі в суперечках, тільки невелика частка респондентів активно втручаються в них.

Що стосується **тайм-менеджменту**, а саме: чи вміють учні продуктивно працювати: планувати час, розставляти пріоритети, бути багатозадачними, відповіді розподілились таким чином:

59,5% – зазвичай, встигають, намагаються пам'ятати важливі справи, чи хоч іноді можуть відкласти щось

Всесвітньо відома корпорація Microsoft замовила міжнародній компанії IDC, яка спеціалізується на дослідженнях ринку і консалтингу, провести дослідження з визначення найважливіших навичок, яких вимагають і вимагають роботодавці у різних сферах бізнесу від кандидатів на певні вакансії. Аналітики виявили 20 найпопулярніших навичок, яких найчастіше вимагають роботодавці:

1. Навички усного та письмового спілкування.
2. Уміння працювати з Microsoft Office.
3. Здатність до навчання (відкритість до нового досвіду).
4. Здатність самостійно вирішувати завдання.
5. Самоініціативність, самомотивованість.
6. Організаторські здібності.
7. Здатність працювати у незалежному режимі.
8. Уміння працювати з Microsoft PowerPoint
9. Управління проектами.
10. Досвід діяльності, пов'язаної з продажами.
11. Уміння виявляти й вирішувати проблеми.
12. Орієнтація на обслуговування клієнтів.
13. Уміння розподіляти час.
14. Здатність до розвитку бізнесу.
15. Аналітичні навички.
16. Уміння працювати з Microsoft Word.
17. Уміння розмовляти двома та більше іноземними мовами.
18. Розвинені навички міжособистісного спілкування.
19. Робоча етика.
20. Уміння працювати в операційній системі Linux.

Путівник профорієнтації

(<https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/putivnyk-proforiyentaciyi>)

За день встигають виконати усі робочі справи і правильно розподілити час 34,2% учнів, не завжди вдається виконати всю роботу 59,9% учнів і у 5,9% ні на що не вистачає часу.

Щодо **самостійності і відповідальності** учнів, результати аналізу показали, що заклад освіти обирали понад 50% учнів за порадою (друзів, батьків, родичів) і, що в подальшому близько 50% учнів збираються подавати резюме за професією в декілька організацій, де обиратимуть найкращі пропозиції.

Шукати роботу по закінченню навчання учні планують таким чином:

Рис. 6. Розподіл відповідей щодо назрівання конфліктної ситуації

на потім;

23,8% – без тайм-менеджменту (розподілу часу) важко досягти серйозних результатів;

16,7% – вважають, що у добі всього 24 години і не можна присвячувати весь час навчанню, тому тайм-менеджмент не для них.

При виконанні робочих завдань більшість учнів виконують спочатку найважчі справи, інші – навпаки найлегші, і лише незначна кількість учнів виконує роботу у тій послідовності, в якій подобається.

Рис. 7. Розподіл відповідей щодо тайм-менеджменту

– 49% учнів збираються подати резюме за професією в декілька організацій, обиратимуть найкращі пропозиції;

– 39,1% – шукатимуть роботу, яка добре оплачується;

– 11,9% – будуть влаштовуватись завдяки зв'язкам і знайомим.

Це говорить про те, що у процесі навчання у ЗП(ПТ)О учні набули навичок самостійно приймати рішення і достатньо відповідально ставитись до працевлаштування.

Отже, незалежно від отриманої професії, вимоги до майбутніх робітників у різних галузях залишаються незмінними – це тверді навички, що гарантують успішну професійну діяльність, та м'які навички, що гарантують особисте зростання та розвиток. Особливо цінуються працівники, які легко і без опору адаптуються до змін, швидко освоюють нові технології, помічають корисні тренди раніше за інших та пропонують застосовувати їх у роботі. Тому стає потреба в пошуку інноваційних технологій формування м'яких

Самостійність та відповідальність

Як ви обирали свій освітній заклад?

Як ви розвиваєтеся як особистість у навчальній, громадській, інтелектуальній сферах:

Як ви плануєте шукати роботу по закінченню освітнього закладу?

Рис. 8. Розподіл відповідей щодо самостійності та відповідальності

навичок у здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що є важливим фактором їх успішної підготовки до самореалізації як у майбутній професійній діяльності, так і в інших сферах життєдіяльності.

Наталія СОЛОГУБ,

заступник директора з навчально-методичної роботи НМЦ ПТО у

Харківській області;

Олена ЯКОВЕНКО,

методист НМЦ ПТО у Харківській області

На допомогу педагогу

Атестація педагогів - 2022

(Для керівних, педагогічних та бібліотечних працівників ЗП(ПТ)О)

Питання підвищення ефективності та конкурентоспроможності освіти визначені найважливішим пріоритетом освітньої політики, рішення якої на пряму залежить від професійного та кваліфікаційного рівня педагогічного працівника. Ключовою умовою підвищення якості освіти є високий рівень професійної компетентності педагогічних працівників, яка досягається, в першу чергу, через самоосвіту педагогів.

Атестація педагогічних працівників належить до найефективніших інструментів, які сприяють розширенню кола педагогів, що працюють творчо, розробці та реалізації ними нових педагогічних технологій, розвитку їх професійних компетентностей.

Порядок атестації педагогічних та бібліотечних працівників установлюється законодавством України. Знання документів є головним чинником проведення атестації.

У статті 50 Закону України «Про освіту» зазначено, що атестація педагогічних працівників – це система заходів, спрямованих на всебічне та комплексне оцінювання педагогічної діяльності працівників освіти. Атестація може

бути черговою або позачерговою. За результатами атестації визначається відповідність педагогічного працівника займаній посаді, відповідність раніше присвоєній кваліфікаційній категорії; присвоюється кваліфікаційна категорія,

Нормативно-правові документи

- Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII «Про освіту» (із змінами).
- Закон України від 10.02.1998 №103/98-ВР «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (із змінами).
- Постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 №1109 «Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 13.06.2018 № 476).
- Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800 «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників» (із змінами).
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930 «Типове положення про атестацію педагогічних працівників України зі змінами і доповненнями»
- Наказ Міністерства культури і туризму України від 16.08.2007 № 44 «Про затвердження Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури» (із змінами).

педагогічне звання.

Перелік категорій і педагогічних звань затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку кваліфікаційних категорій і педагогічних звань педагогічних працівників». Педагогічні звання присвоюються за поданням закладу.

Базовим документом, який регламентує порядок атестації педагогічних працівників, є Типове положення про атестацію педагогічних працівників (далі – Типове положення). Педагогічний працівник проходить чергову атестацію не рідше одного разу на п'ять років, крім випадків, передбачених законодавством. Також у Положенні визначені умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій, умови та порядок присвоєння педагогічних звань.

Присвоєння кваліфікаційних категорій за результатами атестації здійснюється послідовно (пункт 4.7 Типового положення), позачергова атестація здійснюється не раніше як через два роки після присвоєння попередньої кваліфікаційної категорії (пункт 1.9 Типового положення).

Педагогічні працівники, які в міжатестаційний період підготували переможців III етапу всеукраїнських або міжнародних учнівських та студентських олімпіад з базових навчальних предметів; переможців III етапу всеукраїнських або міжнародних спортивних змагань; переможців всеукраїнських конкурсів фахової майстерності серед учнів закладів професійно (професійно-технічної) освіти, переможців всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук, а також педагогічні працівники, які стали переможцями чи лауреатами конкурсів фахової майстерності, що проводяться центральними органами виконавчої влади, мають наукові ступені, вчені або почесні звання, якщо їх діяльність за профілем збігається з наявним науковим ступенем, ученим (почесним) званням, атестуються без додержання послідовності в присвоєнні кваліфікаційних категорій та строку проведення позачергової атестації (пункт 4.7 Типового положення).

Випускникам закладів вищої освіти, які отримали повну вищу освіту, при прийомі на роботу встановлюється кваліфікаційна категорія «спеціаліст» (пункт 4.3 Типового положення).

У такому випадку присвоєння

Закон України «Про професійно-технічну освіту»

Стаття 45. Поняття і загальні положення

Для визначення відповідності педагогічного працівника займаній посаді, рівня його кваліфікації проводиться атестація. Періодичність обов'язкової атестації та порядок її проведення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

Рішення атестаційної комісії є підставою для присвоєння педагогічному працівникові відповідної категорії або звільнення його з роботи у порядку, передбаченому законодавством.

кваліфікаційної категорії «спеціаліст» можливе тільки тоді, коли особа призначається на посаду, на якій передбачено присвоєння кваліфікаційних категорій.

Присвоєння кваліфікаційної категорії «спеціаліст» випускнику закладу вищої освіти фіксується у наказі місцевого органу управління освітою про призначення його на посаду (без проходження ним атестації).

За результатами першої атестації такого молодого спеціаліста, яка проводиться, зазвичай, через 2-3 роки після початку педагогічної діяльності, атестаційна комісія може присвоїти йому кваліфікаційну категорію «спеціаліст другої категорії».

Педагогічні працівники, які не мають повної вищої освіти і працюють на посадах педагогічних працівників, після отримання відповідної повної вищої освіти атестуються на присвоєння кваліфікаційної категорії «спеціаліст другої категорії» за наявності стажу роботи на педагогічній посаді не менше двох років; «спеціаліст першої категорії» – не менше п'яти років; «спеціаліст вищої категорії» – не менше восьми років (абзац 1 пункту 4.8 Типового положення).

За педагогічними працівниками, які отримали другу повну вищу педагогічну освіту й перейшли на посаду за отриманою спеціальністю, зберігаються присвоєні попередньою атестацією кваліфікаційні категорії. Атестація таких працівників здійснюється не пізніше ніж через два роки після переходу на іншу посаду (абзац 2 пункту 4.8 Типового положення).

Для присвоєння педагогічному працівникові кваліфікаційної категорії за відповідною педагогічною посадою пунктом 4.1 Типового положення передбачені певні вимоги щодо рівня

здобутої ним освіти.

Типове положення також передбачає можливість присвоєння кваліфікаційних категорій педагогічним працівникам, які не мають відповідної педагогічної освіти. Зокрема, така можливість визначена пунктами 3.26 та 4.10 Типового положення. При цьому обов'язковою умовою має бути наявність у педагогічного працівника іншої повної вищої освіти та проходження курсів підвищення кваліфікації на посаді, яку займає працівник.

Так, згідно з пунктом 3.26 Типового положення з повною вищою педагогічною освітою або іншою повною вищою освітою, прийняті на посади педагогічних працівників за спеціальностями, фахівці з яких не готувалися закладами вищої освіти або підготовлені у недостатній кількості, за умови проходження ними підвищення кваліфікації, атестуються як такі, що мають відповідну освіту.

Обов'язковою умовою присвоєння кваліфікаційних категорій педагогічним працівникам є наявність у них повної педагогічної або іншої вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра (пункт 4.1 Типового положення).

Типовим положенням щодо осіб, які не мають освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, осіб з освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, тобто щодо тих, які не мають повної педагогічної або іншої вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також щодо керівників гуртків, секцій, студій, інших форм гурткової роботи, працівників, які працюють на посадах майстра виробничого навчання, незалежно від рівня здобутої ними освіти, присвоєння та підвищення ними кваліфікаційних

Алгоритм атестації педагогічних працівників

1. Створення атестаційної комісії (до 20 вересня видати наказ про створення атестаційної комісії).
2. Подання та затвердження списків, графіка засідань:
  - до 10 жовтня подання списків на чергову атестацію;
  - до 20 жовтня затвердження списків на атестацію, графік роботи комісії. (видати наказ про атестацію педагогічних працівників).
3. Подання заяв на підвищення, позачергову атестацію, на перенесення строку атестації (до 10 жовтня).
4. Вивчення досвіду роботи (до 15 березня відвідування уроків, вивчення рівня навчальних досягнень, ознайомлення з навчальною документацією і т.д.).
5. Подання керівником закладу до атестаційної комісії характеристики педагогічного працівника у міжатестаційний період (до 1 березня).
6. Подання працівником документів про підвищення кваліфікації (обов'язково).
7. Засідання комісії проводиться у присутності працівника, який атестується. Не бути присутнім лише за заявою.
8. Прийняття рішення:
  - комісія I рівня до 1 квітня;
  - комісія II рівня – 10 квітня;
  - комісія III рівня – 25 квітня.
9. Повідомлення рішення атестаційної комісії (одразу після її засідання під підпис).
10. Видача атестаційного листа (упродовж 3 робочих днів під підпис).
11. Видання наказу про підсумки засідання атестаційної комісії.

категорій не передбачено. За результатами атестації їм присвоюються тільки тарифні розряди (пункт 4.11 Типового положення).

Кваліфікаційна категорія, присвоєна педагогічному працівнику за результатами атестації, може змінюватися лише за рішенням атестаційної комісії (пункт 3.30 Типового положення).

У разі прийняття атестаційною комісією позитивного рішення керівник закладу або органу управління освітою протягом п'яти днів після засідання атестаційної комісії видає відповідний наказ про присвоєння кваліфікаційних категорій (встановлення тарифних розрядів), педагогічних звань.

За результатами атестації атестаційні комісії приймають такі рішення:

- 1) педагогічний працівник відповідає займаній посаді;
- 2) присвоїти педагогічному працівнику кваліфікаційну категорію («спеціаліст», «спеціаліст другої категорії», «спеціаліст першої категорії», «спеціаліст вищої категорії»);
- 3) педагогічний працівник відповідає (не відповідає) раніше присвоєній кваліфікаційній категорії («спеціаліст», «спеціаліст другої категорії», «спеціаліст першої категорії», «спеціаліст вищої категорії»);
- 4) присвоїти педагогічному працівнику педагогічне звання («викладач-методист», «практичний психолог-методист», «керівник гуртка-методист», «старший викладач», «майстер виробничого навчання I категорії», «майстер виробничого навчання II категорії»);

5) порушити клопотання перед атестаційною комісією III рівня про присвоєння педагогічному працівнику кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» та/або педагогічного

звання або про відповідність працівника раніше присвоєній кваліфікаційній категорії «спеціаліст вищої категорії», та/або відповідність працівника раніше присвоєному педагогічному званню;

6) педагогічний працівник відповідає (не відповідає) раніше присвоєному педагогічному званню;

7) педагогічний працівник відповідає займаній посаді за умови виконання ним заходів, визначених атестаційною комісією;

8) педагогічний працівник не відповідає займаній посаді.

На сьогодні ЗП(ПТ)О розроблено план заходів, графік проведення чергової та позачергової атестації педагогічних та бібліотечних працівників, згідно з яким атестації підлягає 216 педагогічних та 5 бібліотечних працівників ЗП(ПТ)О (дані станом на 01.10.2021).

Атестація працівників бібліотек здійснюється відповідно до Положення про атестацію працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури із змінами, затвердженого наказом Міністерства культури і туризму України «Про затвердження Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури» (далі — Положення).

Відповідно до пункту 1.1 цього Положення атестація працівників підприємств, установ, організацій та закладів культури проводиться за цим порядком незалежно від їх форм власності та підпорядкування.

Пунктом 1.2 Положення передбачено, що атестації підлягають працівники закладів культури відповідно до Переліку посад (професій) працівників, які підлягають атестації. Зокрема, зазначено посади завідувачів бібліотек,

головних, повідних бібліотекарів, бібліотекарів без категорії, бібліотекарів II та I категорій.

Згідно зі статтею 6 Закону України від 27.01.1995 № 32/95-ВР «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (із змінами) бібліотеки закладів освіти за своїм призначенням належать до спеціальних бібліотек.

Для провідного бібліотекаря вимагається наявність повної вищої освіти відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст) та стаж роботи за професією бібліотекаря I категорії — не менше 2 років. Бібліотекар I категорії повинен мати повну вищу освіту відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст): для магістра — без вимог до стажу роботи; спеціаліста — стаж роботи за професією бібліотекаря II категорії — не менше ніж 2 роки; бібліотекар II категорії — повну вищу освіту відповідного напрямку підготовки (спеціаліст). Стаж роботи за професією бібліотекаря — не менше ніж 1 рік; бібліотекар — повну вищу освіту відповідного напрямку підготовки (спеціаліст) без вимог до стажу роботи.

Згідно з Положенням атестація організовується та проводиться на підставі відповідного наказу (п. 2.1). При цьому чергова атестація проводиться один раз на п'ять років, а позачергова — не раніше як через рік з дня попередньої атестації для працівників культури, які повинні пройти повторну атестацію після прийняття рішення попередньою атестаційною комісією про відповідність займаній посаді за умови виконання рекомендацій щодо підвищення кваліфікації певного фахового напрямку.

На відміну від атестації педагогічних працівників, яким за її наслідками присвоюються відповідні кваліфікаційні категорії, педагогічні звання та визначається відповідність чи невідповідність займаній посаді, у т.ч. за умови виконання визначених атестаційною комісією певних заходів, працівники культури атестуються лише на відповідність/невідповідність займаній посаді чи відповідність за умови виконання рекомендацій атестаційної комісії.

Так, пунктом 4.6 Положення, а також пунктами 6 та 7 Додатка 2 до Положення встановлено, що атестаційна комісія дає одну з таких оцінок професійної кваліфікації й ділових якостей працівника:

— відповідає займаній посаді;

— відповідає займаній посаді за умови виконання рекомендацій комісії з повторною атестацією через рік;

— не відповідає займаній посаді.

Особи, які працюють за сумісництвом або на умовах строкового трудового договору, проходять атестацію за власним бажанням (п.1.4. Положення).

Щодо атестаційної комісії, то пунктом 3.1 Положення встановлено, що атестація працівників культури проводиться атестаційною комісією, що створюється при закладі культури. При цьому Міністерством освіти і науки України, як і попередніми міністерствами у галузі освіти і науки з іншими назвами, не встановлено будь-яких інших норм щодо створення для забезпечення атестації бібліотечних працівників

навчальних закладів атестаційних комісій, у т.ч. при органах управління освіти і науки.

Тому за аналогією норми пункту 2.1 Положення атестаційну комісію доцільно створювати наказом керівника закладу освіти безпосередньо при закладі.

Строки проведення атестації обов'язково узгоджуються з профспілковим комітетом і доводяться до відома бібліотекаря не пізніше ніж за місяць до початку атестації. Тривалість атестації може бути різною. У деяких випадках колективу закладу освіти зручно проводити атестацію бібліотекаря впродовж навчального року. У такому випадку порядок і терміни атестації бібліотекарів можуть відповідати схемі проведення атестації педагогічних

працівників

За період підготовки до атестації педагогічні та бібліотечні працівники знаходять цікаві освітні портали, проходять велику кількість навчальних курсів, майстер-класів, вебінарів, семінарів, а також конкурсів, які допомагають відчувати себе впевненим у професійному плані.

Потрібно пам'ятати, що атестація є потужним мотиваційним фактором, оскільки вона стимулює якісне виконання роботи, а також спонукає працівника до прояву своїх творчих здібностей, дає можливість самореалізуватися.

*До друку підготувала
Валентина ЦЕЛУЙКО,
методист НМЦ ПТО
у Харківській області.*

З досвіду роботи

Особливості змішаного аналізу епічного твору української літератури

На сьогодні, як ніколи, актуальним стоїть питання духовного розвитку нашої нації. З огляду на це освіта в Україні спрямована на задоволення потреб розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України. Тому важливим є процес формування покоління, здатних навчатися впродовж усього життя, які б працювали над створенням і подальшим розвитком цінностей громадянського суспільства.

Найбільші можливості для розв'язання поставлених завдань перед суспільством має предмет «Українська література», навчальна програма якого зорієнтована на те, щоб прищепити здобувачам освіти любов до книжки, привчити їх до читання як соціокультурної практики, що визначає якість життя, адже читання спонукає до постановки важливих запитань і пошук на них відповідей. Саме від сприйнятого в книжках художнього й психологічного досвіду залежить формування свідомості здобувачів освіти, які хочуть бути успішними творцями сьогодення, активними громадянами України.

Щоб сформуванню по-справжньому культурних читачів, варто визначити ті напрямки, якими відбуватиметься залучення юнаків та дівчат до кращих здобутків багатой української літератури. Перш за все, потрібно розпочати із аналізу тексту. Які б методичні прийоми не обрав викладач, які б інноваційні технології він не використовував на уроках з літератури, усі вони мають бути зумовлені самим твором і, звичайно, специфікою його аналізу.

Виробити в учнів звичку аналізувати художній твір з урахуванням його особливостей, навчити їх бачити жанрову розмаїтість, художню неповторність літературних творів – одне з найважливіших завдань викладача літератури. Аналіз твору має стати основою літературної освіти учнів, яку вони набувають у процесі вивчення української літератури.

Навчитися аналізувати літературний твір означає: сприймати його не пасивно, а осмислено; глибоко проникати в тканину художнього твору; розуміти його не на побутовому рівні, а в контексті розвитку світової культури,

Наталія ЯГОДИНА,
викладач української мови і літератури ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»

філософської думки, з позиції духовних прагнень свого часу; і врешті-решт, уміти оцінити й отримати справжню естетичну насолоду від твору.

У методиці накопичено значний досвід вивчення епічних творів. Важливу роль відіграє правильна організація читання епічних творів. Як правило, великі за обсягом твори (повісті, романи) читаються вдома самостійно учнями. Тому емоційно-естетичне первинне сприймання твору, усвідомлення його змісту учнями не піддається контролю. Усе це вияснить викладач під час

поглибленої роботи над текстом твору. Завдання прочитати великий за обсягом твір дається заздалегідь, завчасно. Читанню твору передують вступна бесіда, показаний буктрейлер, головним завданням яких є актуалізація учнівського досвіду, а також мотивація навчальної діяльності, підготовка до сприймання. Змістом бесіди є встановлення зв'язків між вивченим твором із іншими творами цього ж автора чи інших авторів, близькими в ідейно-тематичному плані.

Важливе значення має мотивація навчальної діяльності учнів. Приступаючи до аналізу, викладач повинен визначити ті компоненти художньої структури твору, які потребують особливої уваги, докладного розбору, розуміння яких необхідне для глибокого усвідомлення творчого задуму письменника, у яких зосереджена головна думка твору або які є показовими для індивідуального стилю письменника. Варто уважно для цього перечитати анотацію програми, критичні матеріали тощо. Аналізуючи твір, слід завжди пам'ятати про те, що він є явищем мистецтва й надто докладний розбір його елементів може зашкодити його емоційно-естетичному сприйняттю, і про те, що для розкриття ідейно-художнього змісту твору не треба розглядати всі його компоненти, досить визначити найхарактерніші, найтиповіші, щоб, детально розібравши їх, усвідомити головний ідейно-художній зміст, відчуті особливості творчого почерку автора.

При вивченні епічних творів застосовуються всі види аналізу. Визначаючи своєрідність аналізу літературного твору, важливо врахувати три його аспекти:

— емоційний (аналіз має викликати в учнів безпосередній інтерес до твору, емоційне враження, сприяти створенню атмосфери зацікавленості тощо);

— пізнавальний (з допомогою аналізу твору викладач знайомить учнів з особливостями життя, культури, творчою манерою митця, художньою своєрідністю тексту та інше);

— виховний (будь-який аналіз має сприяти формуванню моральних якостей учнів, їх естетичного смаку, розвитку творчих здібностей, забезпечувати особистісне зорієнтоване навчання).

Здобувачі освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, вивчаючи художній твір, використовують не тільки послідовний аналіз, а і

пообразний, проблемно-тематичний, мовностильовий та компаративний тощо.

Вибір методів аналізу залежить від жанрових особливостей, композиції твору, системи образів, розвитку дії, спрямування авторської думки, вікових і пізнавальних особливостей учнів, рівня їх знань, умінь і навичок, а також від особистості викладача, його уподобань і стилю роботи. Найчастіше застосовують змішаний (комбінований) аналіз, який базується на застосуванні таких елементів.

Пообразний аналіз (через аналіз художніх образів у творі до визначення його ідейно-естетичного змісту) який, як правило, має усталену послідовність роботи. Починається із визначення теми. Пообразний аналіз виходить із специфіки мистецтва – мислення в образах засобами мови і є найпоширенішим у практиці викладачів. Він базується на послідовній характеристиці персонажів, через яку розкривається творчий задум письменника, ідейно-художня своєрідність твору.

Методика аналізу твору будується за такою схемою:

1. Вступне заняття.
2. Читання і засвоєння змісту.
3. З'ясування сюжету і композиції вивчення системи образів.
4. Художні особливості твору.
5. Пізнавальне і виховне значення.
6. Завершується вивчення написання учнями письмової роботи на матеріалі художнього твору.

Проблемно-тематичний аналіз (від окреслення зрозумілої тематики і проблематики з наступністю їх визначення ідейно-естетичного аналізу художнього твору), який передбачає розгляд найважливіших проблем, поставлених автором у творі. Його найчастіше використовують під час вивчення великих епічних творів, у яких митець ставить і вирішує кілька важливих проблем, що визначають жанр, композицію, систему образів-персонажів і художню специфіку твору. Цей аналіз вимагає від здобувачів освіти умінь аргументувати, узагальнювати, підсумовувати, робити висновки. Вивчення великого епічного твору шляхом проблемно-тематичного аналізу проводиться у такій послідовності:

1. Вступна бесіда,
2. Стислий аналіз сюжету,
3. З'ясування основних проблем у творі,
4. Підсумкове заняття.

Композиційний аналіз (через аналіз композиції, через аналіз кульмінаційних епізодів, які запам'ятовуються найкраще до визначення ідейно-естетичного змісту художнього твору), сконцентровує увагу на сюжет та позасюжетні елементи, тому цей аналіз зводиться до визначення типу сюжету, групування персонажів, з'ясування окремих художніх деталей. Вивчення епічного твору через композиційний аналіз проводиться у такій послідовності:

1. Історія створення.
2. Тематика.
3. Проблематика.
4. Ідейна спрямованість твору і його емоційний пафос.
5. Жанрова своєрідність.
6. Основні художні образи в їх системі і внутрішніх зв'язках.
7. Центральні персонажі.
8. Сюжет і особливості будови конфлікту.
9. Пейзаж, портрет, діалоги і монологи персонажів, інтер'єр, обстановка дії.

10. Мова твору (авторський опис, розповідь, відступи, міркування).

11. Композиція сюжету й окремих образів, а також загальна архітектоніка твору.

12. Місце твору в творчості письменника.

Цілісний аналіз (слідом за автором або подієвий, сюжетний) базується на детальному розгляді епізоду за епізодом, розділ за розділом, учні поступово усвідомлюють задум твору, ідейно-естетичну концепцію митця. Його ще називають аналіз за розвитком дії, аналіз "услід за автором", послідовний аналіз диктується не лише віковими особливостями сприймання учнями твору, а й його жанровою специфікою. Його доцільно застосовувати під час вивчення невеликих за обсягом творів, у яких чітко дотримані елементи сюжету.

Методика цілісного шляху аналізу твору будується за такою схемою:

1. Уривок.
2. Образ, тема, проблема.
3. Ідея твору.

За допомогою подієвого аналізу реалізуються питання на з'ясування первинного читацького сприйняття, вибрані епізоди з тексту (переказ і обговорення), складання плану художнього твору (самостійно, на уроці, в малій групі, вдома), цитатний або тезовий план. Аналіз головних героїв у кожному епізоді або обговорення тематики і

проблематики твору, яку зображено в даному епізоді.

На сьогодні викладачі широко застосовують **компаративний аналіз**, який заснований на порівнянні творів української та світової літератури, тобто розгляд їх в порівняльно-типологічному аспекті, встановлення як збігів і спільностей, так і розходжень та невідповідностей його з цілим, з проце-

сом, з типом. Такий аналіз найчастіше застосовується тоді, коли учні вміють зіставляти, порівнювати, робити висновки, узагальнювати тощо.

При будь-якому виді аналізу художній твір має звучати на кожному уроці літератури – в читанні, цитатах, у лекції викладача, відповідях учнів. Кожний по-справжньому високохудожній твір завжди багатозначний, тому немає й

не може бути раз і назавжди „правильного” аналізу художнього твору. Його можна прочитати по-різному, і в цьому – пояснення його живучості в часі.

Тому, аналізуючи твір, варто враховувати читацьке сприйняття. Ю.Лотман зазначав: „Кожний прямує до книги своїми шляхами і кожний відкриває її по-своєму. В цьому й полягає цінність художньої літератури”.

Зразок використання змішаного аналізу новели В.Винниченка «Момент»

Ключові слова: епос, новела, підзаголовок «Із слів тюремної Шехерезади», імпресіонізм, історія короткої любові між революціонером і панною в ризикованій для життя ситуації, оспівування почуття кохання, усвідомлення скороминучості щастя. (*Елемент композиційного аналізу*).

Створення літературного паспорту новели

Підзаголовок – «Із оповідань тюремної Шехерезади». «Шехерезадою» виявляється чоловік-оповідач, а не жінка, однак, аби зацікавити своїми тюремними оповідями, автор вдається до інтригування читача підзаголовком. Можливо, таким підзаголовком автор натякає на близькість свого твору до казки. Адже новела справді нагадує жанрову модель чарівної казки, сюжет якої побудований на міфологічному мотиві перетинання кордону.

Жанр: новела.

Літературний напрям: модернізм, імпресіонізм.

Тема: Історія короткого кохання, що зародилося між молодим революціонером і панною в ризикованій для життя ситуації.

Ідея: Утвердження життя як найвищої цінності, як щастя. Відображення протесту проти недосконалості людського суспільства, нещирості суспільної моралі.

Характерні риси новели «Момент»:

— сюжет динамічний і напружений;

— наявність імпресіоністичних засобів: колористика тексту концентрує сонячні барви, лісову зелень, небесну блакить; багатство зорових і слухових образів у виразному пейзажі, творить тло, на якому розгортаються події в новелі;

— розповідь ведеться від першої особи.

Проблеми:

— любові і щастя людини;

— миті як вічності;

— філософії людського буття;

— життя і смерті;

— гармонії людини й природи;

— природності душевних і тілесних поривань людини.

Персонажі: Оповідач (Шехерезада), панночка Муся, контрабандист Семен Пустун.

Композиція:

1. Шехерезада у в'язниці розповідає історію про момент любові (*пролог*).

2. Шехерезада їде із Семеном Пустуном (*експозиція*).

3. Прохає Семена допомогти терміново переправитися через кордон — Семен попереджає, що можуть убити — Шехерезада уявляє себе мертвим, йому смішно — зустріч

Шехерезади в повітці з панною (*зав'язка*).

4. У селі облава — панна просить у Шехерезади револьвера — Шехерезада й панна терміново тікають самотужки до кордону — дорога через поле, зближення — рух лісом, відчуття близькості — панна просить Шехерезаду в разі її смерті передати послання «Муся вбито на кордоні. Вмерла так, як вмирають ті, що люблять життя. Більше нічого...» (*розвиток дії*).

5. Шехерезада й панна перебігають через кордон під кулями, страх (*кульмінація*).

6. Живі, щасливі — Шехерезада зізнається в любові — панна цілує, просить ніколи її не шукати, бо щастя «ось воно, мить» (*розв'язка*).

(*Елемент проблемно-тематичного та цілісного аналізу*).

Розмова за змістом новели:

1. Для чого, на вашу думку, на початку твору наголошено, що події, які трапилися з тюремним Шехерезадою, сталися навесні? Які особистісні асоціації і враження викликає у вас ця пора року?

2. Який підзаголовок має новела? З якою метою автор його використовує?

3. Знайдіть у тексті портрет Семена Пустуна. Які портретні деталі, на ваш погляд, спростовують його «пустотливе» прізвище?

4. Знайдіть у тексті цитати, які доводять, що контрабандист Семен кілька разів відраджував головного героя негайно переходити кордон, наражаючи себе на смертельну небезпеку?

5. Які причини змушують панну нелегально переходити кордон? Чи зрозумієте ви людину, яка заради ідеї жертвує своїм життям чи ризикує ним?

6. Як персонажі ставляться до смерті? Чи змінюється це ставлення протягом дій у новелі?

7. Знайдіть у тексті портретні деталі, які підтверджують думку, що головний герой перестає зневажливо ставитися до

смерті?

8. Яку роль у новелі відіграють описи природи? Які рядки підкреслюють контраст природи і цивілізації? Відповідь проілюструйте цитатами з тексту.

9. Чому тендітно-ніжна юна пані Муся, якій би тільки насолоджуватися життям, свідомо прирікає себе на смертельну небезпеку?

10. Як відреагувала вона на наказ Семена терміново тікати?

11. Як ви тлумачите слова пані, котрі вона попросила коханого написати у випадку її смерті.

12. Яку роль відіграють описи природи у розгортанні по-

дій в новелі?

13. Чому, на вашу думку, автор залишає героїв наприкінці твору з «осиротілим щастям»? Чому закохані не можуть бути надалі разом, хоч успішно перейшли кордон?

14. Які проблеми порушено в новелі?

15. Як ви поясните назву твору?

(Елемент пообразного аналізу тексту).

1. Аналітично-пошукова робота «Мозаїка». На основі тексту новели скласти мозаїку із найяскравіших вражень героя, які зробили для нього цей момент життя незабутнім.

2. Створення асоціативного куща «Щастя в розумінні героя новели».

Правильно організований і проведений аналіз епічних творів буде максимально сприяти активній пізнавальній роботі учнів на уроці, глибокому засвоєнню тексту, оволодінню різними засобами читання, що істотно впливатиме на якість літературної компетентності здобувачами освіти, розвиток їхньої інтелектуальної сфери і підвищення культури читання. Хоча методика викладання предмета за час свого існування вирішила багато актуальних питань вивчення епічного твору, але викладачі продовжують пошуки, що відповідають умовам нового часу, оскільки проблема аналізу епічних творів вимагає подальшого наукового обґрунтування. Художній твір потребує всебічного підходу до його розгляду. Це зумовлюється специфікою літератури

як виду мистецтва і тими завданнями, які необхідно розв'язати викладачу в процесі вивчення літератури.

«Вивчити художній твір — означає не тільки зрозуміти конфлікт, покладений у його основу, розібратися в сюжеті, у системі образів, — говорив Т.Беленький. — Це означає з'ясувати у кінцевому результаті концепцію життя, яка визначає конфлікт, сюжет, розстановку дійових осіб, тон оповіді, вибір зображувально-виражальних засобів, завдяки якій ми можемо судити про дійсність, відображену в художньому творі, і про особистість письменника, його погляди, смаки, пристрасті».

Список використаних джерел

1. Корінько Л.М. Роль критичного мислення у формуванні учнівських ком-

петенцій. — Х.: Вид. група «Основа», 2010.

2. Степанишин Б.І. Література — вчитель — учень (Самостійне вивчення учнями літератури): Посібник для вчителя. — К.: Освіта, 1993. — 240 с.

3. Степанишин Б.І. Викладання української літератури в школі: Методичний посібник для вчителя. — К.: РВЦ «Проза», 1995. — 255 с.

4. Пасічник Є.А. Викладання української літератури в середніх навчальних закладах. — К., 2000. — 380 с.

Наталія ЯГОДІНА,

викладач української мови і літератури ЗП(ПТ)О «Чугуївський регіональний центр професійної освіти Харківської області»

З досвіду роботи

Роль гурткової роботи у формуванні творчої особистості кваліфікованого робітника

(З досвіду роботи керівника гуртка ЗП(ПТ)О «Богодучівський регіональний центр професійної освіти Харківської області» Алли МОРОЗ)

Проблема розвитку творчості майбутнього кваліфікованого робітника набуває на сьогодні особливого значення. Важливим напрямом у освітньому процесі є орієнтація на всебічний розвиток здобувача освіти, розвиток його здібностей, самостійної і творчої активності, індивідуальності, таланту. Для успішного вирішення цієї проблеми та найбільш сприятливим для розвитку творчого потенціалу здобувачів освіти є органічне поєднання їх діяльності на

уроках та в позаурочний час. І в цьому велику роль відіграє гурткова робота.

Гурток — це ефективна форма позаурочної роботи. В процесі гурткових занять досягається розвиток особистості не лише освіченої, а й культурної. Гурткова робота організовується у відповідності з тими ж закономірностями, принципами і вимогами, що і освітній процес. Гурток — це продуктивна життєдіяльність вихованців, культивування їх творчих можливостей і формування

особистісно-конструктивних відносин.

Гурткова робота є популярною формою організації життєдіяльності і становить невід'ємну частину освітнього процесу. Вона розглядається як ефективний шлях формування життєво компетентної, творчо спрямованої особистості у контексті своєчасного виявлення інтересів, здібностей і нахилів учнів, розвитку креативності як однієї із базових якостей.

Гурткова робота здатна перенести

майбутніх кваліфікованих робітників у світ творчості, долучити до скарбів художньої культури. Вона організується за всіма принципами, вимогами, законами, що і в закладах загальної середньої освіти: закони України «Про освіту», «Про позашкільну освіту»; Концепція розвитку педагогічної освіти; Концепція впровадження медіаосвіти; Концепція національно-патріотичного виховання; Концепція художньо-естетичного виховання.

Гурток – необхідна складова освітнього процесу, що відповідає основним чинникам соціалізації. Мета гурткової роботи – створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку учнівської молоді у вільний від навчання час, формування ключових компетентностей (пізнавальної, практичної, творчої, соціальної) при впровадженні якісно нових форм і методів організації позашкільної життєдіяльності підлітків, задоволення їх освітніх потреб шляхом залучення до художньої творчості. Гурток сприяє розв’язанню проблеми самовизначення особистості. Важливим є мотиваційна сфера особистості. Самопізнання є основою самосвідомості, таким чином, у процесі реалізації програми гурткової роботи відбувається формування самосвідомості, однією із складових якої є самооцінка особистості, образ «Я».

Найважливішим джерелом мотивації є потреби та інтереси здобувачів освіти. Мотив участі може перебувати на різному рівні усвідомлення на початку гурткової діяльності, але в її процесі відбувається формування духовного світу особистості, виховання вищих духовних потреб, задоволення яких і стає головним мотивом участі в гуртках.

Абрахам Маслоу – засновник гуманістичної педагогіки, дає визначення

мотивації як прагнення людини виявити себе в тому, до чого вона відчуває себе потенційно здібною. Мотивація – генетичне прагнення людини до самореалізації у відповідності з її природними здібностями до певних видів діяльності і наполегливість в оволодінні нею на творчому рівні. Це активне і стійке прагнення реалізується в реальні досягнення лише тоді, коли виникають чи створюються необхідні умови для цього.

Залучення здобувачів освіти до творчої діяльності різних гуртків розкриває перед ними горизонти людських можливостей і сприяє правильному визначенню свого місця на широкому полі власних умінь та здібностей.

Особливо велика цінність гурткової роботи полягає у вихованні моральних якостей здобувачів освіти: волі, наполегливості в подоланні труднощів, доведенні до кінця розпочатої роботи, критичного ставлення до себе. Участь у гуртках художньо-естетичного напрямку

розвиває естетичні почуття. Гурток розвиває і удосконалює нахили особистості, творчу активність, ініціативу, самостійність, формує та удосконалює практичні уміння та навички, сприяє розвитку її соціалізації, комунікативних навичок, послідовному залученню підлітків до численних типів та видів відносин в

основних сферах її життєдіяльності – спілкуванні, грі, пізнанні, практичній діяльності, у спорті.

На першому році занять поступово приходить набуття елементарних знань, вокальних та хореографічних навичок, підсилюється мотивація: самореалізуватися, бути кращим. Згодом вихованці стають більш впевненими в собі, самостійними, активними, ініціативними. Разом з керівником гуртка обирають репертуар, обговорюють музичний супровід, костюми, декорації тощо.

Самореалізація виявляється і в тому, що вихованець більше працює над практичним виконанням, удосконалює навички, впевнено відчуває себе на сцені, досконалішою стає сценічна майстерність.

Протягом усіх трьох років навчання серед вокалістів проводиться активна робота з розвитку вокальної майстерності, завдяки чому спостерігається активізація голосового апарату, розвиток вокальних здібностей та удосконалення сценічної майстерності. Гуртківці неодноразово ставали переможцями районних та обласних конкурсів.

Наприклад, Максим Крутогузенко в 2018 році посів III місце у Всеукраїнському конкурсі виконавців естрадної пісні серед учнівської молоді ЗП(ПТ)О «Подільська веселка»; у 2019 році – II місце в обласному конкурсі «Учень року» серед учнів ЗП(ПТ)О Харківської області (фото 1). Вихованці гуртка є учасниками культурно-масових заходів Краснокутської ОТГ (фото 2), лауреатами та переможцями конкурсів «Таланти твої, Краснокутчино!», «Молоді таланти Харківщини».

ФОТО 3

Продовжується і традиція ансамблевого співу. Цього року ансамбль «Сузір'я» оновився, бо прийшли талановиті першокурсники (фото 3). Кожне заняття ансамблю починається із розспівування, у процесі якого вихованці набувають основних навичок співу: правильного положення корпусу, звільнення голосового апарату, основ правильного дихання, чистоти інтонації, «ланцюгового дихання» та інше. Особливо ефективними є фонетичні прийоми за методикою В. Ємельянова (розігрів звукового апарату, артикуляція, дикція, дихання, м'язова гімнастика), розспівки в межах голосового діапазону, ритмічні вправи.

ФОТО 4

Спів в ансамблі потребує розвитку навичок двоголосного співу, роботи над інтонаційною злагоженістю, єдиною манерою звукоутворення, ритмічною і темповою злітністю, динамічною єдністю в партії, одночасним початком і закінченням співу твору в цілому і окремих частин. Відповідно заняття будуються з урахуванням індивідуальних здібностей, застосуванням інноваційних прийомів та використанням відеоуроків. Під час роботи над ансамблем у вихованців розвивається почуття відповідальності, навички самоконтролю, вміння аналізувати якість співу, вміння чути себе і колектив.

ФОТО 5

ФОТО 6

Основний репертуар вокалістів як солістів, так і ансамблю, дуетів, тріо становлять українські народні пісні, естрадні пісні, пісні сучасних українських авторів і виконавців. Окрасою будь-якого позачасу нашого закладу освіти завжди був і є хореографічний колектив «MD» («Модерн Денс»). Не маючи ні знань, ні навичок народного чи класичного танцю, але маючи творчі здібності чи нахили, велике бажання і наполегливість, учасники цього колективу завжди

ФОТО 7

дарують нам цікаві хореографічні композиції. Продовжується робота над удосконаленням сучасного, спортивного та народного танців.

На заняттях вихованці долучаються до знайомства з основоположниками та теоретиками української народної хореографії, особливостями українського танцю: історією виникнення народно-сценічної постановки, лексики, екзерсису, жанровим розмаїттям. У межах проекту «Танці Слобожанщини» вихованці дослідили всі ці аспекти, що стосуються становлення народно-сценічного мистецтва в нашому регіоні. Результатом цього проекту стала театральна-хореографічна постановка «Ярмарок», яку високо оцінило журі щорічного обласного огляду-конкурсу художньої самодіяльності (фото 4-7). На заняттях з хореографії також використовуються відеоматеріали: відеоуроки екзерсису, етюдів, фрагменти виступів відомих в Україні колективів, студій, презентації до занять.

Вокально-хореографічний гурток допомагає учнівській молоді не тільки реалізувати свої здібності в мистецтві, а і здобувати знання про традиції та обряди нашого народу, сприяти національно-патріотичному та громадянському вихованню. В організації діяльності вокально-хореографічного гуртка використовуються різні форми гурткової роботи, а саме: індивідуальна, групова, масова. В умовах оновлення навчального середовища, коли відбувається перехід від знанневоцентричного підходу до компетентнісного, особливої уваги набуває створення таких психолого-педагогічних умов, що сприяли б творчому розвитку та вихованню творчої молоді, залученню її до соціально-економічного та освітньо-культурного життя країни. За таких умов пріоритетна роль у освітньому процесі належить інформаційно-комунікаційним технологіям, застосування яких викликає необхідність детального дослідження проблеми використання їх у освітньому процесі. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у гуртковій роботі сприяє:

- індивідуалізації освітнього процесу;
- високому ступеню наочності під час занять у гуртку;
- пошуку необхідних ресурсів для занять;
- організації групової роботи;
- забезпечення зворотного зв'язку в процесі навчання;

— ефективному контролю засвоєння вихованцями навчального матеріалу та оволодіння творчими вміннями та навичками.

Мультимедійні засоби надають нові можливості керівнику гуртка в організації занять, а вихованцю – у виявленні і розвитку його творчих здібностей, а також сприяють формуванню самостійності під час навчальної діяльності. В умовах дистанційного та змішаного навчання ці засоби особливо необхідні.

Поширені веб-ресурси для дистанційного навчання:

— Zoom (zoom.us/download) – сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн -зустрічей.

— Moodle (<https://moodle.org/>) – безкоштовна відкрита система в управлінні дистанційним навчанням, що дозволяє використовувати широкий набір інструментів для освітньої взаємодії викладача, здобувачів освіти та адміністрації.

— Google Classroom (<https://classroom.google.com>) – сервіс, що пов'язує Google Docs, Google Drive і Gmail, дозволяє організувати онлайн-заняття, використовуючи відео-, тексто-ву, графічну інформацію).

— Viber додаток для індивідуальних занять та консультацій, окрім цього, гуртківці об'єднані у Viber-спільноту.

Гуртківці є активними учасниками дистанційних конкурсів. Минулого року було проведено багато зйомок, присвячених різним заходам: Дню Збройних Сил України, Святого Миколая, Нового року, 150-річчю Лесі Українки, Чорнобильській трагедії, Дню Пам'яті та примирення. Щорічний обласний огляд художньої самодіяльності серед ЗП(ПТ)О також був проведений у дистанційному режимі. Наш заклад освіти отримав почесну нагороду – «Гран-прі», а гуртківці – грамоти.

Гурток сприяє розвитку соціалізації, комунікабельності, виховує почуття власної відповідальності та відповідальності за свій колектив. З року в рік це почуття зростає. Відчувається згуртованість колективу в особливо напружений період підготовки до щорічного обласного огляду-конкурсу художньої самодіяльності серед ЗП(ПТ)О Харківської області; усі перемоги у ньому доводять, що гурток працює, розвивається, виховує нові таланти, розкриває творчі здібності кожного здобувача освіти.

КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ З ХОРЕОГРАФІЇ для вихованців вокально-хореографічного гуртка

Тема: Танці Слобожанщини. Лексика слобожанського танцю.

Припадання з подвійним ударом.

Мета:

— ознайомити з особливостями танців Слобожанщини, основною лексикою, елементами народного екзерсису; запам'ятовувати і дотримуватись послідовності танцювальних елементів, знати хореографічні терміни, їх відповідність та значення;

— розвивати навички пластичності, виразності, визначеності, граційності, координацію сприйняття, музично-ритмічне почуття, фізичні властивості організму;

— виховувати художньо-естетичний смак, ціннісне ставлення до української культури, до традицій української хореографії, емоційне вираження, інтерес до народної музики та танцю, формувати почуття відповідальності та працьовитості.

Музичний матеріал: презентація, музика для народного екзерсису, відеотренажер, відеофрагменти танців «Слобожанська полька», «Вітальна», «Гопак».

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступна частина

1. Організаційний момент.

А. Перевірка готовності вихованців до заняття.

Б. Демонстрація відеофрагментів.

2. Теоретична частина.

Рольова гра

«Брифінг з Павлом Вірським та учасниками його колективу»

Запитання №1. Що вплинуло на специфіку народно-сценічного танцю Слобожанщини?

Відповідь: На формотворення народного танцю різних етнографічних зон впливали асиміляція, консолідація, урбанізація і міжкультурна комунікація. Танці мали індивідуальні ознаки залежно від етнографічного району регіону.

Чинники, які впливають на формування танцювального мистецтва різних народів: трудова діяльність людини, суспільний устрій, кліматичні, географічні умови. Ці чинники формують особистість нації, її менталітет, який проявляється, зокрема, у народній творчості, в тому числі й у народному танці. Відповідно у кожного народу формуються свої танцювальні традиції.

Крім того, неабияке значення у формуванні танцювального мистецтва має й суспільний устрій країни, поширені вірування, катаклізми, такі як війна, епідемія тощо. На сьогодні розвиток хореографічного мистецтва вже не є довільним і спонтанним – він багато в чому залежить від діяльності хореографів, балетмейстерів, основне завдання яких – зберегти і розвинути це давнє і вічно юне мистецтво.

Запитання №2. Які танці специфічні для Слобожанщини?

Відповідь: Українські побутові танці. Їх виконували на сімейних, масових святах, гуляннях. Особливість українського побутового танцю – життєдайність, емоційність та колективний характер виконання, бурхливий темперамент. Розподіляються побутові танці відповідно до стилістики на три групи. Перша – метелиці, гопакі, козачки; друга – коломийки, гуцулки, верховини; третя – польки та кадрилі. На Слобожанщині переважали танці метелиці, гопака, польки та кадрилі.

Хороводи, що відображають трудовий процес. У цих танцях відтворюється трудовий процес майже в тій самій послідовності, яка в хороводах диктується текстом, але в них народ відмовився від тексту, залишивши в деяких танцях окремі строфи, речення, слова і вигуки, які підказують зміну танцювальної фігури.

Назви сюжетних танців часто однойменні з хороводами. Образ людської праці опоектизував у свої танцях П. Вірський («Шевчики», «Вишивальниці», «Ковалі»).

Запитання №3. Чи існують так звані канони слобожанського танцю?

Відповідь: Так, «карагодна» форма танців, специфікою якої є композиція з трьох і більше кіл учасників, що рухаються у різному напрямі (тенденція про рух сонця та інших сакральних тіл). Типовими були композиції з двох паралельних ліній як «два хори» в хороводах. А ще «хороводи з рушниками», «хороводи плясового типу».

Утворення трикутника рушниками повністю відтворював образ рушника над іконами. У танцях соціальні групи населення використовували як оберіг та символ духовності народу. Пізніше з розвитком мануфактури, коли з'явилися вовняні хустки, водили хороводи з ними, утворювали «ворота», крізь які проходили учасники. Це було поширеним елементом у танцях Харківської, Сумської та Луганської областей.

Запитання №4. Яка лексика слобожанського танцю?

Відповідь: На неї великий вплив мали танці Полтавщини та російська хореографія. Відомий український хореограф К. Василенко зазначав, що вплив російської хореографічної культури помітний і в «слобожанському гопаку» з синкопо утвореннями, різкими нахилами. А от новоутворення – «голубці», «плескачі», легкі перебіжки – базувалися на російських рухах, але в пом'якшеній манері виконання.

3. Розминка. Колективно-порядкові вправи.

Розминка по колу. Кожен рух виконується на 1-8 такти.

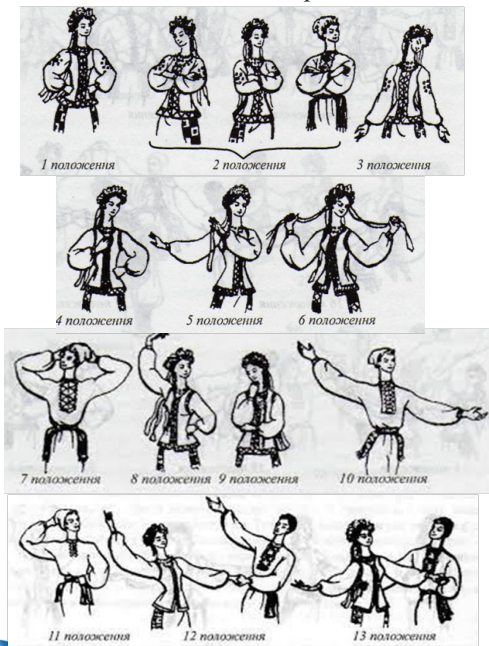
- простий крок з носка, руки на талії;
- кроки на півпальцях;
- кроки на п'ятках;
- поєднання кроків по 4; по 2;
- кроки з піднятим коліном, підйом вниз;
- кроки на зовнішній і внутрішній частинах ступні;
- підскоки з високо піднятими колінами;
- біг з натягнутими підйомами;
- галоп;
- вправи для вирівнювання дихання;
- крок з п'ятки обличчям в коло.
- крок з п'ятки з просуванням по колу.

4. Основна частина.

Основні позиції рук

Положення рук, що використовуються під час основних танцювальних кроків

Доріжки (припадання)

Проста доріжка (спільна для жінок і чоловіків). Вихідне положення – третя позиція ніг. На «раз» – невеликий злегка «виворітний» боковий крок правою ногою праворуч на всю ступню, трохи присідаючи. Ліву ногу відірвати від підлоги і наблизити ступню ззаду до правої, трохи нижче кісточки; коліно злегка зігнути і спрямувати бік, підйом вільний; на «і» ліву ногу опустити позаду правої на півпальці, злегка випрямляючи її в коліні. Руки – див. положення 2, 3, 6, 7, 8 та ін. Варіант доріжки на носок (спільний для жінок і чоловіків). Вихідне положення – шоста позиція ніг. На «раз» – невеликий крок правою ногою вперед на всю ступню, трохи зігнувши її в коліні; на «і» ліву ногу поставити на півпальці поряд з носком правої, коліно зігнути. Коліно правої ноги випрямити і т. д. Корпус прямий або повертається то праворуч, то ліворуч (рис. 1).

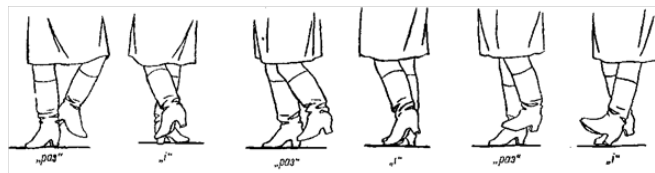

Рис. 1

Варіант доріжки на каблук (спільний для жінок і чоловіків). Вихідне положення – шоста позиція ніг. Виконується все те, що й у «варіанті доріжки на носок», тільки на «і» ліву ногу поставити на каблук (рис. 1). Плетена доріжка (жіноча). Вихідне положення – третя позиція ніг. На «раз» – крок правою ногою вперед навхрест лівій нозі на всю ступню, трохи присідаючи. Каблук лівій нозі відірвати від підлоги; на «і» – невеликий крок лівою ногою ліворуч на всю ступню, коліно вільне; на «два» – крок правою ногою назад навхрест лівій нозі на півпальцях, трохи присідаючи; на «і» – невеликий крок лівою ногою ліворуч на всю ступню, коліно вільне. При кроці правою ногою вперед корпус трохи повернути правим плечем вперед, голову нахилити до правого плеча, при кроці правою ногою назад корпус трохи повернути лівим плечем вперед, голову нахилити до лівого плеча. Цей же рух можна виконувати з лівій нозі з просуванням праворуч. Руки – див. положення 1, 2, 8 та ін.

Танцювальні кроки

Танцювальний крок (спільний для жінок і чоловіків). Вихідне положення – шоста позиція ніг. На «раз» – крок вперед правою ногою; на «два» – крок вперед лівою ногою. Ставати слід на всю ступню, починаючи крок з носка. Руки можуть бути в різних положеннях. Варіант простого танцювального кроку (жіночий). Вихідне положення – третя або шоста позиція ніг. На «раз» – крок правою ногою вперед; на «і» – крок лівою ногою вперед; на «два» – крок правою ногою вперед; на «і» – пауза. Кроки роблять м'яко, стаючи з носка на всю ступню. Корпус і голова виконавиці повертаються ліворуч, погляд спрямований через ліве плече на носок лівій нозі, яка на рахунок «два» стає на півпальці. Далі рух починається з лівій нозі. Руки – див. положення 2, 8 та ін.

Боковий крок (спільний для жінок і чоловіків). Вихідне положення – шоста позиція ніг. Плечі трохи відведені назад. На «раз» – крок правою ногою праворуч. Поставити її на всю ступню, коліно випрямити, корпус і голову трохи нахилити праворуч; на «два» приставити ліву ногу до правої у шосту позицію, ставши на всю ступню. Коліна обох ніг трохи зігнути, корпус і голову ледь нахилити ліворуч. Потім починається

все спочатку. Руки – див. положення 3, 6, 7 та ін.

Перемінний крок (спільний для жінок і чоловіків). Часто цей крок виконують, човгаючи ступнями ніг по підлозі. Тоді його називають «човгунець». Вихідне положення – третя позиція ніг. На «раз» – крок правою ногою вперед; на «і» – невеликий крок лівою ногою вперед; на «два» – невеликий крок правою ногою вперед; на «і» – пауза. Той самий рух виконується з лівої ноги. Руки – див. положення 1, 9 та ін.

Перший варіант перемінного кроку (спільний для жінок і чоловіків). Вихідне положення – шоста позиція ніг. На «раз» – невеликий крок правою ногою вперед на низькі півпальці; на «і» приставити ліву ногу до правої на низькі півпальці; на «два» – невеликий крок правою ногою вперед на всю ступню; на «і» підняти ліву ногу і підвести її до правої, не торкаючись підлоги. Далі крок починають з лівої ноги.

Другий варіант перемінного кроку (спільний для жінок і чоловіків). Вихідне положення – шоста позиція ніг. На «раз» – дрібний крок правою ногою вперед; на «і» приставити ліву ногу до правої; на «два» – дрібний крок правою ногою вперед. Ліва нога залишається позаду правої, а каблук лівої ноги відокремлюється від підлоги. Вагу корпусу перенести на праву ногу. Корпус різко повернути праворуч. Голову нахилити до правого плеча; на «і» – пауза, залишитися у цій же позі. Те ж саме повторюється з лівої ноги.

Третій варіант перемінного кроку (спільний для жінок і чоловіків). Вихідне положення – шоста позиція ніг. На «раз» – невеликий крок правою ногою вперед; на «і» приставити ліву ногу до правої; на «два» – невеликий крок правою ногою вперед. Ліва нога залишається позаду правої, а каблук лівої відокремлюється від підлоги. Вагу корпусу перенести на праву ногу. Корпус різко повернути праворуч. Голова схилена до правого плеча; на «і» – пауза, залишитися на цій нозі. Те ж саме повторюється з лівої ноги, потім знову з правої і т. д.

Буковинський перемінний крок (спільний для жінок і чоловіків). Вихідне положення – шоста позиція ніг. На «раз»

– невеликий крок вперед правою ногою на півпальці; на «і» приставити ліву ногу до правої на низькі півпальці; на «два» – невеликий крок правою ногою вперед на всю ступню; на «і» трохи підняти ліву ногу і підвести її до правої, не торкаючись підлоги. Далі рух продовжувати з лівої ноги.

5. Заключна частина

Вправи на відновлення дихання. Релаксуючі та дихальні вправи: все обличчя спокійне і розслаблене. Зручно сісти, встати. Зробити 2-3 глибоких вдихи і видихи.

6. Рефлексія. Чи сподобалося заняття?

За допомогою сили оплесків визначити якість засвоєння матеріалу. Аналіз діяльності вихованців.

Заключний спокійний марш.

Список використаних джерел

1. Василь Верховинець. Теорія українського народного танцю / В.М.Верховинець, вступ. ст. і заг. ред. Я.В.Верховинця. – 5-е вид. доп. – Київ: Музична Україна, 2008.
2. Забігач Ірина. Історичні та локальні чинники формування хореографічного мистецтва Слобожанщини // Вісник Львівського університету. Серія мист-во. – 2014. – Вип. 14. – С. 99-102.
3. Мартиненко Олена. Теорія і методика роботи з хореографічним колективом. – Бердянськ, 2016.
4. <https://docplayer.net/91562311-Cikave-pro-metodiku-v-iemelyanova.html>
5. <https://karachuntanya.wixsite.com/mysite/mij-majster-klas>
6. <https://business.in.ua/piramida-potreb-lyudyny-za-maslou-7-osnovnyh-rivniv/>

Алла МОРОЗ,

керівник гуртка ЗП(ПТ)О «Богодухівський регіональний центр професійної освіти Харківської області»

З досвіду роботи

Використання інтерактивних методів навчання для формування мовної компетентності здобувачів освіти

Серед розмаїття сучасних методів в освітньому процесі необхідно віддати перевагу інтерактивним, що базуються на особистісно орієнтованому підході до здобувача освіти та спрямовані на розвиток не лише його творчого потенціалу, але й на вміння мислити та швидко реагувати, що має допомогти у вдосконаленні комунікативних навичок.

Слово «інтерактив» (пер. з англійської “inter” – взаємний, “act” – діяти) означає взаємодіяти. «Інтерактивне навчання» можна визначити як взаємодію викладача та здобувача освіти в процесі спілкування та навчання з

метою розв’язання лінгвістичних та комунікативних завдань. Інтерактивна діяльність включає організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямованих на взаємодію, взаєморозуміння, вирішення проблем, важливих для кожного із учасників процесу навчання.

На власному досвіді переконуємося, що інтерактивні методи спрацьовують як у малих групах, так і під час взаємодії цих груп. Як правило, виконуючи завдання у групах, здобувачі освіти ЗП(ПТ)О мають змогу покращити комунікативні навички, проявити командний дух або лідерські якості. Таким чином, створюються умови

для індивідуального самовираження всередині групи, вміння працювати в команді, розвивається дух суперництва, який сприяє мотивації здобувачів освіти до розширення знань для покращення комунікації та словесного закріплення своїх позицій.

Особливістю нашого закладу освіти є те, що групи переважно різнорівневі, трапляються здобувачі освіти з достатньо ґрунтовною базою знань, а також такі, що мають значні труднощі у навчанні. Під час роботи в таких групах, використовуються диференційовані завдання, які сильніші учні виконують самостійно, а слабші – у парах чи малих

групах. Інший варіант групової роботи – об'єднання сильніших здобувачів із слабшими, коли перші допомагають останнім.

Звичайно, цей метод спрацює, коли здобувачі мають належний рівень усвідомлення відповідальності за результат навчання, тобто коли ми можемо бути певними, що слабші не чекатимуть, що за них виконають завдання, а сильніші – матимуть достатньо витримки, щоби пояснити партнеру, що, як і чому зробити, а не просто виконати всю роботу самому.

Структура занять з англійської мови із застосуванням інтерактивних технологій, які ми розглянемо сьогодні, складається з чотирьох основних етапів:

1) Підготовка. Цей етап передбачає організаційні моменти, такі як підготовка роздаткового матеріалу, вирішення питань місця проведення та забезпечення необхідними технічними засобами.

2) Вступ. На даному етапі важливим є пояснення правил, мети, технічно та правильно сформоване завдання, розділення на групи, розподіл ролей та відведеного на етапи уроку часу.

3) Проведення. Обов'язковим є обговорення заданих викладачем ситуацій, самостійний або груповий пошук рішень та відповідей.

4) Рефлексія та результати. Елементами даного етапу є обговорення результатів уроку, оцінювання та зворотній зв'язок.

Технології інтерактивного навчання застосовуються під час проведення заняття в аудиторії або дистанційно. Методика проведення заняття є активною, тобто жоден здобувач освіти не залишається без уваги, і у сприятливій атмосфері навіть сором'язливі або невпевнені в собі особистості прагнуть бути активними учасниками.

До інтерактивних методів навчання відносять презентацію проекту, евристичні бесіди, рольові ігри, дискусії, «мозковий штурм», конкурси з практичними завданнями та їх подальшим обговоренням, проекти, проведення творчих заходів, використання мультимедійних комп'ютерних програм та залучення носіїв мови.

Обираючи певний інтерактивний метод, а саме «Interview», «Round Table», «Reflexive Circle», «Hot Summary», «Project», «Expert Groups», «Dozens Of Questions» або «Excursion», намагаюся створити такі умови, що дають змогу сформуванню у здобувачів

освіти відповідні навички.

Інтерактивні методи навчання, які доречно, на мій погляд, використовувати на уроках англійської мови – це:

— «**An item description**» – це метод-гра, яку ми дуже часто використовуємо з групою здобувачів освіти I курсу. Вона допомагає нам швидко створити іншомовну атмосферу на уроці та налаштувати учнів на роботу. Здобувачі освіти, які володіють англійською мовою на достатньому та середньому рівні, мають описати слова чи словосполучення, які вказані на картці, не називаючи корінь слова та не застосовуючи жестів. Ті учні, які знаходяться на початковому рівні, можуть використовувати жести або працювати в парі із сильнішим. Перевагою даної гри є накопичення словникового запасу, практика граматики, покращення навичок швидкого реагування, активізація пошуку синонімів англійською мовою, комунікативний контакт з групою.

— «**Chain story**» – це інтерактивний метод на розвиток логіки, прояву фантазії та індивідуальності. Суть цього методу полягає у продовженні історії попереднього учасника. Цей метод ми переважно використовуємо із здобувачами освіти II та III курсу. Перевагами «Chain story» є те, що ми можемо використовувати його як на початку уроку для «розігріву» учнів, так і в другій частині заняття, для підвищення активності здобувачів освіти. Цей метод ми використовуємо для накопичення словникового запасу учнів та відпрацювання навичок граматики, також він сприяє покращенню логічного мислення та підвищенню уваги. Для проведення цих ігор на уроці не потрібно значної підготовки здобувачів освіти та хід гри залежить від теоретичного рівня пізнання учасників.

На сьогодні Інтернет та соціальні мережі (social media) стають одним з основних джерел для отримання інтерактивної мовної практики. Вони пропонують автентичну та актуальну інформацію, надають свободу в спілкуванні, можливість вивчення мови з її носіями, тобто створюють природне мовне середовище, незалежно від соціальних бар'єрів. Інтегрування звичайного уроку з комп'ютерними засобами під час дистанційного навчання дозволяє перекласти частину роботи на сучасні гаджети, а сам процес навчання зробити цікавим, різноманітним та більш інтенсивним.

Сайти, освітні платформи, форуми,

блоги, відеохостинги, соціальні мережі, віртуальні ігри, проекти, які є корисними та можуть бути використані на уроці іноземної мови, можна розділити на інформаційні та навчальні.

Інформаційні сайти використовуються для добору творчих завдань, цікавих текстових документів, які можуть бути продуктивною основою при навчанні всім видам мовленнєвої діяльності. До таких сайтів можна віднести ESL Brains, Linguahouse, Islcollective та ін.

Розглянемо докладніше інформаційні та навчальні сайти, які доречно найчастіше використовувати на уроках англійської мови.

ESL Brains – це платформа для викладачів англійської мови, які навчають учнів будь-якого віку та професії. Її створено для публікації навчальних матеріалів, які включають теми, що спонукають до роздумів, стимулюють критичне мислення та розпалюють дискусії про сучасний світ. Усі опубліковані тут матеріали розподіляються за віком та рівнем знань учнів, тому платформу ми використовуємо для роботи із здобувачами освіти молодших та старших курсів усіх спеціальностей.

Наприклад, для повторення теми «Дозвілля і спорт» з учнями III курсу підготувала відеоматеріали та застосувала презентацію «My perfect weekend», представлену на сайті. Урок проводився дистанційно на видеоплатформі Zoom. Здобувачі освіти мали змогу повторити дев'ять основних фразових дієслів з теми і практикувати їх у різних видах мовленнєвої діяльності. Урок розпочали з розминки. Учні повинні були зібрати половинки, щоб створити фрази, що описують вільний час. Вправа включала основні фрази, такі як: слухати музику/подкаст, проводити час у соціальних мережах, відвідувати уроки тощо. Після її виконання учні дали відповіді на запитання та розповіли, що вони роблять у вільний час, використовуючи фрази з попередньої вправи.

Далі здобувачі освіти прочитали короткі тексти, де троє людей описують свої ідеальні вихідні і обговорили, чий вихідні їм подобаються найбільше і чому. Тексти були наповнені фразовими дієсловами, такими як work out, eat out, go away тощо. Спочатку учні повинні були підібрати до них правильне значення. Після чого, щоб практикувати їх, учні перейшли до наступного виду діяльності, де завданням було відпові-

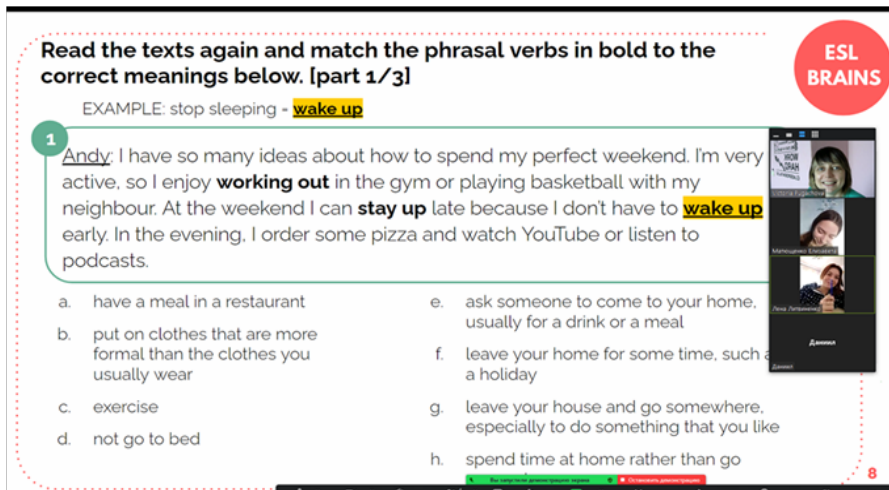

Read the texts again and match the phrasal verbs in bold to the correct meanings below. [part 1/3]

EXAMPLE: stop sleeping - **wake up**

1 **Andy**: I have so many ideas about how to spend my perfect weekend. I'm very active, so I enjoy **working out** in the gym or playing basketball with my neighbour. At the weekend I can **stay up** late because I don't have to **wake up** early. In the evening, I order some pizza and watch YouTube or listen to podcasts.

a. have a meal in a restaurant	e. ask someone to come to your home, usually for a drink or a meal
b. put on clothes that are more formal than the clothes you usually wear	f. leave your home for some time, such as a holiday
c. exercise	g. leave your house and go somewhere, especially to do something that you like
d. not go to bed	h. spend time at home rather than go

рити, чи добре вони це вміють.

У першому завданні учні повинні були обрати одну картку з поданих і говорити на цю тему близько 30 секунд. Після цього інші здобувачі освіти повинні були поставити кілька додаткових запитань. У другому завданні на віртуальній дошці викладач написав слова та фрази, пов'язані з його роботою, особистим життям, хобі тощо. Учням необхідно було поставити запитання викладачеві, пов'язані з конкретними словами на дошці. Учні мали змогу запитати: «Вам подобається співати?». Таким чином ми змогли пізнати один

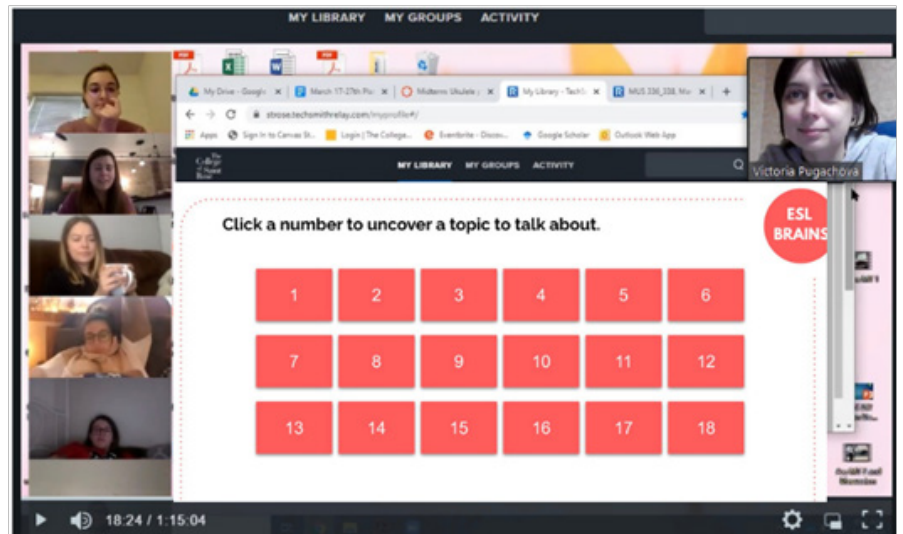
сти на кілька запитань, використовуючи вивчені фразові дієслова. Щоб ускладнити це завдання, учням запропоновано попрацювати в парах: один – вигадував ситуацію, а інший – реагував на неї одним із фразових дієслів. Нарешті, здобувачі освіти обговорили кілька запитань, а також описали свої ідеальні вихідні, використовуючи принаймні чотири фразові дієслова з цього уроку. Домашнім завданням було скласти розповідь про свій ідеальний вихідний день, використовуючи лексику, вивчену на уроці.

Використання навчальних сайтів на зразок BBC Learning English або сайту Британської Ради в Україні British Council в навчальній діяльності дозволяють збагатити скарбничку мультимедійними файлами пісень, відеоматеріалів та ігор за тематичним групуванням відповідно до професійної потреби відвідувача сайта.

Працюючи з аудіо- та візуальним матеріалом, можна зупинити пісню чи відтворити знову (play), вимкнути чи увімкнути субтитри (text on/off), що безпосередньо відображається на інтерфейсі навігаційної панелі під малюнком. Крім того, цінним для роботи на уроці буде додатковий матеріал до пісень або відео у форматі PDF, який розташовано нижче.

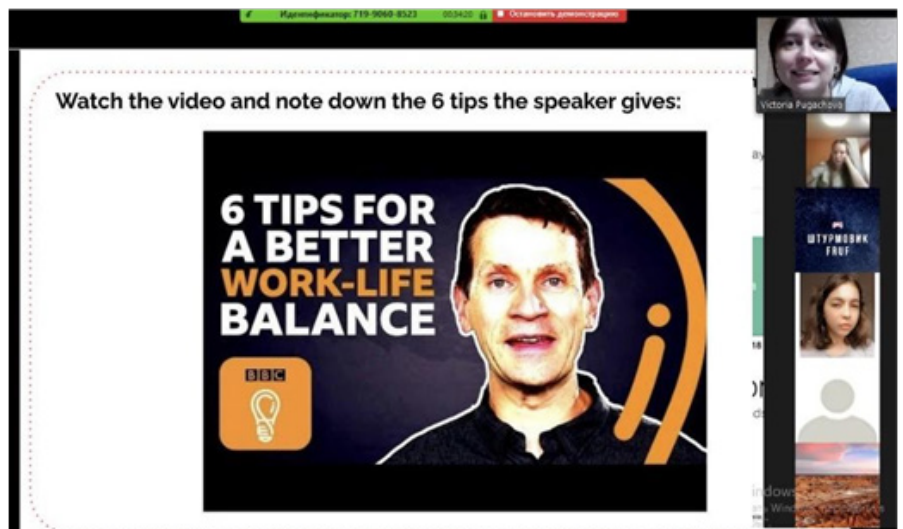
Працюючи з подібними сайтами на уроці або в якості дистанційного засобу підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання, можна використовувати один і той ресурс для завдань різного спрямування (наприклад, прослухати пісню та вивчити нові слова до неї, можна граючись, відповідаючи на завдання перед початком пісні (завдання: Match the Words and Pictures), та формувати основні мовленнєві навички: говоріння, читання, письмо та аудіювання.

Під час вивчення теми «Робота

Click a number to uncover a topic to talk about.

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18

Watch the video and note down the 6 tips the speaker gives:

6 TIPS FOR A BETTER WORK-LIFE BALANCE

і професії» із здобувачами освіти І курсу використовувала матеріали, представлені на сайті BBC Learning English. Урок проводився дистанційно на платформі Zoom. Перше завдання на розминку було підготовлено таким чином, щоб здобувачі освіти та викладач дізналися якомога більше один про одного. Вважаю дуже важливим, щоб учні також могли познайомитися із викладачем і мали змогу потренуватися ставити запитання, а викладач – переві-

одного. У наступній вправі учні отримали кілька речень з пропусками. Їхнє завдання – доповнити синтаксичні конструкції правильними прийменниками. Потім вони мали написати запитання з деякими фразами з попереднього завдання. Сюди входили такі фрази: відповідальний за, подати заявку, закінчити, володіти тощо. Після написання 5 запитань учні працювали у парах, запитуючи і відповідаючи на них, щоб дізнатися більше про інших здобувачів

зі своєї групи.

На уроці ми також використали коротке відео з шістьма порадами щодо балансу між роботою та особистим життям. Учні мали змогу переглянути його та узагальнити три поради іншій людині. Щоб зробити поради цікавішими, здобувачі освіти мали кілька слів і виразів, які вони повинні були використувати, підсумовуючи свій виступ. Уроку закінчується обговоренням, пов'язаними з ідеями, представленими у відео. Це було гарною ідеєю – провести онлайн-урок як відкриту дискусію.

Без тестів сьогодні не обходиться жоден викладач предметів загальноосвітньої підготовки, і я не є виключенням.

Google Форми – частина використовуваного викладацького офісного інструментарію Google Drive. Мабуть, це один з найшвидших і найдоступніших способів створити опитування або тест, який можна відправити здобувачам освіти електронною поштою або вбудувати у свій блог за допомогою спеціального коду. Для прискорення роботи можна додати плагін Flubaroo – він автоматично перевіряє відповіді учасників освітнього процесу і ставить оцінки відповідно до заданих критеріїв.

За допомогою **Quizlet** створюю тести, в яких здобувачі освіти мають вибирати правильні відповіді із запропонованих, зіставляти зображення та інформацію або вписувати власні варіанти. Цей сервіс корисний також тим, що увесь матеріал для створення тесту можна також використати як Flashcards для демонстрації (вивчення чи повторення) матеріалу тієї чи іншої теми. Інколи я перетворюю виконання

тесту на змагання, причому змагатися можуть як окремі учні, так і команди (малі групи). Обговорюючи питання у групі, здобувачі розвивають вміння пояснювати, доводити свою думку.

LearningApps.org – ще один онлайн-новий сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Їх можна використати на будь-якому етапі уроку/заняття, змінити під власні потреби, розробити схожий чи зовсім інший навчальний модуль, створюючи при цьому свої класи з логінами і паролями кожного здобувача освіти та відстежуючи статистику пройдених тестів з тієї чи іншої теми. Вправи на сайті подаються у зручному візуальному режимі сітки зображень, навівши на які вказівник миші можна побачити тип вправи та її рейтинг на сайті. Виконання вправи полягає в інтерактивній роботі з об'єктами, розміщеними на екрані. Усі вправи поділено на категорії, які відповідають виду завдання, яке потрібно буде виконати учням: вибір, розподіл, послідовність, заповнення, онлайн-ігри, інструменти. У кожній групі доступно кілька шаблонів вправ, опис та зразки яких можна попередньо переглядати перед тим, як створити власний навчальний ресурс.

Glogster – інтерактивний плакат, основною метою створення якого є наочність, зорове сприйняття матеріалу, що сприяє ефективності процесу навчання. Серед різновидів таких електронних плакатів можна виділити мультимедійні (містять у собі відео- та аудіоінформацію, звичайні ілюстрації, текст), інтерактивні або тривимірні (мультимедійні плакати, які мають зворотній зв'язок з користувачем, що дозволяє змінювати

вигляд даних та способів їх відтворення).

Веб-квест розширює сучасні освітні можливості освітнього процесу. Зокрема, він є перспективним напрямом формування інформаційно-комунікаційної компетенції на уроках англійської мови.

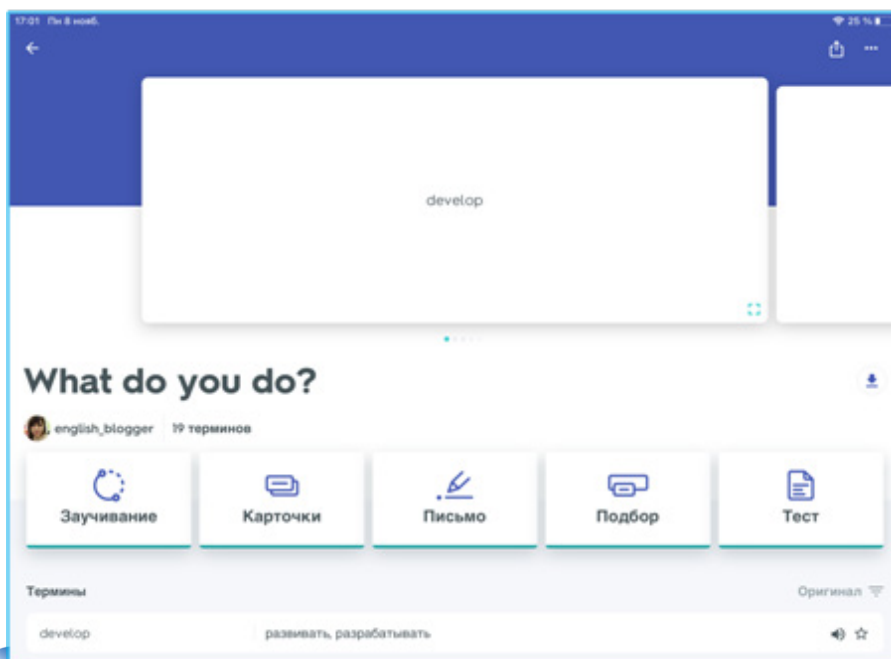
Освітнім веб-квестом (quest – від англ. – пошук, шукати) називають сайт в Інтернеті, присвячений певній темі, який складається з декількох зв'язаних однією сюжетною лінією розділів, насичених посиланнями на інші ресурси Інтернет.

Використання веб-квестів у вивченні англійської мови вимагає від здобувачів освіти відповідного рівня володіння мовою для роботи з автентичними ресурсами Інтернету. Такий веб-квест дає можливість ефективно використовувати інформацію, що знайдена в мережі, та спрямований на розвиток навичок аналітичного і творчого мислення. Результати виконання веб-квесту, залежно від матеріалу, який вивчається, здобувачі освіти презентують у вигляді усного виступу, комп'ютерної презентації, есе, веб-сторінки тощо. Оскільки для здобувачів із труднощами у навчанні проходження подібного тесту може бути надто складним, на заняттях з використанням подібних платформ ми об'єднуємо сильнішого учня із слабшим, і вони разом проходять це випробування.

Створювати веб-квести можна за допомогою спеціальних сервісів для розміщення блогів (блог-платформ), серед яких є безкоштовні служби. Наприклад, <http://www.blogger.com>; <http://www.livejournal.com>; <http://www.blog.meta.ua>.

Дуже зручним у користуванні є конструктор веб-квестів **Zunal WebQuest Make** (<http://zunal.com>). Цей сайт англійськомовний.

На сьогодні переважна більшість здобувачів освіти мають вільний доступ до мережі Інтернет, активно користуються різноманітними гаджетами, що спрощує для них процес пошуку інформації, обробки її та відображення в різноманітних презентаційних формах. Використання комп'ютера як інструменту творчої діяльності на уроках англійської мови сприяє підвищенню мотивації до самоосвіти, формуванню нових компетенцій, реалізації креативного потенціалу, підвищенню особистісної самооцінки та розвитку особистісних якостей як здобувачів освіти, так і викладачів.

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології навчання від А до Я / упор. В. Волкова. – К.: Шкільний світ, 2011. – 96 с.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2017. – С. 4-10.
3. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови; перекл. з англ. мови та адаптація Л. В. Биркун. – Oxford University Press, 1998. – С.20-48.
4. Литвин С.В. Система вправ для

навчання писемного спілкування учнів старших класів середньої загальноосвітньої школи / С.В. Литвин // Іноземні мови. – 2017. – № 1. – С. 4-9.

5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – Вид. 2-ге, випр. і перероб. – К.: Ленвіт, 2018. – 328 с.

6. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – С. 135.

7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. –

К.: А.С.К., 2005. – С. 192.

8. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / В. Редько // Рідна школа. – 2011. – № 8-9. – С. 28-36.

9. Шевченко Є. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови / Є. Шевченко // Англійська мова та література. – 2005. – № 24. – С. 4-6.

Вікторія ПУГАЧОВА,

викладач ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»

З досвіду роботи

Використання застосунків та сервісів для організації інтерактивного навчання здобувачів освіти при викладанні предмета «ОБЛАДНАННЯ І ТЕХНОЛОГІЯ ЗВАРЮВАЛЬНИХ РОБІТ»

Глибинні й стрімкі соціально-економічні, політичні, інноваційно-освітні трансформації в житті України, інтеграція системи професійно-технічної освіти України в Європейський освітній простір, висока конкуренція на ринку праці потребує оновлення процесу професійної підготовки фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти через зміщення акцентів на формування конкурентоспроможних професіоналів з яскраво вираженою потребою в досягненні успіху, набутті професійного досвіду, творчому самовираженні, самореалізації, здатних жити і працювати в умовах сучасного світу.

Професійна діяльність будь-якого кваліфікованого робітника насичена як звичними, так і незапланованими ситуаціями, які потребують оперативного прийняття рішення, неоднозначності в інтерпретаціях подій, пов'язаних з неочікуваною поведінкою людей. Це вимагає від випускників ЗП(ПТ)О володіння глибокими професійними знаннями, вміннями обговорювати й обмірковувати професійні проблеми;

аргументувати власні позиції, приймати рішення та доводити їх до відома партнерів; організувати професійний безпосередній та опосередкований діалог з колегами, партнерами, обирати поведінкові стратегії, адекватні професійній комунікативній ситуації та ін.

Оволодінню зазначеними вміннями сприяє впровадження інтерактивних технологій навчання. Відмінність інтерактивного навчання від будь-якого іншого, більш традиційного, полягає в тому, що забезпечується навчальна взаємодія не лише між педагогом та здобувачами освіти. Учні також активно взаємодіють між собою в процесі формування та розвитку нових навичок і вмінь. При цьому взаємодія між тими, хто навчається, виходить на перший план замість взаємодії за схемою педагог ↔ учень, як це відбувається у традиційному освітньому процесі.

Доцільність упровадження інтерактивних технологій навчання, обумовлена можливістю трансформації освітнього процесу (завдяки їх реалізації) у співнавчання, взаємонавчання (колективне, мікрогрупове, групове,

навчання у співпраці), де здобувач освіти і викладач рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання.

Спільна навчальна діяльність, розмаїття способів навчальної взаємодії (робота в парах, ротатійних трійках, робота за карусельним принципом, робота в малих групах) максимально підвищує активність і внесок кожного учасника, допомагає уточнити власні уявлення, оцінити судження, усвідомити почуття і ставлення, стимулюють вільний обмін думками; розвиває навички активного слухання, співпереживання, співробітництва, упевненої поведінки і толерантності; стимулює розвиток й самовдосконалення емоційної стійкості й чутливості, гнучкості спілкування, емпатійності, рефлексивності тощо.

Вибір педагогом тієї чи іншої інтерактивної технології навчання обумовлюється професією, яку здобувають учні, змістом навчального предмета, суб'єктивним, професійно-обумовленим досвідом педагога, а також етапом професійної підготовки здобувачів освіти. Крім того, алгоритм вибору технології навчання має враховувати

дію як суб'єктивних чинників (рівень професійної й навчальної мотивації, пізнавальних можливостей здобувача освіти; професійний та творчий потенціал викладача), так і об'єктивних чинників (мета і завдання вивчення теми освітнього компоненту/навчального предмета, що впливають із його мети і завдань; провідні компетентності, які має сформувати педагог у здобувачів освіти під час опанування даного предмета; термін вивчення; форми, методи і засоби навчання).

Педагог має оцінити, власні засоби, особистий досвід, відношення технології до мети навчання і вплив стереотипів власної методичної діяльності. Результат навчання за обраною технологією підлягає оцінці якості підготовки здобувачів освіти і визначенню: чи досягнуто поставлену мету, чи сформовано професійні компетентності? Тому одним із завдань педагогічного працівника є підготовка здобувачів освіти до життя в сучасному світі, який все більше і більше "йде" в мережу. Тож, потрібно спробувати зробити урок сучасним і нестандартним за допомогою інтерактивних технологій та цифрових інструментів.

Для створення інтерактивного, яскравого, сучасного контенту, можна користуватися низкою застосунків та сервісів, що активно використовуються як домашніми, так і корпоративними користувачами.

1. Wordwall – сервіс є сучасним інструментом для зацікавленості учнів. Викладач може створювати вікторини, вправи на співставлення, ігри зі словами. Подібні вправи можна запропонувати для закріплення певних навичок, а також вибірково – для здобувачів освіти, які потребують додаткової практики.

2. Canva – платформа графічного дизайну, яка дозволяє користувачам створювати графіку, презентації, афіші та інший візуальний контент для соціальних мереж. Доступна як веб версія, так і мобільна. Сервіс пропонує великий банк зображень, шрифтів, шаблонів та ілюстрацій.

3. Форми Google – ресурс, що має велику кількість шаблонів оформлення, що дозволяє створювати форми до заняття будь-якої теми. Також у налаштуваннях можна увімкнути режим оцінювання, і позначити правильні варіанти відповідей у кожному з питань. Можна доповнити кожне питання коментарем. Для здобувача освіти стане зрозумілим,

на яких саме аспектах теми варто зосередитись, а які вже не потребують докладного розгляду.

4. MindMeister – дає можливість візуалізувати інформацію у вигляді мапи, а також забезпечує інструменти для полегшення співпраці в реальному часі, управління завданнями і створення презентацій. За допомогою хмарного сховища MindMeister дозволяє поширювати зміни у вигляді мап у режимі реального часу для всіх користувачів на будь-яких пристроях. «Мапи розуму» можуть бути розділені в приватному порядку з необмеженою кількістю користувачів і публічно. MindMeister вважається найкращим онлайн-сервісом для створення мап знань.

5. Kahoot – онлайн-інструмент, який дає змогу перетворити процес оцінювання на захоплюючу гру з переможцями, призовими місцями та набраними балами. Сервіс дозволяє створювати вікторини, обговорення, опитування, які викладач може проводити в офлайн та онлайн-форматі. Використовуючи цей інструмент, можна оцінити навчальний прогрес групи.

6. Loom – сервіс для створення і зберігання відеоконтенту. Він допоможе здійснити запис лекції, інструкції або презентації з екрану вашого комп'ютера чи іншого пристрою, зберегти і оприлюднити ваш відеоконтент.

7. Mentimeter – простий і доступний в освоєнні інструмент голосування, який забезпечує миттєвий зворотний зв'язок від аудиторії. Його зручно використовувати для опитування учнів в режимі реального часу в аудиторії, оскільки він доступний і на мобільних пристроях, і в електронному середовищі.

8. SpiderScribe дозволяють створювати інформаційні продукти для підтримки освітнього процесу. Використовуючи карту знань, можна легко та наочно впорядкувати ідеї, думки та знання, продемонструвати опанування певної теми.

9. LearningApps – онлайн-застосунок зворотного зв'язку, в якому здобувачі освіти визначають, наскільки добре вони засвоїли навчальний матеріал, які питання не зрозумілі. Сервіс заснований на роботі з шаблонами: від роботи з картами до розгадування кросвордів і створення карт знань.

10. Ahaslides – онлайн-інструмент для створення опитувальників, що дозволяють розкривати думку аудиторії, візуалізувати ідеї. Учасники оцінюють

різні висловлювання до питання за ковзною шкалою, подають ідеї та голошують за фаворита в групі.

11. YouTube – сервіс для створення та зберігання записаних лекцій, інструктажів для уроків у дистанційному режимі. За допомогою YouTube можна транслювати відео в прямому ефірі, наприклад, під час екскурсії на виробництво або під час виконання певної діяльності.

12. Quizizz – онлайн-інструмент для створення тестів/вікторин. Під час проходження здобувачі освіти відповідають на питання, рухаючись у своєму темпі, а також не залежать від швидкості відповідей інших учасників. Вікторину в сервісі можна запланувати і запропонувати здобувачам освіти виконати її як самостійну роботу. Також є можливість прибрати функцію "час" і тоді вони можуть подумати над питанням, прочитати параграф підручника або знайти в мережі потрібну інформацію.

13. Genially – мультизадачний онлайн-сервіс для створення презентацій, інтерактивних зображень, карт, звітів, інфографік, вікторин, плакатів, відео, стрічок часу, ігор та віртуальних посібників... І це ще далеко не повний перелік! Сервіс містить понад тисячу різноманітних шаблонів, за допомогою яких можна швидко і без зайвих зусиль створювати інтерактивний контент. Є безкоштовна та платна версії. У базовій версії цілком достатньо шаблонів для створення робіт, які вражають!

14. Edpuzzle – онлайн-застосунок для роботи з відеоконтентом. Дозволяє додавати навчальні відео, створювати до них інтерактивні завдання, мотивувати до роботи з матеріалом, відстежувати розуміння здобувачів освіти.

15. Jamboard – використовують для активного залучення учнів до навчання, спільної роботи в групі, вони можуть робити записи на дошці одночасно або по черзі. Віртуальна дошка може бути використана для розміщення інформації за темою або завдань; проведення мозкового штурму; публічної репрезентації отриманих результатів; узагальнення та систематизації знань, рефлексії.

16. Crello – графічний онлайн-редактор для створення статичних та анімованих дизайнів. Crello пропонує безкоштовний доступ до бібліотеки графічних шаблонів, музики, шрифтів, анімацій та 600 тис. стокових фотографій. Редактор дозволяє створювати візуальний контент без професійних навичок графічного дизайну.

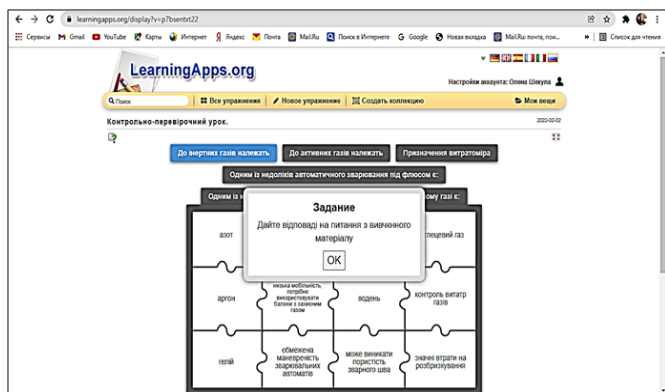

Рис.1

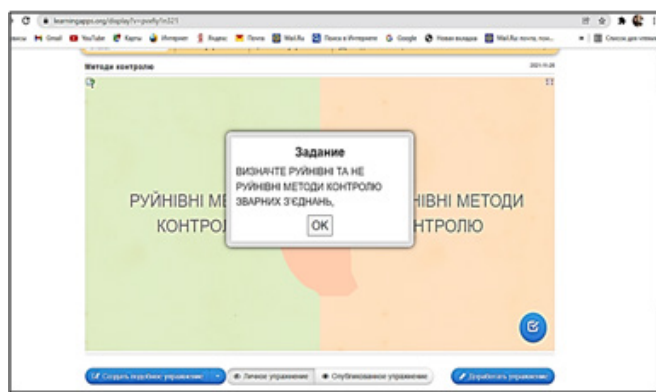

Рис.4

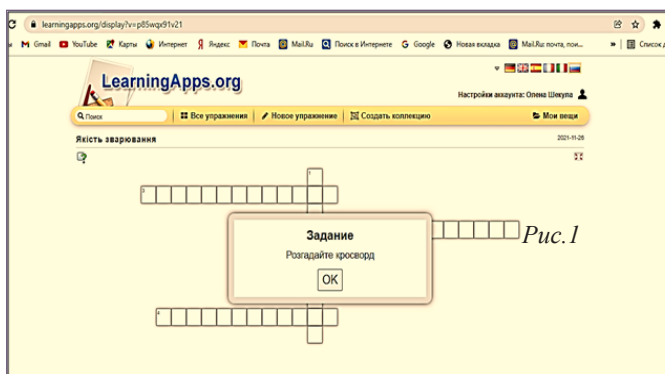

Рис.2

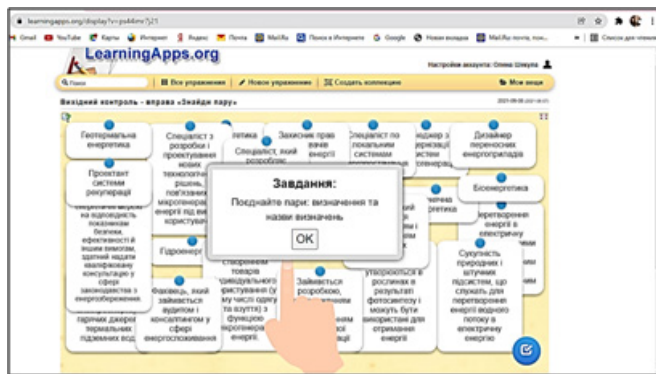

Рис.5

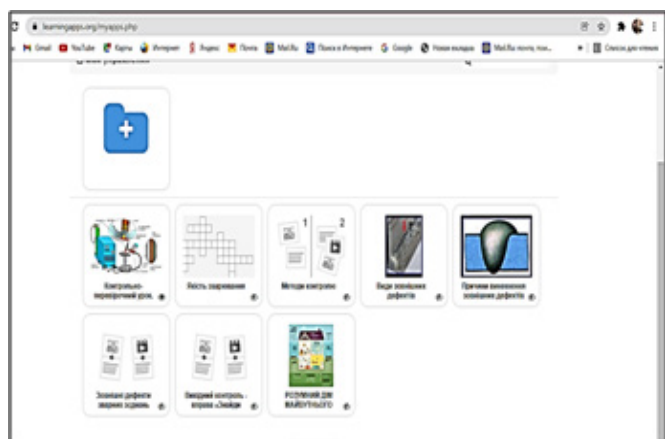

Рис.3

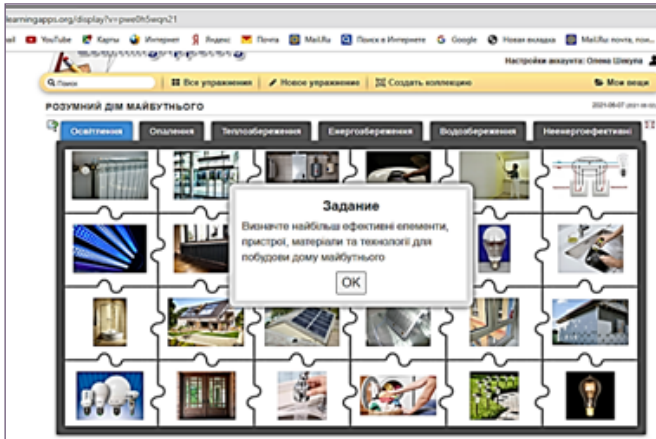

Рис.6

17. **WiseMapping** – асоціативна карта, на якій відображають слова, ідеї, завдання, або інші елементи, розташовані радіально навколо основного слова або ідеї. Використовуються для генерування, відображення, структурування та класифікації ідей, і як допоміжний засіб під час навчання, організації, розв'язання проблем, прийняття рішень, та написання документів.

Безумовно, під час організації освітнього процесу інтерактивні застосунки та сервіси можна використовувати разом з традиційними формами та методами навчання. Учні завжди цікаво брати участь у конкурсах, вікторинах, квестах, інтерактивних вправах та ігрових моментах уроку.

Застосування різноманітних застосунків та сервісів дає можливість

урізноманітнити навчання на уроках. Особливо це актуально на сьогодні, оскільки освітній процес відбувається у формі дистанційного або змішаного навчання.

Так, на уроках з предмета «Обладнання і технологія зварювальних робіт» на різних етапах уроку (під час актуалізації опорних знань, поясненні нового матеріалу, закріпленні), на мою думку, доречно використовувати наступні інтерактивні застосунки та сервіси.

Завдяки використанню онлайн-застосунку **LearningApps** можна розробляти різноманітні завдання, виконання яких полягає в інтерактивній роботі з об'єктами, розміщеними на екрані. Інтерфейс даного ресурсу досить простий для конструювання завдань і

дозволяє розробляти вправи, які за наповненням і естетичним оформленням будуть цікавими для учнів (рис.1-6).

Усі вправи поділено на категорії: розподіл; послідовність; заповнення; онлайн-ігри; інструменти. Після виконання вправи, можна перевірити правильність виконання завдання і отримати результат. Даний сервіс дає змогу використовувати завдання з бази матеріалів або ж розробляти власні і розміщувати посилання на них з власного ресурсу.

Сервіс, який, на мій погляд, заслуговує на увагу, це **Wordwall**. Він допомагає при створенні інтерактивного матеріалу різних типів (вікторина, випадкове колесо, відповідні пари, правильно-неправильно) (рис. 7 на стор.34).

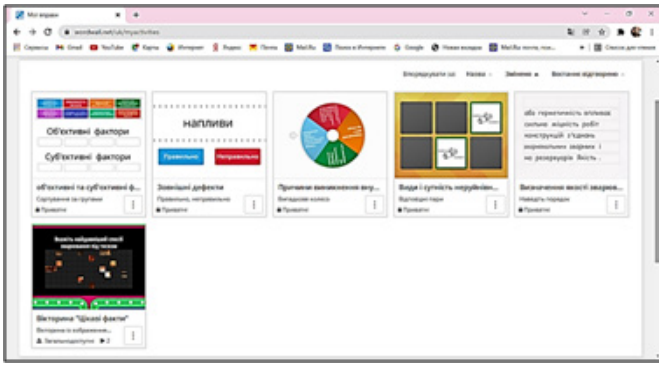

Рис.7

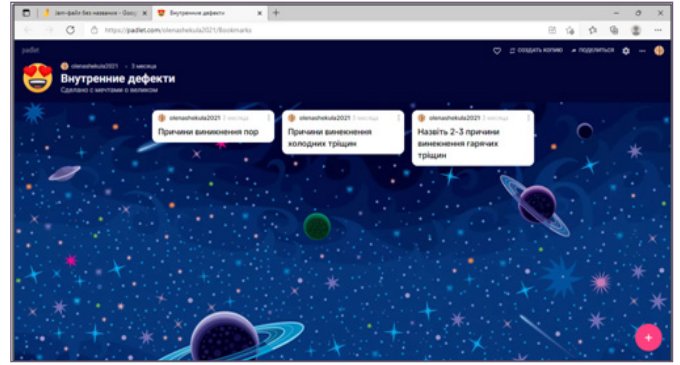

Рис.8

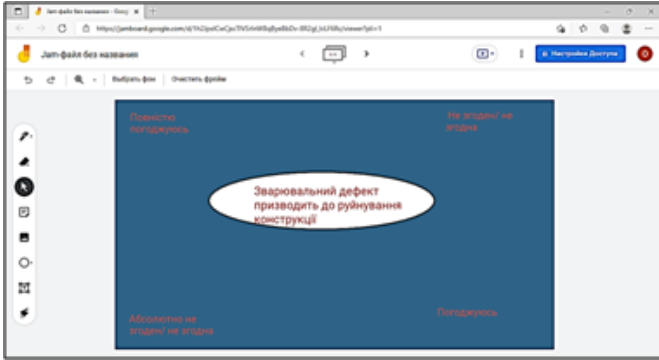

Рис.9

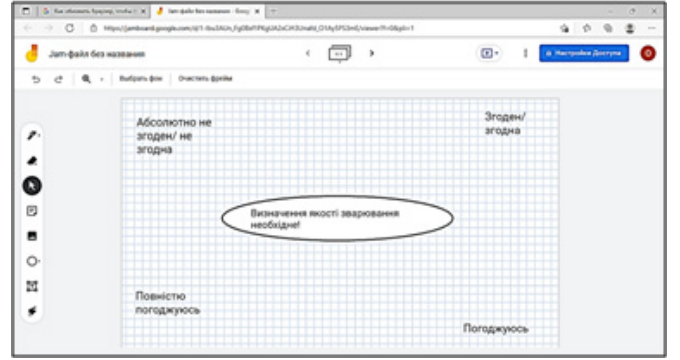

Рис.10

Використання сервісу **Padlet** робить освітній процес інтерактивним, а виконання домашнього завдання – цікавим. Крім того, учні в разі потреби, завжди можуть звернутися до опрацьованого матеріалу, переглянути інформацію, підготовлену викладачем, якщо заняття довелося пропустити, впевнитися в тому, що власноруч створений на

уроці продукт діє, і може стати у пригоді іншим учням. Наприклад, інтерактивна вправа <https://padlet.com/olenashekula2021/Bookmarks> (рис. 8).

Ще один сервіс – дошка **Jamboard**, безумовно перевагою якої є можливість спільної роботи в групі. Наприклад, «чотири кути» – інтерактивна вправа: https://jamboard.google.com/d/1h2JpxICwCjseTIVSrInWBqByeBbDv-8R2gl_lcLF6Rc/edit?usp=sharing (рис.9-10).

Платформа графічного дизайну – **Canva** – дає можливість спільно створювати презентації на уроках. Учні можуть активно допомагати у створенні різноманітних презентацій за темами уроку.

Платформа графічного дизайну – **Canva** – дає можливість спільно створювати презентації на уроках. Учні можуть активно допомагати у створенні різноманітних презентацій за темами уроку.

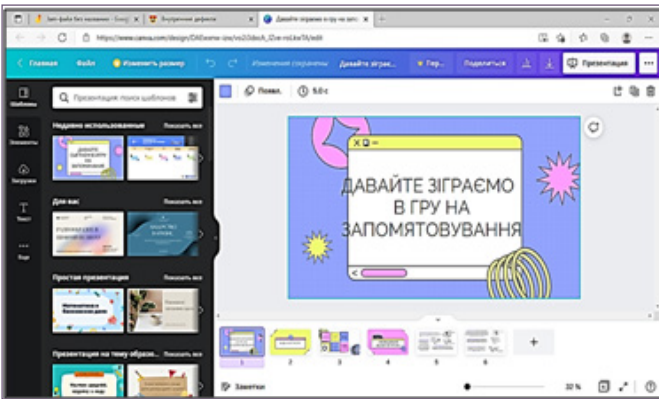

Рис.11

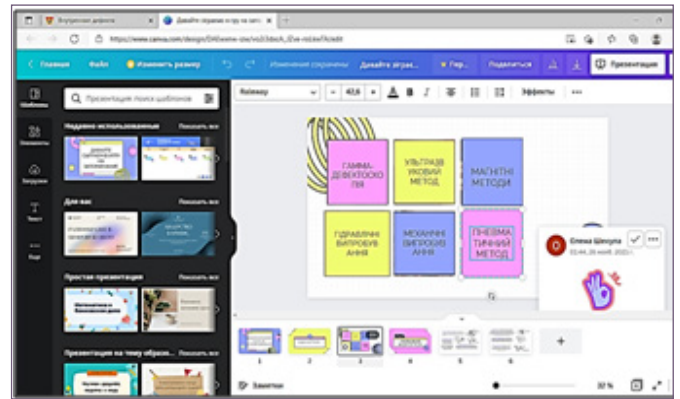

Рис.12

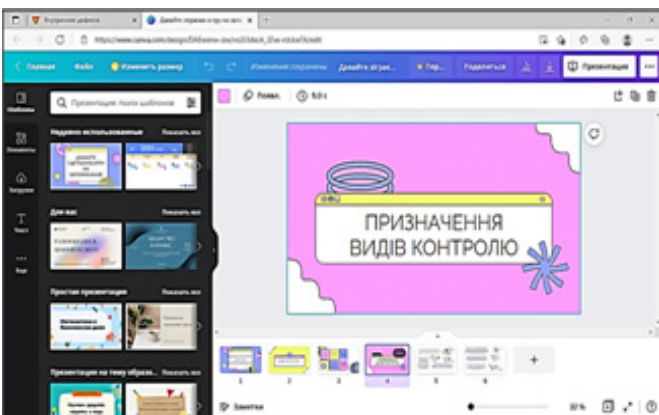

Рис.13

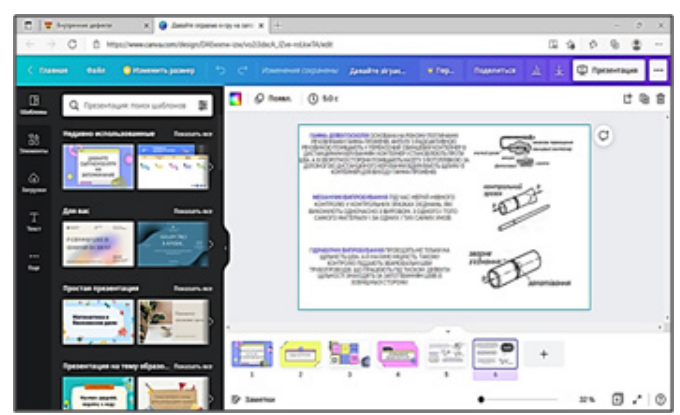

Рис.14

Рис.15

Індивідуальна ротація Canva: https://www.canva.com/design/DAEwxnw-izw/share/preview?token=1bJ9JyYBDT_P77Tk4OpbPw&role=EDITOR&utm_content=DAEwxnw-izw&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=sharebutton (рис. 11-14 на стор.34).

Використання таких інтерактивних вправ налаштовують учнів на успіх, спонукають їх мислити, аналізувати, шукати відповіді в літературних та інтернет-джерелах, висловлювати свою точку зору, сперечатись.

Також на уроках з предмета «Обладнання і технології зварювальних робіт» можна проводити квест із різними станціями (локаціями), де учні виконують завдання з використанням

ігрових застосунків (складання пазлів, розгадування ребусів, відповідями на відеопитання, організацією робочого місця, тощо) (рис.15).

Таким чином, інтерактивні технології навчання підвищують інформативність навчального матеріалу, ефективність навчання, додають йому динамізму та виразності. Використання їх під час вивчення навчального матеріалу в ЗП(ПТ)О, дає можливість підвищити зацікавленість здобувачів освіти до предмета і тим самим покращити ефективність освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Голик В. Інтегроване навчання у формуванні професійних компетентностей учнів ПТНЗ / В.Голик

// Профтехосвіта. – 2011. – № 12. – С. 30-32.

2. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс]: матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31.03.2017) / відп. ред. Л.Б.Ліщинська. – Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – 102 с.

3. Каленик О. Методику в дію. Використання активних форм і методів навчання у навчально-виробничому процесі ПТНЗ / О. Каленик // Профтехосвіта. –

2011. – №5. – С. 42-46.

4. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році: методичні рекомендації / За заг. ред. В.І.Шуляра. – Миколаїв: ОППО, 2020. – 108 с.

5. Електронні ресурси:
– <https://teach-hub.com/chotyryr- nezaminyh-onlajnovyih-instrumenty- dlya-stvorennya-testiv-ta-anket/>
– <https://osvitanova.com.ua/posts/4306-15-tsyfrovykh-instrumentiv- dlia-formatyvnoho-otsiniuvannia-uchniv>

Олена ШЕКУЛА,

викладач ДНЗ «Регіонального центру професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»

З досвіду роботи

Підвищення конкурентоспроможності випускників ЗП(ПТО) відповідно до сучасних тенденцій ринку праці

На сьогодні існує проблема затребуваних та незатребуваних професій на ринку праці та проблема вибору професій абітурієнтами за такими критеріями, як вплив оточуючих та місце розташування закладу освіти. У зв'язку з цим, інноваційні методи навчання, такі як **урок-конференція, проєктна технологія, особистісно-орієнтована технологія, інтерактивне навчання,**

ігрові технології, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), медіауроки, направлені на мотивацію, зацікавленість, популяризацію професій та перспективну роль у виборі професії. Також це робить засвоєння нового матеріалу більш цікавим та захоплюючим, полегшує співпрацю між учнем та викладачем або майстром виробничого навчання. Мета – створення

умов для розвитку і самореалізації особистості учня як активно діючої, ділової та творчої людини, фахівця нової формації.

ІКТ є джерелом додаткової інформації з предмета, способом самоорганізації та самоосвіти викладача, майстра виробничого навчання і учнів, способом розширення зони індивідуальної активності учня. Це дає можливість

зберігати та багаторазово використовувати і варіювати розроблений матеріал, що є підмогою в роботі викладача та майстра виробничого навчання: до будь-якої «сторінки» уроку можна повернутися при повторенні, з'ясуванні незрозумілого на наступних уроках і надати доступ до матеріалу учням для повторення та засвоєння знань. Однак, викладачам, які використовують ІКТ на уроках, не слід забувати, що в основі будь-якого освітнього процесу лежать педагогічні технології. Інформаційні освітні ресурси повинні не замінити їх, а допомогти бути більш результативними. Інформаційні технології покликані розвантажити викладача і допомогти йому зосередитися на індивідуальній і більш творчій роботі.

Дуже ефективними, наочними і змістовними є **медіауроки**. Використання на уроках слайдів дозволяє проводити швидко зміну дидактичного матеріалу, активізувати процес навчання, поліпшується сприйняття матеріалу на відміну від друкованого матеріалу. Поява перед очима учнів потрібного матеріалу відразу ж мобілізує їх на сприйняття, викликає зацікавленість, налаштовує на робочий лад, яскраві моменти уроку покращують розуміння і сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

Урок-конференція як форма організації освітнього процесу передбачає присутність учнів, які об'єднані однією метою – розв'язання певної теоретичної

чи практичної проблеми. Творче обговорення та розв'язання обраної проблеми визначають зміст конференції, характерною ознакою якої є дискусія, як результат осмислення цієї проблеми. Учнівська конференція сприяє формуванню знань, умінь і навичок учнів, їх закріпленню та вдосконаленню, поглибленню і систематизації. Це комплексна форма узагальнення результатів самостійної пізнавальної діяльності учнів під керівництвом викладача, що здійснюється завдяки спільним зусиллям викладача та учнів. Урок-конференція – досить складна форма роботи, яка вимагає тривалої, ретельної підготовки, вона активізує навчально-пізнавальну діяльність учнів, забезпечує їм можливість вчитися самостійно працювати з додатковими джерелами інформації, широко використовувати освітні ресурси Інтернет. Роль викладача на уроці змінюється, його головним завданням стає організація такого пізнавального процесу, при якому учні усвідомлюють взаємозв'язок всіх галузей знань, отриманих ними на уроках з більшості предметів, та в результаті копіткої роботи з додатковими джерелами інформації.

На уроках розглядаються питання якості продуктів харчування, історія страв, умови зберігання тощо. Заздалегідь учні отримують завдання та готують виступ, з використанням додаткової літератури, матеріалів інтернет-сайтів, особистих міркувань. На та-

ких уроках формуються загальні компетенції: здійснення пошуку інформації, необхідної для ефективного виконання професійних задач, використання ІКТ у професійній діяльності. Такі заняття дозволяють пов'язати практику з теорією, сприяють формуванню мотивації до вивчення предметів, до творчості в художньому відношенні до професій галузі громадського харчування.

Запровадження інноваційних педагогічних технологій, зокрема особистісно-розвивальних, є запорукою якісної підготовки кваліфікованих робітників. До особистісно-зорієнтованих методів належить метод проєктів, який дозволяє застосовувати свої знання в реальних виробничих ситуаціях, розкривати свій потенціал, в тому числі творчий, що є невід'ємною складовою компетентного фахівця.

Проектна технологія. Мета – реалістичність досягнення результату, розкриття індивідуальних можливостей учнів у засвоєнні нових і використанні отриманих знань. Проєкти дозволяють формувати комунікативні навички (комунікативну компетентність) – здібність до співпраці, взаємодії, вміння обґрунтовувати та сприймати критику, проявляти ініціативу. Все це дуже важливо, тому що комунікативні навички затребувані на сучасному ринку праці та необхідні в різних сферах діяльності.

Один з прийомів **особистісно-орієнтованої технології** – «зробив сам – допоможи іншому». Кожен учень – індивідуальність, з мисленням, сприйняттям, пам'яттю, і це неможливо не врахувати. На уроці ми стикаємося з тим, що деякі учні успішно і швидко справляються із завданням, опинившись «попереду планети всієї», можуть стати нудьгуючими глядачами. Але не так сталося – як хотілося! Такому учневі пропонується допомогти невпевненим у собі учням, які добре сприймають таку спільну роботу, активізуються і знаходять вихід з невіршальної ситуації. Така допо-

мога заохочується додатковою оцінкою, крім того, сильних учнів захоплює процес «наставництва». Паралельно вирішуються і виховні завдання: учні набувають навичок роботи в колективі, у них розвивається товариська взаємовиручка, що в подальшому допоможе їм адаптуватися у виробничому колективі.

Інтерактивне навчання (навчання в групах) – прикладами роботи в міні-групах (2-3 учні) може бути взаємоперевірка виконаної роботи з виставленням оцінки та її коментарем, виконання виданого завдання (приготування страви) в групі з подальшим захистом роботи. Робота в міні-групах сприяє формуванню комунікативних навичок спілкування. На нестандартному уроці діяльність педагога змінюється докорінно. Його головне завдання не «донести», «пояснити» і «показати» учням, а організувати спільний пошук вирішення задачі, яка виникла. Такий урок повинен відповідати всім вимогам, які до нього пред'являються, тобто повинен бути концептуальним, чітким за структурою, не випадати з системи уроків за темою. За зовнішньою незвичністю, цікавістю зосереджена велика внутрішня робота: активується уява, отримуючи поштовх, пробуджується творчий інтерес.

Нетрадиційні уроки навчання мають місце бути і ми залучаємо випускників минулих років, викладачів та майстрів виробничого навчання, фахівців «своєї справи» до майстер-класів та організуємо екскурсії до різних закладів харчової промисловості, які відповідають сучасним тенденціям.

Під час професійної підготовки доцільним є залучення учнів до різноманітних форм організації навчання, особливо тих, які пов'язані з екстеріоризацією навчальних і творчих здобутків. До таких організаційних форм можна віднести: професійні конкурси, фестивалі, тематичні вечори, ярмарки, майстер класи та інші масові святкові дійства, однією з функцій яких є демонстрація та огляд досягнень

кулінарного профілю, реалізація творчих задумів учасників. Подібні заходи сприяють прискоренню професійного зростання, виховують творче ставлення до праці, підвищують рівень готовності до майбутньої професійної діяльності, сприяють соціалізації учнів, а також у період підготовки до них спонукають до пізнавально-пошукової діяльності.

Майстер-клас – одна з форм ефективного професійного навчання. Викладач, майстер чи фахівець «своєї справи» демонструє високий рівень професійної майстерності, передає досвід, майстерність шляхом показу прийомів роботи. Мета – створити умови для професійного вдосконалення, при яких формується індивідуальний стиль творчої роботи.

Однією з унікальних технологій, що дозволяє зробити цікавою та захоплюючою роботу учнів не лише на творчо-пошуковому рівні, а й у буденних кроках з вивчення та засвоєння навчального матеріалу, є ігрові технології. Ігрові технології є одним із методів активації та інтенсифікації діяльності учнів. Під грою розуміється універсальна форма дидактичної взаємодії з учнями. Мета – формування в учнів уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними знаннями

ми, уміннями й навичками учень зможе лише тоді, коли він сам виявлятиме до них інтерес. Отже, ігри є універсальною формою навчання, адже в їх процесі відбуваються такі важливі процеси як самовизначення, самоствердження, самоперевірка та самовиявлення, які є важливими при формуванні особистості та її суспільної компетентності. Ігри навчають творчо мислити, розвивають логіку, кмітливість, просторову уяву тощо.

На мою думку, використовувати гру необхідно при повторенні, коли виникає потреба перевірити знання, вміння давати коротку характеристику, розподілити за певними ознаками на групи та ін.

Одним з уроків теоретичного навчання, де використовуються ігрові технології, є лабораторно-практичні роботи. При цьому, перш ніж приступити до приготування страв, учні отримують певний допуск до заняття, який проводиться у формі гри «Своя гра». Гра проходить в 2 раунди: 1 раунд – команди відповідають на питання по черзі (на цей раунд відводиться по 2 питання на команду); 2 раунд – команди по черзі обирають питання, а відповідає та команда, яка швидше зможе на це питання відповісти. Якщо команді випадає бонусне питання, то ця команда його і отримує.

Перед початком гри учні розбиваються на команди, проводиться жеребкування та визначається, в якому порядку вони будуть відповідати на питання. За кожну правильну відповідь вони отримують фішки, які будуть підраховані і стануть бонусом під час оцінювання наприкінці лабораторно-практичної роботи. Але, якщо команда дає неправильну відповідь, або не може відповісти на питання, вона отримує антибонус, який буде відніматись від отриманої оцінки. Також на ігровому полі учні можуть потрапити на перехід ходу або заохочувальні бонуси. Після проведення такого, своєрідного допуску до роботи, учні переходять до приготування страв, згідно зі своїм варіантом. Наприкінці лабораторно-практичної роботи, після дегустації приготовлених страв, ми підводимо підсумок заняття, де враховуються заохочувальні та антибонуси.

Ігрові методи передбачають розвиток у учнів варіативного мислення, можливість застосовувати отримані знання в умовах, які приближені до реальних, сприяють розвитку творчої

активності. Крім проведення занять за допомогою інноваційних методів навчання, необхідно намагатися довести до учнів доцільність професійного зростання на певному віковому етапі, виховання стійкості та впевненості у вирішенні проблем, розуміння того, що не треба зупинятися на шляху до цілі, а невдачі та перешкоди розцінювати, як можливість набуття життєвого досвіду.

В умовах нестабільності ринку праці та об'єктивних вимог роботодавців щодо сформованості «soft skills» та «hard skills» перед закладами професійної (професійно-технічної) освіти постає завдання не лише сформувати конкретні професійні компетенції (дати набір професійних знань, умінь і навичок), але й розвинути навички, які допоможуть у пошуку роботи та успішному працевлаштуванні, закріпленні на першому робочому місці – тобто сформувати в учнів кар'єрну компетентність. Для цього актуально створення в закладах освіти центрів професійного розвитку кар'єри та бізнесу, головною метою якого є формування компетентності у реалізації власної професійної кар'єри. Цей проєкт має спонукати учнів побудувати успішну кар'єру та

розвинути важливі навички: критичне мислення, тайм-менеджмент, креативність, емоційний інтелект, уміння вести переговори, управління проєктами, цифрову грамотність, підприємницькі навички тощо.

Отже, необхідно створювати умови для того, щоб випускники закладів освіти були не тільки «підкованими» теоретично та практично зі своєї професії, але й обізнаними, впевненими у власних діях, у собі та могли планувати своє зростання в обраній професії. Володіння такими якостями, як уміння використовувати теоретичні знання на практиці; високий рівень самосвідомості та відповідальності; здатність самостійного прийняття рішень; якість «командного гравця»; готовність діяти в нестандартних ситуаціях; можливість та бажання самостійного навчання та підвищення рівня кваліфікації та професіоналізму; володіння комунікативними якостями; уміння говорити та висловлюватись, дозволяють випускнику ЗП(ПТ)О знайти роботу своєї мрії. Для того, щоб розвивати ці якості, викладачі та майстри виробничого навчання повинні організовувати освітній процес, направлений на підвищення

професійного та творчого рівня, розвиток самостійності у вирішенні будь-яких питань, адаптацію до сучасних тенденцій. Правильний вибір і професійний рівень випускника закладу освіти посилює можливість та дає змогу бути конкурентоспроможним на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Мельничук І.М. Особливості застосування інтерактивних ігор у вищому навчальному закладі / Мельничук І.М. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – №4
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи / Фіцула М.М. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.

Лариса КЛЮШНИЧЕНКО,

викладач, та

Тетяна КАБАК,

майстер виробничого навчання

ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти

Харківської області»

З досвіду роботи

Використання опорних конспектів та структурно-логічних схем при викладанні предметів професійно-теоретичної підготовки з професій будівельного профілю

В умовах модернізації професійної освіти та введення нових освітніх стандартів професійної (професійно-технічної) освіти здобувач освіти стикається з величезним потоком інформації, яку він може почерпнути з різних джерел. Об'єм навчального матеріалу істотно ускладнює його цілісне сприйняття й осмислення. Інформаційна перенасиченість і недостатнє структурування матеріалу ускладнюють запам'ятовування і засвоєння теоретичних і практичних знань на високому рівні.

Форсоване вивчення навчального матеріалу (найчастіше традиційними методами) перешкоджає його засвоєнню, коли основною метою

викладу виступає виконання вимог програми. Високі результати навчання досягаються за рахунок використання інноваційних педагогічних форм й методів навчання, які обирає сучасний викладач. Переконана, що найкращим способом запам'ятовування інформації є її кодування, уміння читати опорні сигнали, представляти матеріал то в стислому, то в розгорнутому вигляді. Це творчий процес, який дозволяє реалізувати методи розвивального та проблемного навчання.

При викладанні викладачем предметів професійно-теоретичної підготовки з професій будівельного профілю провідне місце займають методи

схематичного унаочнення навчального матеріалу. В основу такої методики покладено ідею моделювання сукупності інформації за допомогою відображення її у вигляді структурно-логічних схем та опорних конспектів. Уроки з використанням таких засобів навчання стають більш емоційними та розвивають логічне мислення здобувачів професійної освіти, сприяють глибокому і послідовному засвоєнню матеріалу, слугують опорою в практичній діяльності учнів (слухачів) особливо на уроках узагальнення та систематизації знань і умінь. Наочний метод навчання сприяє логічному поєднанню всіх структурних елементів уроку.

В закладах освіти України накопичено потужний позитивний досвід застосування різноманітних засобів схематичної наочності в процесі вивчення базових предметів. Однак дидактичні можливості усіх цих засобів для вдосконалення процесу навчання освітнім компонентам/навчальним предметам професійно-теоретичної підготовки досліджені недостатньо. Тому технології схематичного унаочнення навчального матеріалу в ЗП(ПТ)О розглядаються як вимога часу і варті ретельного дослідження і застосування в освітньому процесі для здобувачів професійної освіти.

Основними способами наочного представлення навчальної інформації є структурно-логічні схеми і опорні конспекти.

Структурно-логічні схеми – це плани-конспекти, за допомогою яких при запам'ятовуванні починають працювати різні аналізатори пам'яті, декілька органів чуття, мислення, в результаті чого збільшується сприйняття, осмислення, пропускну властивість мозку.

Опорні конспекти – це візуальні моделі змісту навчального матеріалу, в яких за допомогою символів, малюнків, графіків та схем відображена нова інформація.

Обов'язковою умовою створення структурно-логічних схем, опорних конспектів є простота, лаконічність. Бажано, щоб схема знаходилась на одній сторінці. Наприклад, основні поняття розміщуються у центрі схеми, допоміжні – на периферії. Між елементами схеми необхідно встановити логічні зв'язки. Щоб схема візуально

сприймалась, можна використовувати графічний матеріал, символи, кольори. Але останніх повинно бути не більше 2-3-х; велика кількість кольорів дратує зір та погіршує сприйняття схеми в цілому. Всі структурно-логічні схеми повинні легко сприйматися, мати образне, інформаційне, смислове та емоційне навантаження.

Опорні конспекти та структурно-логічні схеми можна виготовляти заздалегідь на картках у вигляді завдань на випередження. На уроці інформація виражається через демонстрацію на дошці. Під час онлайн-навчання вам стане у пригоді віртуальні інтерактивні онлайн-дошки, зокрема Jamboard, яка дозволяє викладачу демонструвати ключову інформацію під час дистанційного уроку на платформах Zoom чи Google Meet, а також одночасно взаємодіяти з усіма здобувачами освіти (слухачами) чи окремою групою у режимі реального часу.

Використання наочного методу за допомогою віртуальних інтерактивних дошок є актуальним в умовах змішаного навчання, коли за короткий час можна повторити великий обсяг матеріалу. Поділившись посиланням зі здобувачами освіти (слухачами), легко донести матеріал з будь-якого предмета. Сервіс працює легко і плавно, не перевантажує ресурси комп'ютера, не гальмує при одночасному використанні

Рис. 1. Схема «Класифікація будівель за призначенням»

з іншими програмами (наприклад, із Zoom або Skype). На дошку можна додавати як тексти, так і зображення.

Можливості використання опорних конспектів та структурно-логічних схем за допомогою інтерактивних дошок:

— матеріал уроку зберігається, їм можна поділитися через будь-який час з іншими здобувачами освіти (слухачами);

— відбувається спільна робота та відстеження змін на робочому просторі у реальному часі;

— створений QR-код доступу до дошки надає кожному здобувачу освіти (слухачу) виділити аркуш (фрейм), у якому вони виконують індивідуальне завдання.

Під час вивчення нового матеріалу такі види діяльності спонукають учнів (слухачів) до творчості та

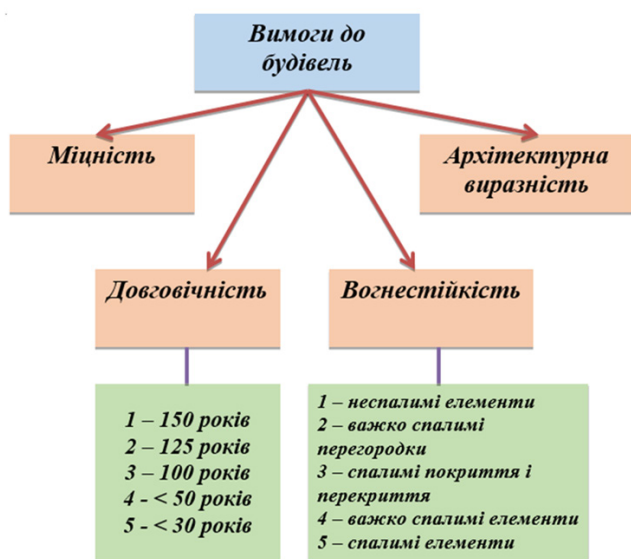

Рис. 2. Схема «Вимоги до будівель»

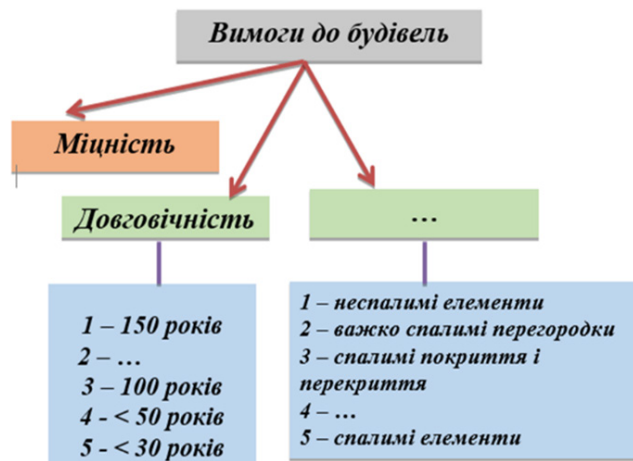

Рис. 3. Схема «Вимоги до будівель»

Підказки:

- 1 – до них відносять земельні, пальові, кам'яні, опоряджувальні роботи;
- 2 – вони призначені для доставки на будівельний майданчик матеріалів, виробів;
- 3 – роботи, пов'язані з особливими видами матеріалів і способами виробництва.

Рис.4. Схема «Будівельні роботи»

самостійності.

Приклади застосування структурно-логічних схем при проведенні уроку з предмета «Технологія штукатурних робіт» за темою: «Відомості про будівлі та споруди» подано на рис. 1-3 на стор.39, рис. 4. При засвоєнні нових знань структурно-логічна схема «Класифікація будівель за призначенням» розвиває вміння здобувачів освіти порівнювати види будівель, класифікувати вивчений матеріал (рис.1 на стор.39).

На етапі осмислення нових знань, умінь за допомогою структурно-логічної схеми «Вимоги до будівель» здобувачам освіти (слухачам) потрібно обміркувати та пояснити відомі вимоги до будівель (див. рис. 2 на стор.39).

На етапі закріплення, систематизації та узагальнення структурно-логічна схема «Вимоги до будівель» виглядає як завдання: її потрібно заповнити, знайти помилки.

Такий вид діяльності допомагає здобувачам освіти мислити, обґрунтовувати свою думку, формулювати висновки (див. рис. 3 на стор.39).

Заповнення схеми-специфікації в

якості виконання домашнього завдання, є ефективним видом навчальної діяльності для закріплення знань щодо видів і призначення будівельних робіт. Здобувачам освіти необхідно, користуючись підказками, заповнити схему (див. рис. 4).

Робота з опорними схемами та опорними конспектами на уроці сприяє організації засвоєння знань та вмінь, управлінню увагою, розвитку пізнавального інтересу здобувачів освіти до навчання через новизну змісту, зазначеного в наочності. Застосовувати її можна на різних етапах уроку: під час вивчення нового матеріалу, узагальнення, систематизації або контролю знань. Складання опорного конспекту на уроці забезпечує роботу всієї групи й пришвидшує засвоєння матеріалу всіма учнями (слухачами). Як наслідок, на кожному уроці забезпечується групова робота й прискорюється досягнення результату навчання всіх учасників освітнього процесу.

На рис. 5 (стор.40-41) представлені приклади роботи з опорними конспектами при проведенні уроку з предмета

«Технологія штукатурних робіт» за темою: «Підготовка бетонної поверхні під обштукатурювання вручну та із застосуванням ручних механізованих інструментів».

На етапі сприйняття й усвідомлення нового матеріалу, яке водночас супроводжується демонстрацією мультимедійної презентації до уроку і веденням відповідних записів у зошитах, досягається здобувачами освіти (слухачами) за допомогою опорних конспектів. Працюючи з такими засобами навчання, учні (слухачі) навчаються «згортати» та «розгортати» необхідну інформацію. Багаторазове повторення навчального матеріалу дає можливість кожному здобувачу освіти засвоювати обов'язковий програмний мінімум, але не в загальному, а в особистому, посиленому для нього темпі. Важливо і те, що спираючись на добре засвоєні теоретичні знання, здобувач освіти (слухач) легко виконує практичні завдання. Навчатися стає легше, а отже, і цікавіше.

Підсумовуючи вищесказане, відзначимо, що вершин самовдосконалення немає. Структурно-логічні схеми можна застосовувати під час проведення всіх типів уроків і теоретичної, і практичної підготовки, а також при використанні інтерактивних технологій, таких як: робота в парах, у групах, робота над проектами під час офлайн та онлайн-навчання. Структурно-логічні схеми та опорні конспекти допомагають здобувачам професійної освіти на уроках вирішити важливі завдання:

- упорядкувати навчальну інформацію;

Рис.5. Опорні конспекти до уроку за темою: «Підготовка бетонної поверхні під обштукатурювання вручну та із застосуванням ручних механізованих інструментів»

— інтенсифікувати процес засвоєння знань;

— виробити уміння та навички структурування, систематизації й узагальнення навчального матеріалу.

Кожен етап роботи зі структурно-логічними схемами та опорними конспектами викликає у здобувача освіти (слухача) особисті почуття, бачення в окремих частинах цілого, вміння не ординарно відповісти на поставлені запитання, захоплення та бажання отримати результат. Уроки із використанням наочних методів навчання не примушують, а заохочують, захоплюють побаченим. Візуальні моделі змісту навчального матеріалу розвивають абстрактне мислення здобувачів освіти, роблять процес вивчення предметів професійно-теоретичної підготовки професій будівельного профілю ефективним, тому що мотивують до навчально-пізнавальної діяльності.

Таким чином, використання структурно-логічних схем та опорних конспектів сприяє формуванню однієї з важливих ключових компетентностей – виховання особистості, яка здатна навчатися протягом всього життя і має змогу стати активним членом суспільства в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Алексєєв О.М. Уніфікація елементів структурно-логічних схем під час засвоєння навичок і умінь студентів технічних вузів / О.М.Алексєєв // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2010. – №54. – С.42-45.
2. Рижко Д.В., Сікора Я.Б. Технологія використання віртуальної дошки PADLET у навчальному процесі. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/28034/1/9.pdf>
3. Структурно-логічні схеми.

Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання: метод. посіб. для студ. / уклад.: Л.Л.Бутенко, О.Г.Ігнатюк, В.М.Швирика. – Старобільськ, 2015. – 112 с.

4. Юхименко М.П. Застосування структурно-логічних схем при викладанні інженерних дисциплін / М.П.Юхименко // Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя: тези доповідей X Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 13-14 листопада 2014 року. – Суми: Сумський державний університет, 2014. – С. 124-125.

Наталія ФЕДЮК,
викладач предметів професійно-теоретичної підготовки Харківського центру професійно-технічного освіти державної служби зайнятості

З досвіду роботи

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «КУХАР. КОНДИТЕР»

Упровадження в освітній процес інноваційних технологій є визначальною рисою сучасної освіти. Інноваційна освіта орієнтована не на передачу знань, які постійно застарівають, а на оволодіння базовими компетенціями, що дозволяють здобувати знання само-

стійно. У зв'язку з цим, саме якості та ефективності підготовки кваліфікованих робітників у закладі професійної (професійно-технічної) освіти має приділятися належна увага.

Успішність і розвиток здобувачів освіти є запорукою їх професіоналізму,

тому основне завдання майстра виробничого навчання – підвищити якість навчально-виробничого процесу шляхом застосування інноваційних технологій.

Актуальність застосування інноваційних технологій при підготовці кваліфікованих робітників з професії

«Кухар. Кондитер» пов'язана з:

- тенденціями розвитку сучасних технологій виробництва, які диктують жорсткі вимоги до якості підготовки кваліфікованих робітників;
- динамікою розвитку виробництва, що характеризується зростаючою складністю технологічних процесів;
- швидкою зміною технологічної бази та обладнання, що застосовується на виробництві;
- збільшенням числа компетенцій, необхідних кваліфікованому робітнику для ефективної роботи.

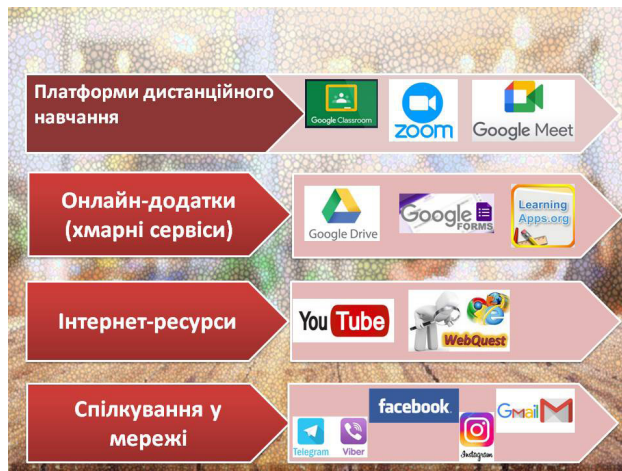
Використання інноваційних підходів в освіті допомагає сформуванню у майбутніх професіоналів навички та вміння, затребувані на ринку праці. Для цього необхідно використовувати такі інноваційні технології навчання:

- інформаційні;
- ігрові;
- проєктні.

Застосування цих технологій навчання дозволить, на мій погляд, підвищити інтелектуальний рівень здобувачів освіти, набуті інформаційної компетентності, що є невід'ємною складовою професійної компетентності конкурентоспроможного фахівця, компетенції самонавчання та самоорганізації.

Я вважаю, що основним чинником для якісного засвоєння здобувачами освіти професійних знань в умовах сьогодення є організація освітнього процесу засобами інформаційних технологій. Тому я активно працюю над створенням мультимедійних презентацій до уроків і позаурочних заходів, систематично проводжу уроки з використанням комп'ютерних технологій за темами згідно з переліком навчально-виробничих робіт. Як правило, я використовую технології мультимедіа на вступному інструктажі при вивченні нового і повторенні пройденого навчального матеріалу.

Презентація дозволяє вести бесіду зі здобувачами освіти, задаючи питання з теми, і тим самим, змушуючи їх актуалізувати знання, отримані раніше на уроках професійно-теоретичного навчання, висловлювати припущення (як ви думаєте, чому, як, який,

для чого тощо).

Досить часто я використовую в освітньому процесі різні інтернет-платформи для дистанційного навчання, онлайн-додатки, хмарні сервіси, інструменти, джерела тощо.

Опрацювання тем уроків виробничого навчання я здійснюю у вигляді веб-квесту. Спочатку ознайомлюю здобувачів освіти з правилами заповнення та шкалою оцінювання роботи, яку надаю для виконання.

Веб-квест – проблемне завдання, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету. Ця інноваційна технологія являє собою непростий пошук інформації в мережі.

Здобувачі освіти, працюючи над завданнями, узагальнюють інформацію, роблять висновки, крім того, учасники веб-квесту вчаться використовувати простір Інтернету для розширення сфери своєї творчої діяльності.

Також значну увагу необхідно приділяти роботі із хмарними технологіями. Окрім розроблення тестових завдань для здійснення комплексного контролю за рівнем знань здобувачів освіти (Google форми), я створила «Інформаційний банк» за професією, який розміщено в «хмарному середовищі» для здобувачів освіти, які з різних причин не встигають за освітнім процесом або перебувають на дистанційному навчанні. Посилання на цей банк здобувачі освіти отримують завчасно у вигляді QR-коду, який вони сканують за допомогою мобільного додатку на своїх гаджетах та смартфонах. Матеріал упорядкований і систематизований за темами навчальних предметів з професії «Кухар. Кондитер» відповідного розряду, а саме:

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні відеофільми і презентації;
- сучасні технологічні процеси;
- інструкційно-технологічні карти;
- перевірочні роботи;
- завдання для поетапної атестації;
- тестові завдання тощо.

Для розробки ігрових ситуацій я використовую онлайн-сервіс LearningApps, який дозволяє створювати інтерактивні вправи, мультимедійні дидактичні вправи, що дає можливість мені підібрати чи розробити завдання з елементами ігрових технологій відповідно до тем виробничого навчання з професії «Кухар. Кондитер». Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою, або як індивідуальні вправи для здобувачів освіти.

При професійній підготовці майбутніх кухарів-кондитерів поширеним є сучасний інноваційний метод – майстер-клас. Мої майстер-класи – це не просто «показовий виступ» перед аудиторією, це, насамперед, урок, на якому найпильніша увага приділяється технології

приготування з усіма нюансами, про які здобувачі освіти не прочитають у підручниках.

Переваги майстер-класів:

- огляд актуальних проблем і технологій;
- різноманітні аспекти і прийоми використання технологій;
- авторські методи застосування технологій на практиці;
- нюанси і недокументовані можливості при використанні технологій у конкретних задачах.

До Дня гостинності в нашому закладі освіти стало традицією проводити відкриті майстер-класи здобувачами освіти як один із найпопулярніших методів профорієнтаційної роботи.

Під час проведення уроку виробничого навчання я використовую метод демонстрації (створюю відеоролики, які потім демонструю під час дистан-

**ВІДЕОфрагменти
МЕТОД «Демонстрація»**

ційного навчання).

Невід'ємною частиною виробничого навчання є перегляд відеофрагментів та фільмів за професією, тому ми створюємо навчальні фільми за участю наших здобувачів освіти. А саме: «Приготування вафельного тіста»;

«Приготування страв з яєць»; «Приготування пряничного тіста та швейцарської меренги»; Cande bar та ін.

Вважаю, що любити свого учня потрібно будь-яким: талановитим і не дуже, веселим і сумним, спокійним і непосидючим. Саме тому під час виробни-

чого навчання я використовую різні форми і методи проведення уроків, у тому числі і рольові ігри, адже тільки так здобувач освіти може проявити себе, як самостійна людина, здатна творчо мислити, приймати рішення, розвивати організаторські здібності. Під час підготовки кваліфікованих робітників з професії «Кухар. Кондитер» особливої уваги застосовують так звані нестандартні уроки в ігровій формі, для яких притаманні колективні способи роботи; цікавість до навчального матеріалу; значна

творча складова; партнерський стиль взаємовідносин; зміна ролі майстра виробничого навчання; нестандартні підходи до оцінювання.

Ігрові методи багатопланові, і кожен з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички. З огляду на це можна виділити

- ігри-вправи (кросворди, ребуси, вікторини тощо);
- ігрові дискусії (колективне обговорення спірного питання, обмін думками, ідеями між кількома учасниками);
- ігрові ситуації (проблемні ситуації);
- рольові та ділові навчальні ігри (здобувачі освіти мають певні права та обов'язки і несуть відповідальність за прийняте рішення);
- комп'ютерні ділові ігри.

Наприклад, урок-змагання: «Страви і гарніри з круп бобових та макаронних виробів», включає виконання

таких ігор:

- «Бліцопитування»;
- «П'ять зайве»;
- «Десять кроків»;
- «Кращий кухар-капітан».

Для урізноманітнення ситуації на різних етапах уроку можна проводити такі вправи: «Встановлення послідовності технологічного процесу», «Вікторина», «Послідовність приготування», «Класифікація», «Знайди пару», «Вгадай страву по інгредієнтам» «Хто перший», «Скарбничка», «Ерудит-лото», «Дешифрувальник» та ін.

Проектне навчання – це метод, навчаючись за яким здобувачі освіти певний час, досліджуючи і реагуючи на цікаві та складні питання, отримують потрібні знання, уміння та навички. Численні дослідження вказують на те, що після його успішного впровадження у здобувачів освіти покращується мотивація до навчання та підвищується рівень досягнень.

Мета проекту: реалістичність досягнення результату, розкрити індивідуальні можливості здобувачів освіти в освоєнні нових і застосуванні отриманих знань, умінь, навичок. У цьому випадку перед майстром виробничого навчання стоїть мета: показати на практиці можливості застосування філософсько-художніх знань в осягненні кухарського мистецтва, створити серію міні-проектів, які виконуються самими здобувачами освіти під керівництвом майстра виробничого навчання.

Протягом останніх 5 років майстрами виробничого навчання та здобувачами освіти центру були підготовлені проекти на такі теми:

- «Сучасні форми обслуговування населення»;
- «Страви регіонів України»;
- «Фестиваль європейської кухні»;
- «Halloween у кулінарії»;
- «Значення гарбуза у кулінарії»;
- «1000 і 1 страва східної

кухні» та ін.

Протягом 2021/2022 н.р. у нашому закладі освіти розпочато роботу над проектом «Забуді рецепти української кухні». Нещодавно відбувся захист I етапу проектної роботи: віднайди старовинні рецепти української кухні та висвітли їх у вигляді презентації. Такий формат навчання передбачає залучення здобувачів освіти до систематизації та набування знань, умінь і навичок, створення власних продуктів. Він розвиває навички критичного мислення, співпраці, спілкування, міркування, синтезу та стійкості в умовах обмеженого часу та визначеної мети.

Усі інноваційні методи, які приводять до позитивних результатів і спрямовані на формування професійних умінь і навичок, мають право на їх використання на уроках виробничого навчання. Завдяки цим методам здобувачі освіти нашого закладу навчилися:

- працювати колективно і в малих групах;
- застосовувати навички пошукової діяльності;
- використовувати інформаційні джерела в роботі
- аналізувати матеріал, виділяти основне із загального, робити висновки;
- здійснювати самооцінювання та оцінювання роботи;
- вирішувати виробничі ситуації.

У системі профтехосвіти я працюю майстром виробничого навчання 11 років. У житті я – оптиміст і глибоко вірю в силу й можливості учнів, намагаюся побачити насамперед найкраще, що є в них.

Готуючись до уроку виробничого навчання, я намагаюся донести до них щось нове, що не тільки активізує, зацікавлює учнів, розвиває їх творчий потенціал, але й стане в нагоді у майбутній професійній діяльності.

Олена ХОХЛОВА,
майстер виробничого навчання Лозівського центру професійної освіти Харківської області

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сьогодення змушує сучасного викладача бути мобільним та навчати нове покоління дистанційно, з використанням інтернет-ресурсів, створити комфортні умови навчання не тільки на уроках, а й вдома. Учні втрачають інтерес до традиційних форм навчання і викладачеві необхідно шукати нові, щоб зробити уроки сучасними, цікавими та, перш за все, продуктивними. Тому викладач звертається до інтернет-ресурсів у пошуках платформ та сайтів, де можна буде створити цікаві завдання, тестування або вікторини.

Мережа Інтернет рясніє новими платформами, що дають змогу проявити викладачу творчу натуру, але багато з них не є синонімом якості. Тому пропонуємо вам розглянути «плюси» та «мінуси» деяких сайтів та сервісів.

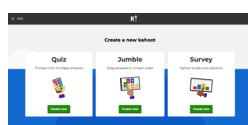

Kahoot – це Internet-сервіс, де викладачі можуть створювати інтерактивні завдання.

Платформу можна використовувати, працюючи майже з будь-якою віковою категорією учнів.

«Плюси»:

- можливість використовувати безкоштовну версію;
- можливість створювати завдання по типу Quiz та True\False;

— дозволяється використовувати готові тести з банку платформи;

— є можливість обмежувати час, що дається учневі для відповіді на запитання;

— можна призначати бали за виконане завдання;

— моніторинг та автоматичне створення діаграм, що допомагають простежити успіхи учнів та групи в цілому;

— можливість роздруковувати вже готові завдання.

«Мінуси»:

— платформа має підрозділи, що дозволяють створювати завдання не тільки тестового характеру, але вони

НЕ безкоштовні;

— якщо ви використовуєте на уроці завдання, створене у сервісі Kahoot, учень, який відповів на завдання першим, не зможе перейти до іншого запитання, бо перехід можливий лише після того, як всі учні дадуть відповідь на питання.

Quizizz – це

Internet-сервіс для проведення оцінювання рівня знань учнів як під час

занять, так і в якості домашньої роботи. У певних моментах схожий за функціоналом із Kahoot.

«Плюси»:

- можливість використовувати безкоштовну версію;
- створення завдань у різних форматах (Quiz, True\False, питання відкритого типу, твори);

— можливість створювати презентації;

— дозволяється використовувати готові тести з банку

платформи;

— учні можуть самостійно виконувати завдання вдома в індивідуальному темпі, бо не обмежені часом;

— моніторинг учнівських успіхів.

«Мінуси»:

— платформа має підрозділи, що дозволяють створювати завдання не тільки тестового характеру, але вони НЕ безкоштовні.

Quizlet

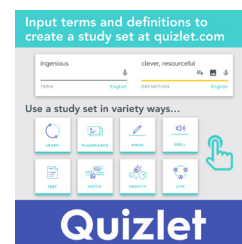
Quizlet – це онлайн-програма-генератор карток, у якій

можна створювати двосторонні флеш-картки зі словами, можна додавати візуалізацію та озвучування. На мою думку, цей сервіс майже ідеальний для розширення словникового запасу та запам'ятовування нової лексики.

«Плюси»:

— можливість використовувати безкоштовну версію;

— створення завдань у різних форматах (програма сама може генерувати завдання, використовуючи задану викладачем лексику, – це можуть бути завдання на відповідність, завдання відкритого типу на відпрацювання орфографії та граматики);

— дозволяється використовувати готові курси та модулі інших викладачів;

— слова не потрібно набирати власноруч, можна використати готовий матеріал з таких програм, як Word або Excel.

«Мінуси»:

- підрозділ Quizlet Life, що є колективною грою, НЕ безкоштовний;
- обмежена кількість створення курсів та модулів (безкоштовно тільки 8).

EducaPlay

— це Internet-сервіс, що дає змогу створювати онлайн-завдання інтерактивного характеру.

«Плюси»:

- можливість використовувати безкоштовну версію;
- створення 16 різних типів завдань (слайд-шоу, загадки, прослуховування, читання, вікторини, кросворди та інші);

— дозволяється використовувати готові тести з банку платформи;

— можливість працювати як на уроці, так і вдома самостійно.

Wordwall –

це онлайн-сервіс, що допомагає викладачу за допомогою конструктора завдань створювати вправи в різних форматах.

«Плюси»:

- сервіс безкоштовний;
- можливість використання 18 різних шаблонів для створення інтер-

активних завдань;

— можливість оцінювати виконані завдання;

— моніторинг навчальних досягнень та визначення лідерів;

— можливість працювати як індивідуально вдома, так і під час уроку;

— використання завдань вже зареєстрованих викладачів;

— усі завдання можна роздрукувати, якщо немає можливості працювати онлайн.

«Мінуси»:

— розширена версія сервісу НЕ безкоштовна;

— неможливість зберігати в особистому кабінеті більше, ніж 5 завдань.

Пропонуємо ознайомитись, як можна застосувати ті чи інші ресурси під час онлайн-уроку. Виходячи з того, що учні більше знайомі з платформою Google Class, урок доцільно проводити саме на цій платформі та використовувати сервіс Google Meet.

Тема уроку: **SPORT IN BRITAIN: UNUSUAL SPORTS**

Мета (формування ключових компетентностей):

— спілкування іноземними мовами;

— інформаційно-цифрова компетентність (вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж);

— уміння вчитися впродовж життя (самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її);

— екологічна грамотність і здорове життя (пропагувати здоровий спосіб життя засобами іноземної мови);

Обладнання: комп'ютер, підручник.

Тип уроку: комбінований.

Форма проведення: онлайн-урок.

Методи і прийоми:

словесний: бесіда, пояснення;

наочний: опорні конспекти, тексти, схеми;

практичний: виконання практичних завдань.

Очікуваний результат:

— учні повинні знати:

• основні граматичні часи Simple, Continuous;

• лексичний матеріал за темою "Sport";

• основні види комунікативної діяльності;

— учні повинні вміти:

• застосовувати нову лексику;

• робити самостійні висновки;

• сприймати навчальний матеріал на слух і застосовувати його на практиці;

• висловлювати свою думку.

Ключові поняття: Simple, Continuous.

Міжпредметні зв'язки: фізична культура, країнознавство.

Структура уроку:

1. Організаційний етап – 1 хв.

2. Перевірка д/з. Актуалізація опорних знань учнів – 5 хв.

3. Мотивація навчальної діяльності – 2 хв.

4. Оголошення теми та мети уроку – 1 хв.

5. Вивчення нового матеріалу – 15 хв.

6. Осмислення нових знань, умінь – 10 хв.

7. Закріплення знань, систематизація та узагальнення – 5 хв.

8. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання – 2 хв.

9. Контрольно-корегуючий етап – 2 хв.

10. Підведення підсумків уроку – 2 хв.

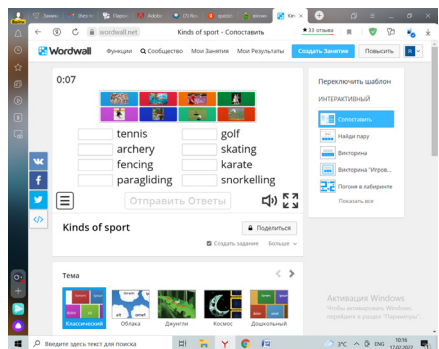
ПЕРЕБІГ УРОКУ

1. Організаційний момент.

Привітання, налаштування учнів на роботу на уроці.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

Вправа на відповідність, створена за допомогою сервісу Wordwall: <https://wordwall.net/ru/resource/28957209/kinds-of-sport>

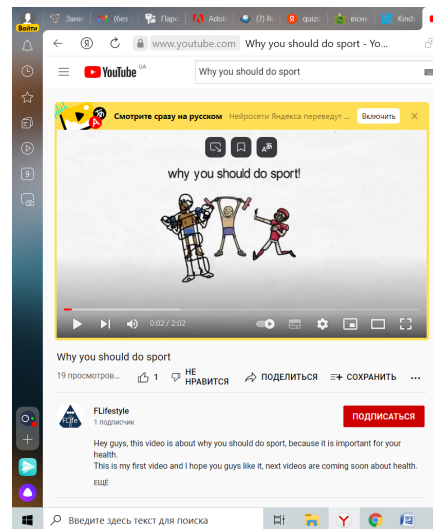

3. Мотивація навчальної діяльності.

Перегляд відео на сайті YouTube "Why you should do sport":

<https://www.youtube.com/watch?v=nvrGWivLpi0>

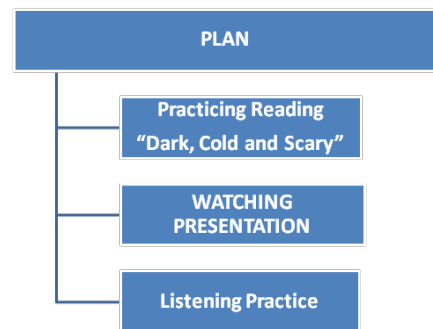
Після перегляду учні висловлюють свої судження щодо необхідності вести

здоровий спосіб життя та займатись спортом.

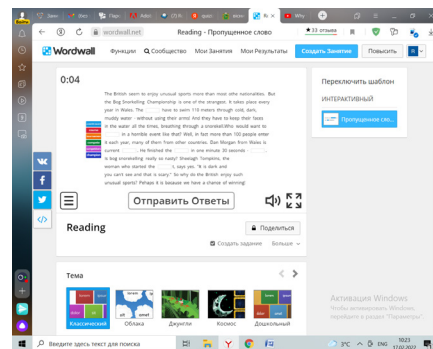
4. Оголошення теми і мети.

Складання плану до уроку.

5. Вивчення нового матеріалу.

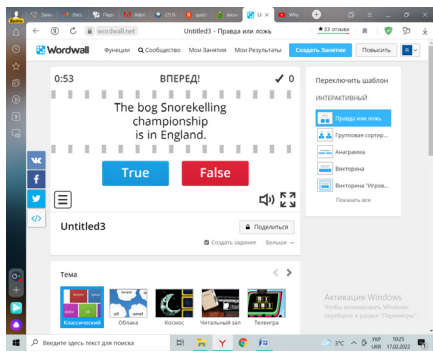
1. Читання тексту та виконання практичного завдання (заповнити пропуски необхідними словами). Завдання створено за допомогою сервісу Wordwall: <https://wordwall.net/ru/resource/28958009/reading>

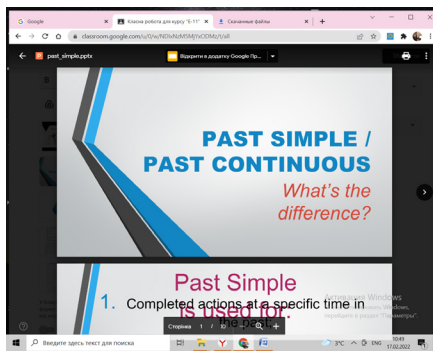
2. Вправа True/False. Завдання створено за допомогою сервісу Wordwall: <https://wordwall.net/ru/resource/28959331/untitled3>

3. Перегляд презентації «Past Simple vs Past continuous», що знаходиться у сервісі Google Class:

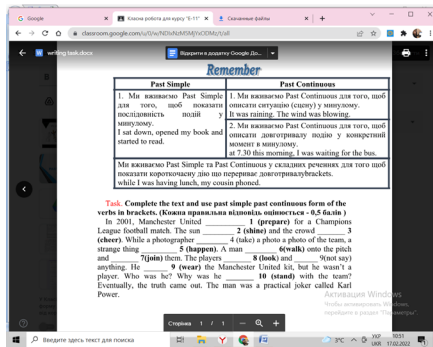

<https://classroom.google.com/u/0/w/NDIxNzM5MjYxODMz/t/all?hl=uk>

6. Осмислення нових знань, умінь.

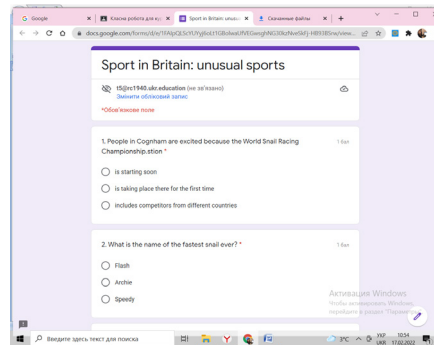
Виконання практичного завдання (прочитати текст та поставити дієслова у форму Past Simple аб Past Continuous). Завдання знаходиться на сервісі Google Class: <https://classroom.google.com/u/0/w/NDIxNzM5MjYxODMz/t/all?hl=uk>

7. Закріплення знань, систематизація та узагальнення.

Виконання практичного завдання. Завдання було створено за допомогою Google Forms.

Учні прослуховують текст та виконують тест онлайн: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScYUYyjb6Lt1GBolwaUfVEGwsgNG30kzNveSkFj-HB93BSrw/viewform>

8. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.

Обов'язкове: Підручник «English 10. Standard level», ст. 35, впр. 5.

Творче завдання: Знайти інформацію про будь-який незвичний спорт у світі.

9. Контрольно-корегуючий етап.

Оцінювання згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів.

10. Підведення підсумків.

Як ми бачимо, Інтернет-простір дає змогу викладачу працювати дистанційно та у будь-який час. Але, на мою думку, педагоги не повинні відмовлятися від більш традиційних методів. Залучення інтернет-ресурсів дає змогу урізноманітнити та гейміфікувати деякі

етапи уроку.

Але ніщо не зможе замінити викладача поруч та живого спілкування.

Список використаних джерел

1. Адушкіна Н.А. Методические рекомендации Quizizz.com – сервис для создания уроков, опросов и викторин: <https://infourok.ru/metodicheskie-rekomendacii-quizizz-com-servis-dlya-sozdaniya-urokov-oprosov-i-viktorin-5393171.html>

2. Крупчикова Елена. Электронный ресурс Wordwall как эффективная форма организации образовательного процесса на уроках: <https://infourok.ru/elektronnyj-resurs-wordwall-kak-effektivnaya-forma-organizacii-obrazovatel'nogo-processa-na-urokah-5312630.html>

4. Організація середовища дистанційного навчання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах: посіб. / Ю.М.Богачков, В.О.Царенко, П.С.Ухань, І.В.Мушка; наук. ред. Ю.М.Богачков. К.: Педагогічна думка, 2012. 160 с.: іл.

5. Шандра Роман. Використання платформи «Kahoot» для дистанційного навчання: https://ru.osvita.ua/vnz/high_school/73080/

6. Інтернет-ресурси:

- <https://kahoot.com/>
- <https://quizizz.com/join>
- <https://quizlet.com/login>
- <https://www.educaplay.com/>
- <https://wordwall.net/>

Рузанна ДЖАВАДЯН,

викладач ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»

З досвіду роботи

НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Охорона навколишнього середовища, екологічне нормування, збереження природних багатств для нащадків – ці проблеми на сьогодні набули значної актуальності. Але щоб успішно охороняти наші ліси та водоймища, землю та повітря від занепаду, а тваринний світ від зникнення, треба знати природу, глибоко розуміти її закони та її цінність.

Мало тільки милуватися рожевим заходом сонця або пейзажем, треба ще «вміти бачити», тобто отримувати від спілкування з природою заряд теплих почуттів, благородства, духовної щедрості. А такому спілкуванню, звичайно, допомагає знання природи.

Та одних тільки знань теж недостатньо, щоб захистити наше природне

оточення від руйнівного натиску екологічно несвідомих людей. Потрібні дії. Тому так важливо з дитячих років оволодівати вміннями, закаляти свою волю, щоб стати активним захисником одної з основних цінностей людства – природного середовища.

Ось чому екологічне виховання та формування ключових компетентнос-

тей – екологічного мислення у здобувачів освіти – важлива задача сучасного закладу освіти.

Просвітницько-профілактична діяльність закладу освіти має бути спрямована на формування екологічних знань, компетенцій молоді щодо охорони навколишнього середовища, наслідків небезпечної поведінки, вироблення навичок здорового способу життя, сприяння формуванню культури та позитивного ставлення до власного здоров'я.

Вирішення проблеми підготовки майбутніх кваліфікованих робітників якісно нового рівня потребує удосконалення освітнього процесу шляхом пошуку та впровадження новітніх технологій навчання з урахуванням еколого-охоронної та здоров'яспрямовуючої діяльності. Сформоване ціннісне ставлення до природи, здоров'я є однією з найважливіших якостей внутрішньої структури особистості, яке не може з'явитися само по собі, воно формується протягом певного часу і є результатом впливу освіти та середовища.

Екологічна освіта у ЗП(ПТ)О має бути цілісною узгодженою системою процесів навчання, виховання й розвитку особистості на засадах екологізації, яка спрямована на формування морально-етичного ставлення до навколишнього середовища у процесі професійної самореалізації та у повсякденному житті.

Формування екологічної культури учнів є і метою, і результатом екологічної освіти, зокрема на уроках біології та хімії. Саме екологічній освіті відводиться одна з провідних ролей, тому на уроках хімії і біології учням пропонується найбільший обсяг відомостей з екологічних проблем (деякі з них у ході навчання стають знаннями) і спектр виховних впливів різної ефективності з метою формування загальнолюдської культури, зокрема й екологічної.

Екологічна культура складається з трьох взаємопов'язаних складових: екологічних знань, екологічних переконань та екологічної діяльності. Це визначає форми і методи діяльності, спрямовані на накопичення екологічних знань, формування екологічних переконань та необхідних умінь.

Перша складова – накопичення екологічних знань – передбачає:

А) вивчення досвіду природоохоронної роботи у здобу-

вачів освіти (анкети, бесіди, стіннівки з біології та хімії);

Приклад анкети

«Визначення рівня екологічної культури здобувачів освіти»

Викладач: Шановні учні! Вашій увазі пропонується анкета з метою визначення характеру вашого ставлення до природного довкілля та необхідності його збереження, виявлення рівня сформованості екологічної компетентності, готовності до природоохоронних дій.

Прошу дати відповіді на запитання анкети:

1. На Вашу думку, об'єкти природного довкілля – це:

- а) частина національного багатства, екологічна цінність;
- б) середовище розвитку духовності людини;
- в) свій варіант відповіді

2. Як Ви оцінюєте сучасний стан екологічної ситуації на Харківщині, її екосистеми?

- а) безпечний;
- б) критичний;
- в) свій варіант відповіді.

3. Чи відчуваєте ви потребу жити в іншому, більш екологічно безпечному регіоні або країні?

- а) так
- б) ні.

4. Чи повинна людина дбати про охорону і збереження природного довкілля?

- а) так;
- б) ні.

5. Як Ви ставитесь до природного довкілля та його збереження?

- а) як до пріоритетної екологічної цінності;
- б) я не байдужий до стану навколишнього середовища;
- в) проблеми довкілля викликають певні емоції, почуття, бажання особисто охороняти природні об'єкти;
- г) мене це не цікавить.

6. Які риси характеру, передусім,

Ви хотіли б виховати у себе?

- а) людяність,
- б) чесність,
- в) любов до природи,
- г) гідність,
- д) доброта, милосердя,
- е) активність,
- є) організованість,
- ж) підприємливість,
- з) працелюбність.

Дякую за участь!

Б) оволодіння знаннями про екологічну ситуацію в Україні (бесіди, екскурсії, «круглі столи»);

В) ознайомлення з традиціями культури природокористування нашого народу;

Г) формування знань про охорону рослин та тварин (екопрогулянки, виступи агітбригади).

Друга складова – становлення екологічних переконань. Через диспути, обговорення, дискусії, утвердження власної позиції за допомогою конкретних справ, пов'язаних з екологією, формується переконання в тому, що до природи треба ставитися відповідально, берегти все живе; розв'язувати екологічні проблеми можна тільки спільними зусиллями, на основі знань законів природи.

Третя складова – екологічна діяльність – включає:

– природоохоронну діяльність (догляд за кімнатними рослинами, клумбами біля закладу, конкретна трудова діяльність під час екодесантів);

Так, наприклад, співпраця закладу з Мерф'янським лісництвом.

– біологічна розвідка околиць, польові ігри на природі «Як посадити сад», «Як розбити квітник»;

– пропагандистську діяльність серед однолітків та дітей молодшого віку: розповіді про природу рідного краю, складання пам'яток, біологічних анкет, інформаційних листівок;

– ігрові форми діяльності:

конкурси, конкурси-аукціони (на знання якої-небудь теми, пов'язаної з природою);

– проекти з охорони навколишнього середовища, конкурс розповідей про рослини, тварини; вікторини, ігри-екскурсії, пізнавальні екскурсії, рольові ігри.

Практика свідчить, що екологічне виховання на уроках не забезпечує у молоді бережливого ставлення до природи. Недостатнє знання природних компонентів і їх взаємозв'язків робить їх байдужими і безвідповідальними щодо навколишнього середовища, рослинного і тваринного світу. Вихід з

такого становища можливий за умови, якщо учні вивчатимуть природу не тільки на уроках, або за допомогою інших навчальних предметів, можливо це ще шляхом безпосереднього контакту здобувачів освіти з навколишнім середовищем, з живими організмами. Тому велика роль у вирішенні цього питання належить роботі над екопроектами та участь у МАН.

Екологічні проекти та участь у МАН створюють можливість формувати у молоді творчий підхід до пізнання природи, оцінки екологічної ситуації, виявляти, аналізувати та оцінювати вплив антропогенних факторів на навколишнє

середовище, прогнозувати зміни, пропонувати своє вирішення екологічних проблем. Як результат перемога наших учнів на конкурсах міського, районного та обласного рівнів.

У розв'язанні цих проблем пріоритет належить формам виховної позаурочної роботи, оскільки вона має більше переваг порівняно з поурочним навчанням. Вона набагато повніше враховує знання й інтереси здобувачів освіти, їхні пізнавальні й інтелектуальні можливості, дає змогу застосовувати здобуті знання, набуті уміння й навички у практичній діяльності з охорони навколишнього середовища. Важливо, що розширюються безпосередні контакти молоді з природою, і вони мають змогу побачити результати своєї роботи.

Участь у всеукраїнських та обласних екологічних конкурсах, проведення екологічних заходів, екологічних віталень та багатьох інших виховних заходів еко-

логічного спрямування формують відповідальне ставлення молоді до природи та сприяють накопиченню власного досвіду розв'язання екологічних проблем довкілля.

Віриться, що учні, які перейнялися екологічними проблемами, в майбутньому будуть грамотно поводитися у побуті, у природі та виробництві. Сформовані екологічні компетенції та набуті у закладі освіти знання допоможуть бережно ставитися до природи та жити в гармонії з нею.

Список використаних джерел

1. Бурак З.О. Клубні форми роботи в екологічному вихованні школярів / З.О.Бурак // Хімія. Біологія. – 2013. – Лют. (№12). – С. 20-21.

2. Екологічне виховання учнів: Навчально-метод. посібник для вчителів. – Ніжин, 2003.

3. Колонькова О. Застосування тренінгів у екологічному вихованні старшокласників / О.Колонькова // Шкіл. світ. – 2002. – Листопад (№41).

4. Наволокова Н.П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. – Х.: ВГ «Основа», 2009. – С. 18-93.

5. Прохоренко О.В. Позакласна робота з екологічного виховання // Шкільний світ – 2001. – №18. – С.4.

6. Пруцакова О.Л. Формування основ екологічної культури учнів 5-8 класів засобами дидактичної гри. – К., 2012.

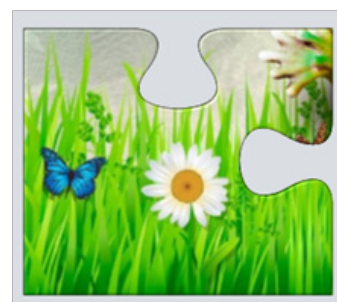
7. Руснак Т.М. Форми і методи екологічного виховання в школі // Хімія. Біологія. – 2013. – №28. – С.25-33.

Наталія БУРЯКІВСЬКА,

викладач ДНЗ «Регіональний механіко-технологічний центр професійної освіти Харківської області»

З досвіду роботи

Біорізноманіття нашої планети як наслідок еволюції. ТВАРИНИ

Давно відомо, що навчаючи за допомогою гри та зацікавленості, ми швидше отримуємо результат. Навчання – це не просто передача знань від викладача до здобувачів освіти, це спосіб розширення свідомості підлітків.

У методичній розробці, представлену нижче, приділено увагу застосуванню STEM-технологій при вивченні біології і екології. Запропонований урок містить елементи STEM-освіти, яка порівняно з традиційною має декілька переваг: інтегроване навчання, розвиток навичок критичного мислення та вміння розв'язувати проблемні питання, застосування науково-практичних знань у реальному житті.

Форми роботи і завдання підібрані для здобувачів освіти таким чином, щоб створити навчальне середовище, яке б сприяло мотивуванню до пізнання, включення у самостійну навчально-пізнавальну діяльність.

За STEM-методикою в центрі уваги уроку знаходяться практичні завдання та проблемні питання. Виконуючи ці завдання, здобувачі освіти вчаться знаходити шляхи вирішення не в теорії, а

практично на уроці, шляхом спроб та помилок.

Використання обраних методів STEM-освіти дає можливість командам здійснювати проектну та дослідницьку діяльність, засвоювати науково-технічні знання, розвивати навички творчого та критичного мислення, використовуючи знання з інших предметів, творчо вирішують проблеми та злагоджено співпрацювати у команді. Така молодь у майбутньому буде успішною і займатиметься улюбленою справою.

Поради, які допоможуть створити хороший STEM-урок:

1. Залучайте здобувачів освіти до вирішення реальних проблем та ситуацій.
2. Формулюйте чіткі критерії до завдань, які виконують учні.
3. Сприяйте продуктивній командній роботі.
5. Занурюйте здобувачів у практичне та відкрите дослідження.

Тема уроку: БІОРИЗНОМАНІТТЯ НАШОЇ ПЛАНЕТИ ЯК НАСЛІДОК ЕВОЛЮЦІЇ. ТВАРИНИ.

Мета:

- *освітня*: ознайомитися з біорізноманіттям тваринного світу нашої планети, як результатом еволюції; розглянути основні класи тварин; закріпити навички класифікації тварин; навчити знаходити спільні та відмінні риси різних груп тварин;
- *розвивальна*: розвивати вміння логічно мислити і використовувати раніше вивчену інформацію;
- *виховна*: формування в учнів екологічної культури.

НАСКІЗНІ ЗМІСТОВНІ ЛІНІЇ

Громадянська відповідальність	Приклади відповідального ставлення до життя й навчання
Екологічна безпека і сталий розвиток	Протидія зниженню видового біорізноманіття
Підприємливість і фінансова грамотність	Уміння працювати ефективно й результативно

Ключові компетентності: спілкування державною мовою, наукове розуміння природи, здатність застосовувати його в практичній діяльності, здатність до пошуку та засвоєння нових знань.

Обладнання і матеріали: зображення тварин, пазли, гексагони, тестові завдання, відеоматеріали про тварин.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Вид уроку: екопазломанія.

ХІД УРОКУ

Організаційний етап. Привітання, перевірка присутніх (1 хв.)

1. **Оголошення мети та завдань уроку** (1 хв.).
2. **Актуалізація опорних знань і мотивація навчальної діяльності** (2 хв.).
3. **Первинне сприйняття і осмислення знань.**

Завдання «Визнач тварину» (5 хв.).

Вправа «Екопазломанія» (3 хв.).

4. **Вторинне сприйняття і засвоєння знань.**

Перегляд відео про тварин (6 хв.).

Вивчення значення тварин у природі і житті людини (7 хв.).

5. **Закріплення отриманих знань** (7 хв.).

Вправа «Гексагон».

6. **Узагальнення і систематизація знань** (7 хв.).

– Тестування.

– Вправи «Потрібні літери» і «Загублені літери».

7. **Оголошення домашнього завдання** (2 хв.).

8. **Рефлексія** (3 хв.)

9. **Підведення підсумків уроку** (1 хв.)

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП.

II. ОГолошення мети та завдань уроку.

(Повідомлення теми уроку.)

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.

Питання для бесіди

1. Які живі організми належать до тварин? За якими ознаками?

2. Уявіть, що ми живемо на планеті Земля без тварин. Яким би було життя? (Проблемне питання)

IV. ПЕРВИННЕ СПРИЙНЯТТЯ І ОСМИСЛЕННЯ НОВИХ ЗНАНЬ.

Вступне слово виховача. Усе в цьому світі систематизовано. Усе підпорядковано закону єдності й взаємодії. Біорізноманіття є одним із основних ресурсів нашої планети,

який забезпечує її існування. Різноманіття екосистем з великою кількістю видів у кожній з них робить біосферу нашої планети стійкою до різноманітних змін і катаклізмів. Саме за рахунок діяльності живих організмів на планеті існують умови, сприятливі для життя людини. А от зменшення кількості видів і різноманіття екосистем різко підвищує ризик екологічних криз. Біологічні системи з невеликим різноманіттям є уразливими до несприятливих факторів і набагато легше руйнуються внаслідок їхньої дії.

Біорізноманіття планети вже давно знаходиться під загрозою збіднення та зникнення. Всупереч поширеній думці, ця проблема актуальна не лише у далеких тропіках, а й у нашій країні. Втрати його можуть призвести до незворотних наслідків не тільки для екосистем, а і для самих нас. Тому одним із найважливіших завдань людини є збереження максимального різноманіття як екосистем, так і видів у цих екосистемах

Оскільки тварини – це достатньо чисельна група живих організмів і вивчити всіх за один урок неможливо. Я пропоную вам сьогодні відгадати, які тварини зашифровані через асоціативний предмет.

Наприклад, чи знаєте ви, що означає зображення одного з видів браузера Mozilla Firefox? – саме так у Китаї називають «Червону панду», також відому як **hue-hub**, або «Вогняна кішка».

mozilla
Firefox

Багато хто помітив, що назва цієї тварини була використана знаменитою компанією Mozilla для назви свого браузера. Саму ж тварину довгий час ніяк не могли класифікувати. Спочатку її відносили до сімейства пандових, трохи пізніше – до ведмежих, а ще через деякий час зовсім відокремлювали, як окреме сімейство. Пролити світло на це питання змогли тільки зовсім недавно, коли генетична експертиза показала, що **Червона панда** все ж таки створює окрему родину, яка називається **Ailuridae**. У дикій природі залишилось всього 10 тис. особин цього виду. У 2010 році компанія взяла під опіку двох малюків червоних панд із зоопарку, щоб сповна проникнутись їхнім шармом та ніжністю.

Завдання «Визнач тварину». Зараз ми з Вами будемо працювати в парах. Кожна пара отримає асоціативний предмет і поміркує над тим, яка може бути зашифрована тварина. *Наприклад, яка тварина зашифрована за асоціацією термометр?*

Перелік асоціативних предметів і зашифрованих тварин

Асоціативний предмет	Зашифрована тварина
Корабель	Верблюд
Олівець з ластиком	Колібри
Книга «Ріккі-тіккі таві»	Мангуст
Лялька	Кенгуру
Запрошення в зоопарк	Пінгвін
Лінійка	Мурахоїд
Ножиці	Лев
Знак гендерної рівності	Риба клоун

Дерево	Білка
Термометр	Жаба
Комп'ютерна мишка	Філін
Іграшковий динозавр	Варан
Годинник	Зозуля
Календар на 2022 рік	Тигр

Відгадавши тварину, у вас буде можливість перевірити, чи правильно ви вгадали тварину, взявши відповідний конверт, і скласти пазл із зображенням зашифрованої тварини (Додаток 1 на стор.53).

V. ВТОРИННЕ СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ ЗНАТЬ.

Перегляд відео про особливості та цікавинки про зашифрованих тварин. Тварини як невід'ємні компоненти екосистем відіграють надзвичайно важливу роль у природі та житті людини. Після перегляду відео, вам необхідно буде визначити роль тварин у природі.

Посилання на відео:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=-Ks-pp5Un0E&t=4s> (червона панда)
2. https://www.youtube.com/watch?v=IPOP_ryXiE0 (мангусти)
3. https://www.youtube.com/watch?v=Wu_n6KwKmxI (білка)
4. <https://www.youtube.com/watch?v=lzinySdfHJk> (мурахоїд)
5. https://www.youtube.com/watch?v=6SfSSE_TjQ4 (філін)
6. <https://www.youtube.com/watch?v=7drfls1AHNM> (варан)

Очікувані відповіді:

- складові ланцюгів живлення;
- регулюють чисельність інших тварин;
- процеси ґрунтоутворення;
- запилювачі рослин (-філія);
- поширення плодів (-хорія);
- їжа для людини;
- сировина для промисловості;
- одомашнення тварин;
- домашні улюбленці.

VI. ЗАКРІПЛЕННЯ ОТРИМАНИХ ЗНАТЬ.

Завдання «Гексагон». Робота учнів полягає у тому, щоб, склавши відповіді на запитання у шестикутниках, повторити матеріал теми «Систематика» та закріпити знання отримані на уроці. Викладач розподіляє по парах, в яких працюють учні, картки із зображенням тварин і пропонує виконати завдання в шестикутниках: вписати у гекси відповідні характеристики, що стосуються даного виду тварин.

VII. УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАТЬ.

Тестування <https://forms.gle/MSz3UCnz4YAKzhJf6>

Приєм «Потрібні літери». Необхідно уважно подивитися на кожний рядок. Ви побачите букви, які траплятимуться двічі. Закресліть їх та отримайте одну букву з рядка. Впишіть усі такі букви, і ви отримаєте назву тварини, про яку йде мова.

Завдання 1.

1. к а р о т о к п а т п
2. л ж ф к и ф у ж л к у
3. й б і в ч п в ч п і і
4. ф ю г ж ю к а ф г к ж
5. т й з к я м т й з я м
6. д з є в д і є з р в і
7. щ в б г ш щ ш б в г а
8. п к б о у о с к б у с
9. р п л ж к р х к ж х п
10. м ж т т ь с м ж ь л с

Ця риба довжиною до 67 см живе в Індійському, Тихому, Атлантичному океанах на великій глибині й не має добре розвинених м'язів. Тіло складається з драглистої маси, що має меншу густину, ніж вода. Вживає в їжу моллюсків та ракоподібних, які самі запливають їй у рот. Але дуже турботлива мати відкладає ікру, яку потім висиджує до появи мальків. Яка назва цієї тварини? (Риба-крапля).

Завдання 2.

1. у ш р н у л н ш л
2. м к з і с м к з с
3. д н у л з д л у з
4. л т а м т м а л о
5. а д о у а о д п у
6. і м с и б м б с и
7. я с и і т и с я і
8. х у у ш щ е ш х щ
9. п д в к п в л д л

Ця мавпочка з круглим обличчям та невеликим носом, отвори якого спрямовані вперед, мешкає в горах Азії на висоті до 4500 м. Тварини яскраво забарвлені, мають довге хутро. Рослиноїдні. Живуть у дуже великих групах, об'єднуючись до 600 особин. Що це за тварина? (Рінопітек).

Приєм «Загублені літери». Необхідно уважно подивитися на кожний рядок. ви побачите, що не вистачає першої букви назв українських міст. Впишіть усі букви, і ви отримаєте назву тварини, про яку йде мова.

- А Л У Ш
Д Е С А
А Л И Н
В Р У Ч
І Ж И Н
У Б Н О
С Т Е Р
А Х І В

Це угорська вівчарка, яка має шерсть довжиною до 1 м, що неможливо розчесати, але згортається в шнурки. Цей собака – один із найбільших у світі. Що це за тварина? (Комондор).

Цих тварин називають лісовими жирафами, що одночасно нагадує зебру та коня. Шерсть коричневого кольору, кінцівки – білого або світло-коричневого. Самці мають два коротких роги. Живуть лише в Конго. Цікаво, що самці менше за самок, які досягають довжини до 2 метрів від голови до хвоста. Що це за тварина?

Ч А К І В
О В Е Л Ї
Л У Ш Т А
О Ч А Ї В
З М А Ї Л

(Окани)

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ.

Опрацювати § 14 [1]. Дати письмові відповіді на 2 запитання за вибором:

- Які тварини корисні для людини і чому?
- Які ссавці і як завдають людині шкоди?
- Чому деякі тварини стали рідко зустрічатися в природі?

• Для чого людина приручала диких тварин?

IX. РЕФЛЕКСІЯ.

На клейких листках-стікерах, учні записують відповідь на запитання: «Сьогодні на уроці мене найбільше здивувало...»

X. ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ УЧНІВ НА УРОЦІ.

Список використаних джерел

1. Остапченко Л.І. Біологія і екологія (рівень стандарту): підруч. Для 10-го кл. закл. заг. серед. освіти / Л.І.Остапченко, П.Г.Балан, Т.А.Компанець, С.Р.Рушковський. – Київ: Генеза, 2019. – 192 с.: іл.

2. Навіщо нам біорізноманіття та як його зберегти. [Інтернет-ресурс]: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/ourperspective/ourperspectivearticles/2017/12/28/why-do-we-need-biodiversity-.html>

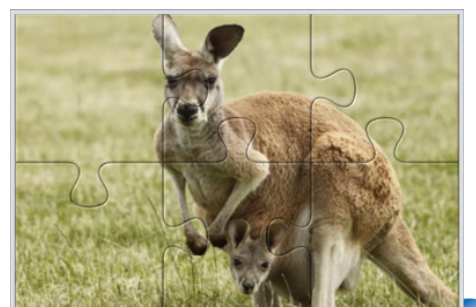
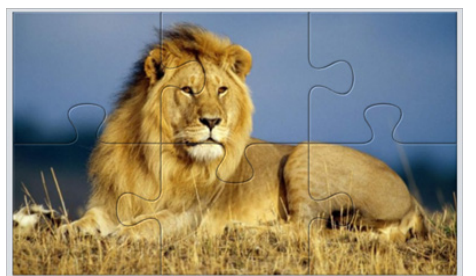
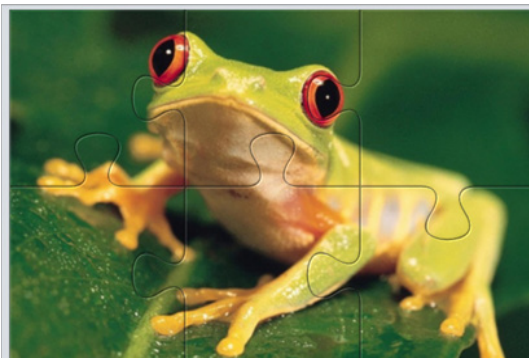
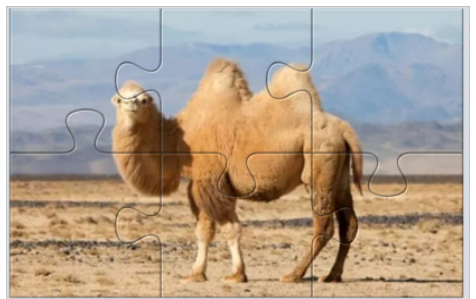
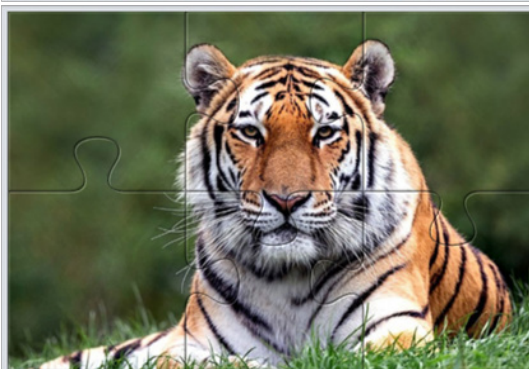
3. Червона панда [Інтернет-ресурс]: <https://sites.google.com/site/biologiacikaveizsvitunauki/home/cervona-panda>

4. Шестакова О.А. Використання інтерактивних методів навчання при викладанні біології [Інтернет-ресурс]: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-interaktivnih-metodiv-navchannya-pri-vikladanni-biologi-82554.html>

Оксана ДОЛЖЕНКОВА,
викладач ДНЗ «Харківське вище професійне училище №6»

Додаток 1

ЕКОПАЗЛИ

Використання додатків Pinterest та Instagram для пошуку якісного візуального контенту на уроках географії

З розвитком сучасних технологій у навчанні не лише підрастаюче покоління, а й педагог повинен адаптуватись під змінні реалії суспільства. Сучасний викладач – це той, хто може бути на «одній хвилі» з тими кого вчить. Кожного року людство створює нові технології, застосунки та нові способи отримання та пошуку інформації. Тому педагогу необхідно встигати за розвитком технологій, у тому числі й педагогічних.

На сьогодні ніхто із здобувачів освіти вже не уявляє свого життя без телефонів, ноутбуків, планшетів та інших застосунків. Звичайно, підручники з різних предметів змінюються, доповнюються QR-кодами, Google-посиланнями, тому що молодь звикла отримувати інформацію, не читаючи, а дивлячись на неї в телефоні або ноутбукці.

У зв'язку з цим на уроках географії я намагаюсь використовувати якомога більше візуальної інформації, а саме: презентації, відеоматеріали, схеми, фотографії тощо. Проте виникає питання: «А де саме шукати якісний контент для кожного уроку?».

Звичайно, можна використовувати Інтернет-пошук, проте це займає набагато більше часу, ніж є у викладача. У доповнення ще потрібно знайти саме якісні відео, фото певних географічних об'єктів, явищ тощо. Для підготовки до уроків та пошуку фото- та відеоконтенту я обрав два додатки: **Pinterest та Instagram**.

Pinterest.com. Що це за сайт? Візуальна соціальна мережа, в якій користувачі діляться фотографіями. Всі публікації розділені на окремі блоки – так звані «Дошки». Можна створити кілька дошок: «Подорожі», «Захоплення», «Країни» – і розподілити зображення відповідно до груп. До кожної публікації можна додавати коментарі і лайки, фото супроводжувати посиланням на сайт-джерело.

Pinterest можна порівняти з пошуковою системою, тільки замість текстової видачі за запитом ви отримуєте сотні картинок. Натисніть один раз – фото

збільшиться, ще раз – перейдете на сайт-джерело [1]. Тобто, дуже легко знайти якісний візуальний контент. Наприклад, під час вивчення розділу «Країни Європи», вводячи у пошук необхідну країну, на дошці з'являються фотографії, схеми, картинки та ін. (рис. 1).

Одразу дані фотографії можна додавати до презентації, тому що вони мають великі пікселі, що робить фотографію яскравою та чіткою.

Також можна знайти не лише фотографії, а одразу і схеми. Наприклад, тема «Світовий океан». Вводячи у пошук дану фразу, знаходяться схеми, які

я використовую не лише у презентації, а ще як дидактичний роздрукований матеріал (рис. 2).

Інстаграм – безкоштовний додаток з функціями соціальної мережі для сучасних мобільних пристроїв, але основний його напрямок – розміщення фотографій та відео. Люди обмінюються фото- і відеоматеріалами, які миттєво з'являються в їх стрічках [2]. Як і попередній додаток, я його використовую для пошуку якісного контенту, а саме: відеоматеріалів, які у цьому додатку, досить зручні, тому що вони невеликі за розміром. Тобто, скачати їх та вбудувати у презентацію займає лише

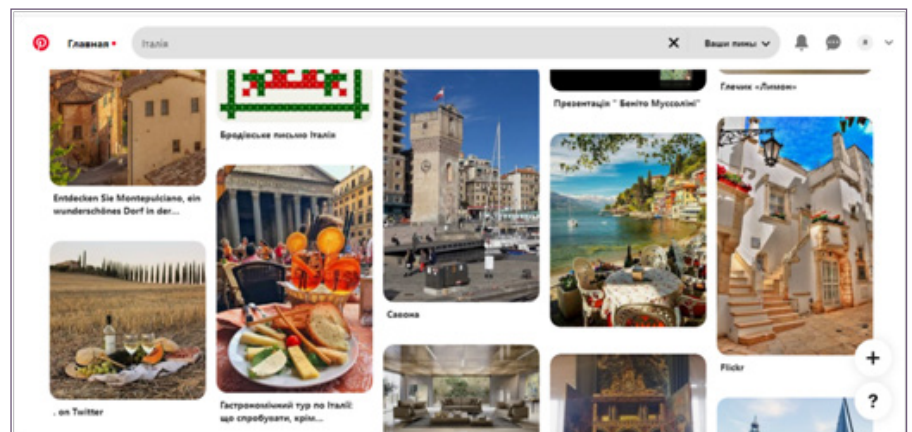

Рис. 1. Пошук фото

Рис. 2. Приклади дидактичних інформаційних матеріалів

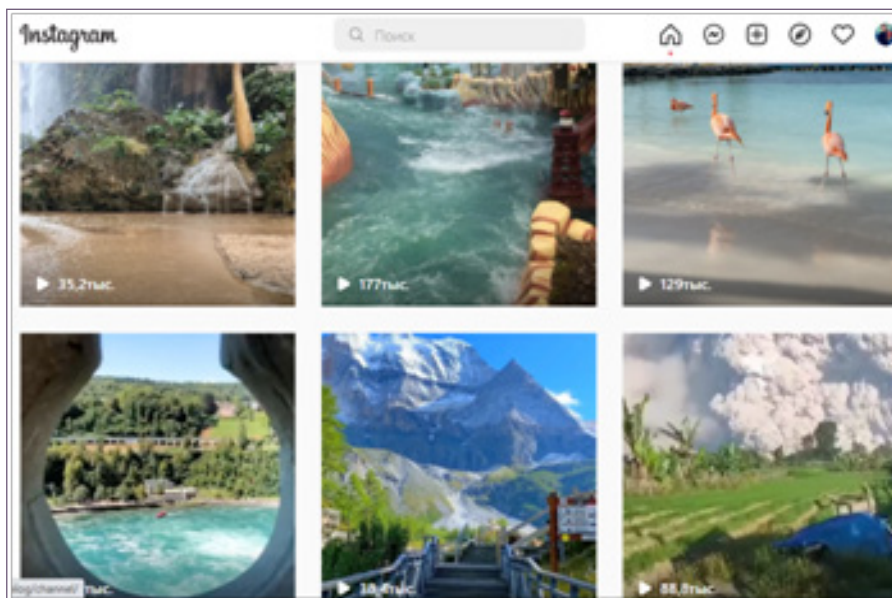

Рис. 3. Пошук відео в Інстаграм

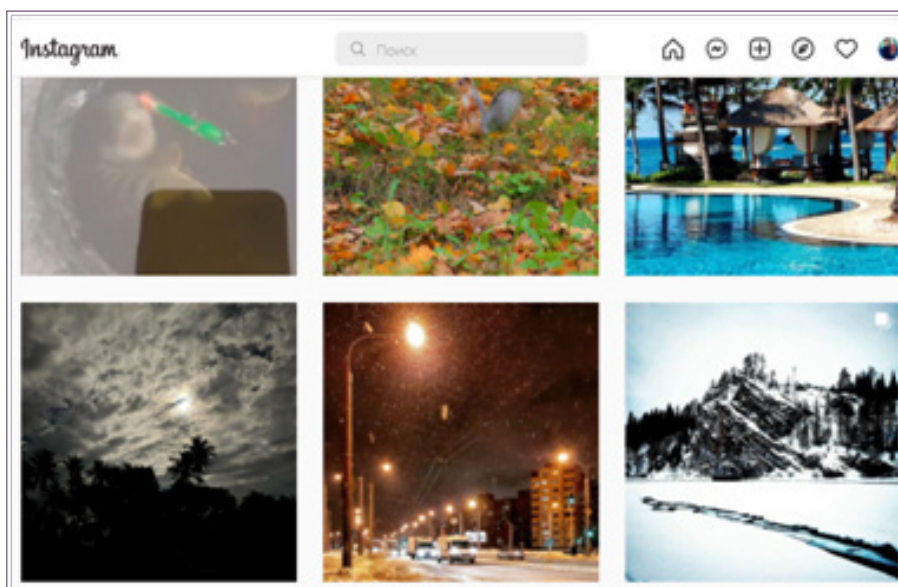

Рис. 4. Пошук за хештегами

пару хвилин.

Особливістю цього додатку також є те, що можна не лише шукати необхідні матеріали, а ще, підписатись на сторінки, які висвітлюють туризм, економіку та інші сфери людства (рис. 3).

Також пошуком можна здійснювати за різними хештегами, наприклад, #туризм, і одразу з'являється велика кількість якісного контенту як відео, так і фото. Тобто, можна обрати, що саме необхідно для презентації – відео або фото (рис. 4).

Отже, якісний візуальний контент на уроках географії – це гарантія зацікавленості здобувачів освіти. Тому дані додатки – це можливість знайти максимально яскравий, цікавий та чіткий контент для своїх уроків. Вони в разі скорочують час для пошуку та скачування інформації, що дає можливість більш швидко підготуватися до уроків географії.

Список використаних джерел

1. Pinterest: що це таке і як ним користуватися? [Інтернет-ресурс]: <https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/pinterest-shcho-tse-take-i-yak-nym-korystuvatysya/>

2. Що таке інстаграм і як ним користуватися [Інтернет-ресурс]: <https://pcuawik.ru/pitanja-ta-vidpovidi/5541-shho-take-instagram-i-jak-nim-koristuvatisja.html>

Ярослав ДУДКА,
викладач ДПТНЗ «Харківське вище професійне училище будівництва»

З досвіду роботи

ЛАЙФХАКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО ЗНО З ІСТОРІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У 2021 році 590 здобувачів освіти ЗП(ПТ)О Харківської області взяли участь у зовнішньому незалежному оцінюванні з історії України. За регіональними даними, опублікованими на сайті Українського центру оцінювання якості освіти більше 42% учасників не подолали поріг (набрали менше 100 балів). Ще майже 36% набрали від 100 до 120 балів. Виходячи з таких, відвер-

то кажучи, низьких показників, можна зробити висновок, що питання допомоги здобувачам освіти у підготовці до складання ЗНО є досить актуальним. Ускладнюється організація якісної підготовки учнівської молоді до складання ЗНО з історії України тим, що великий обсяг тематичного матеріалу, який входить до періоду історії України, питання з якого зараховуються як резуль-

тати ДПА, здобувачі освіти змушені вивчати самостійно під час дистанційного навчання. Тому вони потребують консультативної допомоги. На мою думку, це можна зробити декількома шляхами:

— створенням пам'яток та ментальних карт (своєрідних лайфхаків), які полегшують запам'ятовування матеріалу),

— шляхом використання наявних інтерактивних додатків для смартфонів та у мережі інтернет з підготовки до ЗНО з історії України,

— створенням власних тренажерів із використанням сучасних сервісів Google.

Отже, виходячи з цього, можна говорити про те, що питання допомоги здобувачам освіти у підготовці до складання ЗНО є досить актуальним. Ускладнюється питання організації якісної підготовки учнівської молоді до складання ЗНО з історії України тим, що у зв'язку із карантинними заходами, великий обсяг тематичного матеріалу, який входить до періоду історії України, питання з якого зараховуються як результати ДПА, здобувачі освіти змушені вивчати самостійно у межах дистанційного навчання. Враховуючи ці обставини, необхідно надати їм можливу допомогу у підготовці до ЗНО з історії України у дистанційному форматі.

ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП РОБОТИ З УЧНЯМИ З ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО

Роботу з підготовки до ЗНО, на мою думку, обов'язково потрібно розпочати з ґрунтовного аналізу структури тесту та ознайомлення здобувачів освіти із типом завдань, з яких складається тестовий зошит та як вони оцінюються. З цією метою доцільно використати інфографіку, яка розміщена на тест-порталі УЦОЯО. Важливо звернути увагу учасників на такі аспекти, які їм можуть стати у нагоді:

— Тестовий зошит поділено на 2 блоки по 30 завдань кожний, з яких бали за завдання 1 блоку (з 1 по 30 завдання) зараховуються як оцінка за ДПА від 1 до 12 балів, а бали за завдання 2 блоку (з 31 по 60 завдання) оцінюються за шкалою 100-200 балів разом із блоком 1.

— Завдання в межах кожного блоку розташовані у хронологічній послідовності. Це означає, що після завдання про події історії України, наприклад, у роки Другої світової війни, ніяким чином не може бути питання про події Української революції. Далі можуть міститися тільки завдання більш пізніх історичних періодів.

— Якщо учасник ЗНО не може виконати завдання на хронологію, відповідність, або завдання з множинним вибором повністю, або не впевнений у правильності його виконання, треба пам'ятати, що навіть часткове виконання завдання оцінюється.

Також, на мою думку, корисно надати здобувачам освіти своєрідну пам'ятку про основні моменти безпосереднього складання тесту ЗНО, яка допоможе їм сконцентруватись на головному. Приклад такої пам'ятки ви можете побачити на рис. 1. Вона може стати своєрідним алгоритмом під час написання тесту ЗНО:

— на початку роботи переглянути бігло завдання тестового зошиту;

— спробувати визначити, які завдання він може виконати одразу та розпочати їх виконання;—під час виконання кожного завдання, читати його уважно і до кінця, перш ніж почати виконувати;

— стежити за часом, самостійно контролювати швидкість написання тесту, не зациклюватись довго на завданнях, які викликають труднощі чи незрозумілі;

— залишити час на заповнення бланку відповідей та обов'язково проконтролювати самого себе під час перенесення відповідей до бланку.

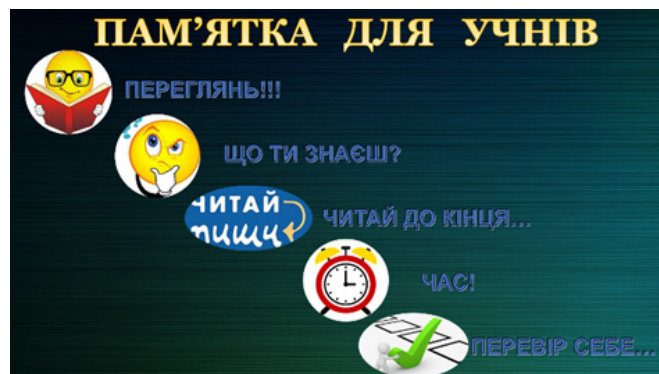

Рис. 1. Пам'ятка учнів

МОЖЛИВОСТІ КАРТОК, МЕНТАЛЬНИХ КАРТ, ПОРТАЛІВ GOOGLE ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ДОДАТКІВ

Після загального ознайомлення здобувачів освіти із особливостями тесту ЗНО з історії України та надання їм рекомендацій з виконання тесту, можна безпосередньо ознайомити їх із можливостями сучасного інформаційного середовища з питань підготовки до ЗНО.

Більшість викладачів та експертів вважають, що, в першу чергу, здобувачам освіти потрібно мати гарну базу знань. Але одночасно додають, що не менш важливо навчитись «читати», «розуміти», відповідати на тести швидко та якісно. Адже зовнішнє оцінювання – це не звичайний іспит, а тестування, де немає усних запитань, особистого чи упередженого ставлення екзаменатора до випускника. Водночас, багато молодих людей, які готуються до ЗНО з історії, не хочуть витратити багато часу на вивчення матеріалу та його запам'ятовування. Дуже часто можна почути від них фразу: «Давайте вже проходити тестування». Для таких здобувачів освіти можна запропонувати готові тренажери у мережі Google. Серед безлічі пропонованих тренажерів у сучасному інформаційному середовищі, можна порадити ті, користування якими є безкоштовним, не потребує реєстрації і буде зрозумілим для учнів. Серед них:

<https://test.izno.com.ua> – онлайн-тренажер, який дає змогу потренуватись у проходженні тестів згідно з програмою ЗНО (рис. 2). Завдання згруповані у тематичні блоки і охоплюють період від стародавньої історії України до сьогодення. Також окремим блоком представлені тренувальні тести з історичними картами.

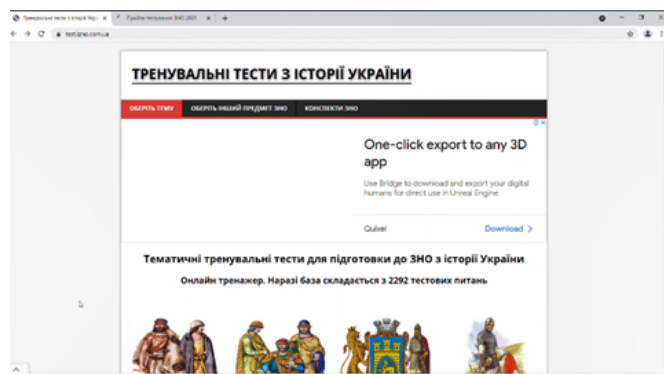

Рис. 2. Портал test.izno.com.ua

<https://zno.osvita.ua> – наймасштабніший портал, де зібрані тестові завдання ЗНО з історії України, починаючи з 2007 року (рис. 3 на стор.57). Здобувачі освіти можуть обрати

режим тестування, який їм цікавий: або всі завдання основної сесії ЗНО попередніх років, або завдання з конкретної теми. Пройшовши тестування, учасник побачить власний результат та допущені помилки.

Рис. 3. Портал zno.osvita.ua

<http://testzno.com.ua> – сайт, який також можна використати для тренувань і також побачити власні результати, правильні відповіді на завдання тесту та допущені помилки (рис. 4).

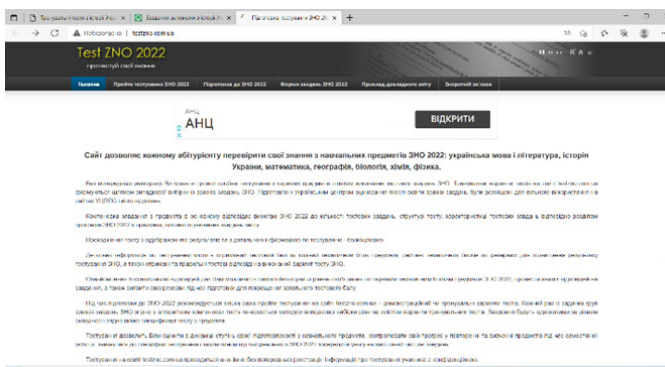

Рис. 4. Портал testzno.com.ua

<http://onlinetribune.info> – сайт, який містить добірку тестових завдань за темами програми ЗНО (рис. 5). Обравши режим тестування, учень може потренуватись та перевірити правильність виконання завдання одразу.

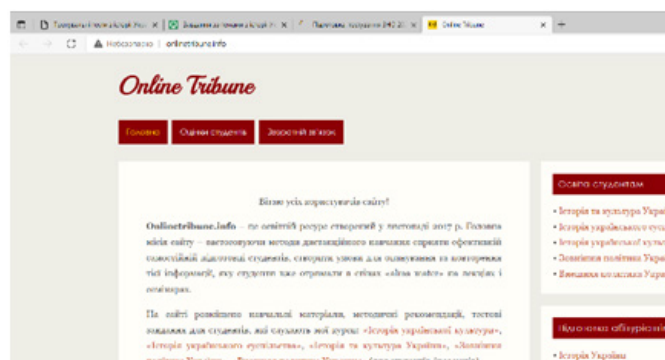

Рис. 5. Портал onlinetribune.info

<https://testportal.gov.ua> – містить добірку тестових завдань ЗНО попередніх років, об'єднаних у блоки та підтеми (рис. 6). Обравши потрібну тему та пройшовши тестування, можна відправити результат власного тесту на перевірку та побачити нараховані бали.

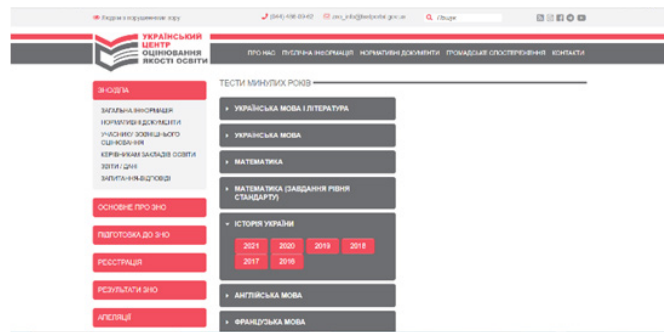

Рис. 6. Портал testportal.gov.ua

<https://znohistory.ed-era.com> – «Історія України в історіях», платформа, на якій міститься повний курс історії України з 6 модулів, з повними картографічними, візуальними, текстовими матеріалами, та пропонувані для учнів завдання за кожним модулем.

<https://app.memrise.com> – платформа, яка містить велику кількість матеріалів – візуальних та текстових, які допоможуть учням підготуватись до тестування (рис. 7).

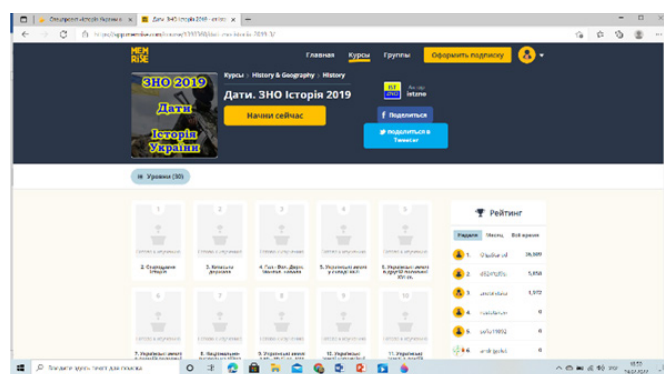

Рис. 7. Портал app.memrise.com

<http://zno.academia.in.ua> – освітній портал «Академія», містить повний теоретичний матеріал за всіма темами ЗНО та тестові й ігрові форми для закріплення знань та тренування (рис. 8).

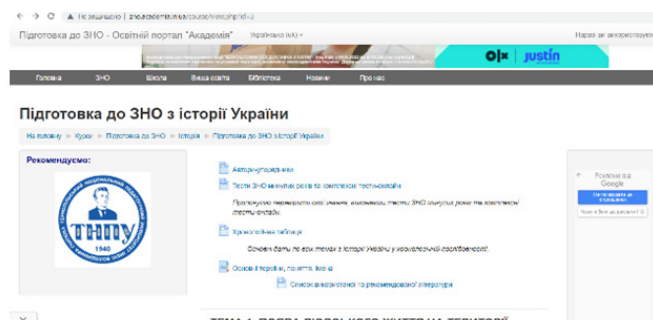

Рис. 8. Портал zno.academia.in.ua

Також наші здобувачі освіти дуже люблять використовувати власні мобільні пристрої. Для них також сьогодні розроблено масу додатків, які допомагають їм готуватись до ЗНО. Найбільш зручними, на мою думку, є 3 додатки, представлені на рис. 9 на стор.58, які можна скачати у PlayMarket, вони є безкоштовними, не потребують реєстрації та не перевантажені рекламою.

— «ЗНО історія України» – додаток, у якому за темами

або за видами згруповано всі візуальні джерела, інформацію про персоналії, дати та події, відповідно до програми ЗНО з історії України із відповідними короткими поясненнями до них. Також цей додаток дає змогу учням потренуватись у проходженні тестів.

— «Історія України» – додаток, в якому міститься теоретичний матеріал за темами та тестові завдання.

— «Історія України в Квізах» – дає можливість учням потренуватись у проходженні різноманітних типів тестових завдань від найпростіших, за типом «так або ні» до завдань на встановлення відповідності. Також додаток містить коротку довідкову інформацію за проблематикою ЗНО.

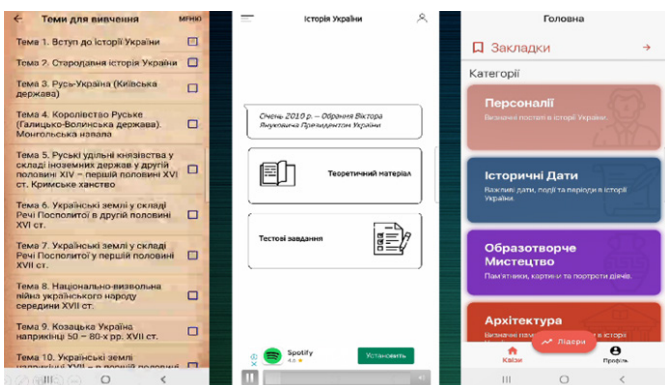

Рис. 9. Мобільні додатки для підготовки до ЗНО з історії

Взагалі виконання тестових завдань є важливою частиною підготовки до ЗНО. Здобувачам освіти потрібно постійно практикуватися у розв'язуванні тестів практично після кожної теми. Перед початком роботи потрібно визначити, який формат тестування – електронний або паперовий – найбільш зручний для кожного здобувача освіти. потрібно пам'ятати, що питання про один і той же факт на ЗНО може бути сформуване по-різному.

В процесі розв'язання тестів, не потрібно поспішати. 50% правильною відповіді — це правильне прочитання і розуміння запитання. Особливо потрібно бути уважним з історичними джерелами. У такому запитанні завжди містяться слова-маркери (підказки).

Здобувачам освіти, для полегшення процесу підготовки, потрібно надати певні орієнтири, які стануть для них своєрідними лайфхаками при запам'ятовуванні інформації, потрібної для успішного виконання тесту ЗНО. В першу чергу, такі орієнтири-пам'ятки корисні при вивченні візуальних джерел з історії України. Таких джерел дуже багато, а наші вихованці рідко займаються вивченням історії створення цих джерел, їх притаманних ознак та характеристик. Їм можна запропонувати вивчити візуальні джерела шляхом аналогій чи асоціацій, що дасть можливість їм виконати завдання хоча б на рівні впізнавання джерела.

Наприклад, запам'ятати архітектурні споруди можна шляхом побудови асоціацій: Спасо-Преображенський собор, увінчаний конусоподібними баштами, що нагадують цифру 4 – 4 = Чернігів; або Іллінська церква, зображена на купюрі 5 грн., на звороті купюри – Хмельницький, який народився у Суботіві, і там побудував церкву (рис. 10).

Ікона, на якій у вигляді «горошин» зображені ліки святих: легко запам'ятати автора ікони – горошини = Горошківич; так само картина Васильківського «Васильки в степу»: васильки – Васильківський (рис. 11).

Рис. 10. Асоціативний ряд з архітектури

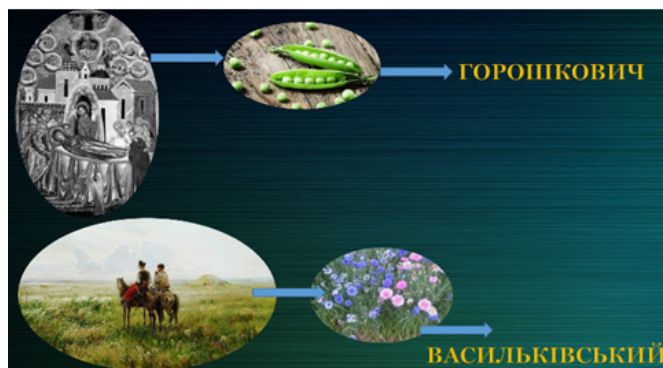

Рис. 11. Асоціативний ряд з живопису

Також можна звернути увагу на те, що вони повинні шукати на джерелах своєрідні «маркери», які стануть для них підказками на шляху до правильної відповіді на завдання – текст, символ, знаки тощо. Це стосується і аналізу карикатур та плакатів: учні повинні навчитись звертати увагу на найменші дрібниці, які можуть дати натяк хоча б на період, до якого відноситься джерело (рис. 12, 13).

Рис. 12. «Маркери» для розпізнавання візуальних джерел

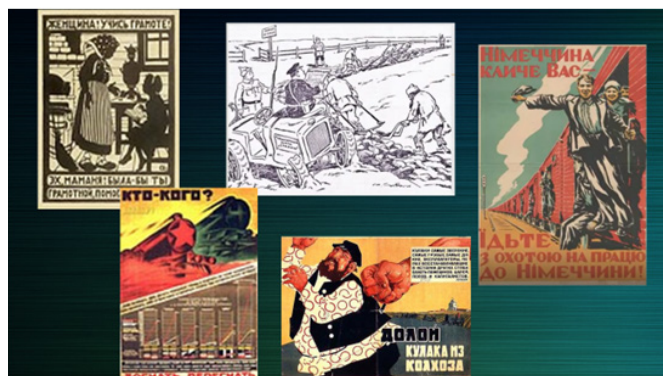

Рис. 13. «Маркери» для розпізнавання візуальних джерел

Потренуватись у впізнанні історичних джерел можна за допомогою ресурсу <https://osvita.ua/test/training/history/>. де міститься інформація про візуальні джерела, згрупована за їх видами, до кожної групи джерел пропонуються тестові завдання (рис. 14).

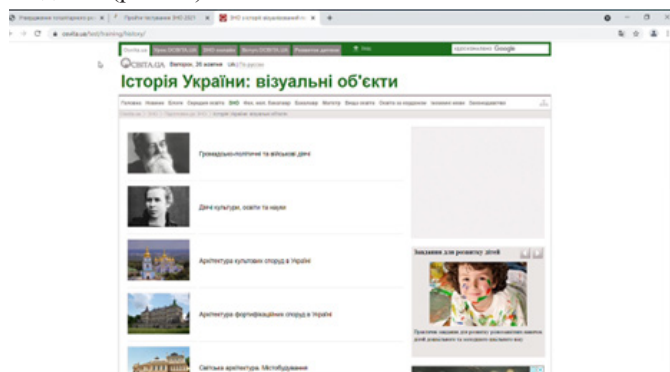

Рис. 14. Портал osvita.ua/test/training/history

Якщо запропонована у завданні карта не містить легенди, для її запам'ятовування можна запропонувати піти шляхом аналогій, порівнянь, асоціацій: «зона під назвою Рейхскомісаріат Україна схожа на гавкаючого песика»; «карта походів царя Дарія I схожа на повітряного змія»; «територія Війська Запорізького за Зборівським миром схожа на козака верхи на коні»; «лінія фронту та напрями наступу російської армії під час Брусиловського прориву схожі на мотузкову драбину» (рис. 15).

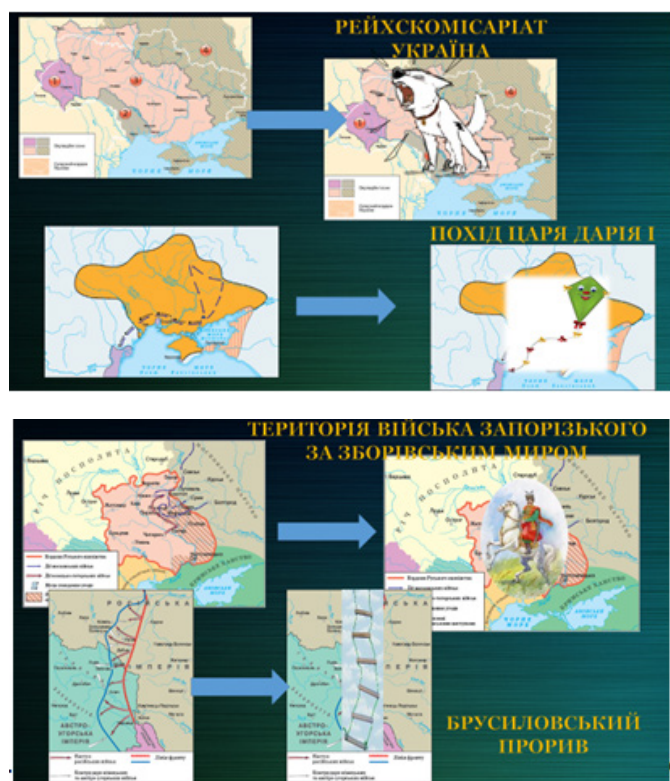

Рис. 15. Робота із легендою карти

Також потрібно приділити увагу і роботі із картографічними джерелами, запропонувавши здобувачам освіти різні варіанти запам'ятовування історичних карт. Обов'язково потрібно звернути їх увагу на необхідність читання легенди карти, пояснюючи, що собою являє ця легенда, яка в ній може міститись інформація, якими позначками ця інформація передається (рис. 16).

Рис. 16. Робота із легендою карти

МОЖЛИВОСТІ СЕРВІСІВ GOOGLE З ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ЗНО З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Широкі можливості для створення тренажерів мають сучасні сервіси Google. Я найчастіше використовую сервіси LearningApps та Wordwall. За допомогою цих сервісів можна розробити власні тренажери або використати вже розроблені, що знаходяться у вільному доступі. У програмі Wordwall мені подобається варіант тренажеру у вигляді вікторини із картинками-підказками (рис. 17).

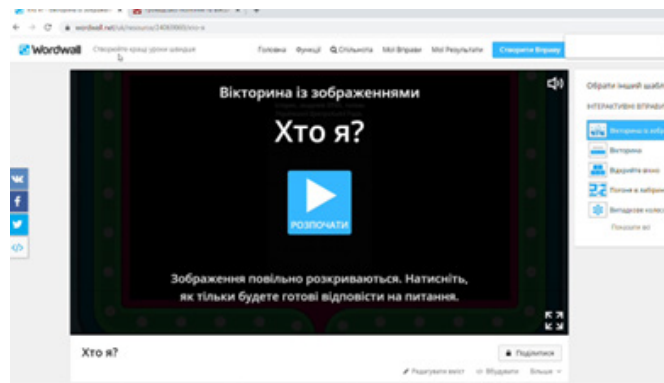

Рис. 17. Можливості програми Wordwall

У програмі LearningApps можливо налаштувати тренажери за типом пазлів, або на встановлення відповідності (рис. 18).

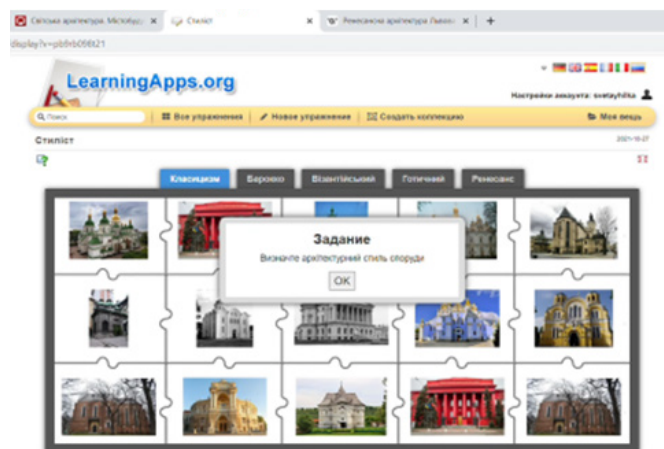

Рис. 18. Тренажер у програмі LearningApps

Існуючих лайфхаків, що можуть стати у пригоді здобувачам освіти при підготовці до ЗНО дистанційно, досить багато. Але, на мій погляд, потрібно також пам'ятати, що дистанцій

но – це не значить повністю самостійно. Допомога викладача – це невід’ємна частина такої підготовки, адже саме викладач може допомогти молодій людині визначити, який тип пам’яті краще розвинутий (тобто визначити, яким чином – читанням, письмом, прослуховуванням тощо – краще запам’ятовується інформація), які електронні ресурси доречніше використати для отримання повної інформації, зверне увагу на слабкі сторони підготовки, допоможе зорієнтуватися в морі інформації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України «Про загальну середню освіту». – Режим

доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14#Text>

3. Офіційний звіт УЦОЯО про проведення в 2021 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. – Режим доступу: <https://testportal.gov.ua/zvity-dani/>
4. Програма ЗНО з історії України 2022. – Режим доступу: https://osvita.ua/test/program_zno/1006/
5. Характеристика сертифікаційної роботи ЗНО з історії України. – Режим доступу: <https://testportal.gov.ua/sertificatist/>

Світлана ГУБАРЄВА,

викладач ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти інноваційних технологій будівництва та промисловості»

З досвіду роботи

АТЛЕТИЗМ — джерело сили, здоров'я й бадьорості

Останнім часом серед різних верств населення більш популярними стають фізичні вправи з обтяженнями. Ними займаються і чоловіки, і жінки різного віку та соціального походження. Особливу перевагу надає їм молодь. Бути сильними, міцними, м'язистими хочуть бути багато людей. Це зрозуміле і законне бажання. І саме атлетизм є одним із прадавніх способів фізичного розвитку, який постійно розвивався і продовжує вдосконалюватись.

Атлетизм – це система фізичних вправ з обтяженнями (штангами, гантелями, гириями) на спеціальних силових тренажерах, з масою власного тіла. На різних етапах еволюції атлетизм виділився в окремі види спорту (важка атлетика, гирьовий спорт, пауерліфтинг, бодібілдинг, фітнес, богатирське багатоборство) і види оздоровчої рухливої діяльності (шейпінг, пілатес та інші). Атлетизм можна розглядати і як самостійний вид занять фізичною культурою, і як ефективний допоміжний засіб для розвитку спеціальних силових та швидкісно-силових якостей, а також силовій витривалості.

Одна з переваг занять силової спрямованості полягає у великому різноманітті вправ, методів та принципів розвитку силових якостей, що дає можливість широкого диференціювання навантаження. Це дозволяє враховувати індивідуальні властивості людини залежно від її статі, віку, рівня фізичної підготовленості та

стану здоров'я. Ця особливість сприяє реалізації в освітньому процесі таких основних дидактичних принципів, як диференціація та індивідуалізація, що особливо актуально з огляду на вкрай низький рівень соматичного здоров'я та фізичної підготовленості сучасної учнівської молоді.

Краса, сила і здоров'я нашого тіла – це новий культурний критерій людської цивілізації. Фізкультурна революція відбувається не в спортивній залі, а в людському розумі. Сильне тіло – це не естетична примха, а єдиний спосіб вистояти в наш час глобальних стресів: соціальних, інформаційних, екологічних і психічних. Коли ви тренуєтесь, ви робите більш сильним не тільки мускули, але і характер. Ви привчаєте себе ставити мету і досягати її. Ви вчитеся удосконалювати себе і потім це уміння буде супроводжувати вас усе ваше життя, чим би ви не займалися.

Спорт виховує людину естетично і морально, формує моральне поводження і відношення до людей, до себе, до навчання і праці, виховує самоконтроль і самооцінку своїм діям.

Пам'ятаймо, що нудні уроки, на думку Ж.Руссо, можуть викликати в учнів тільки ненависть до педагога і до того, що він викладає. Усе це зобов'язує нас, виходячи із завдань, змісту і місця проведення уроку, організувати їх так, щоб одержати високий освітній, оздоровчий і виховний ефект, уникнути нерациональної витрати часу і травм, наблизити урок до життя природними формами людського спілкування, що буде сприяти вільному розвитку особистості

Урок, згідно з методикою проведення уроку з фізичної культури, поділено на три частини: підготовчу, основну (відповідає фазі вирішення передбачених основних завдань), заключну (покликану забезпечити перехід учнів до наступних після уроку дій). Поділ заняття на частини не означає, що він втрачає свою цілісність. Навпаки, кожна частина повинна логічно передувати наступній і впливати з попередньої.

Розв'язуючи окремі (специфічні) завдання, кожна частина служить найефективнішому досягненню кінцевого результату уроку. Тому час, що витрачається на окремі частини та їхній конкретний зміст, вельми мінливий, бо залежить від безлічі факторів: завдань заняття, специфіки вправ, конкретного

стану учнів на певному уроці, їхніх особливостей, зовнішніх умов тощо.

Зазначені риси є характерними для структури всіх основних форм занять із фізичного виховання. Їхня структурна схожість – не у формальному поділі на стандартну кількість частин, а в необхідності дотримуватися під час побудови занять загальних закономірностей їхнього розвитку, які не дозволяють у будь-якій частині робити те, що не відповідає її ролі та місцю в загальній структурі заняття і зобов'язує будувати урок у певній послідовності.

Не слід забувати, що визначення фізичних вправ та їх послідовність дає змогу найкраще розв'язати загальні й окремі (специфічні) завдання.

Ефективність певних фізичних

вправ у вирішенні конкретних завдань фізичного виховання не викликає сумнівів. Необхідність визначення певної послідовності вправ викликана відомим явищем «післядії». Викладач повинен прагнути досягнення позитивного впливу попередньо виконаних вправ – для успіху наступних. Наприклад, опанування складно координаційних вправ буде більш успішним на початку уроку. Під час вдосконалення їх можна виконувати і в кінці уроку. Вправи на розвиток швидкості дають низький ефект після роботи на витривалість. Небажано на одному уроці поєднувати вправи, що можуть викликати негативні перевантаження.

Особливо уважно слід добирати загальнорозвиваючі вправи. Їх ціле-

спрямований добір сприяє формуванню постави, розвитку певних груп м'язів, вихованню школи рухів, підготовці до засвоєння складних рухових дій, передбачених планом уроку. Безсистемне використання загальнорозвиваючих вправ призводить до того, що втрачаються сприятливі можливості для розвитку й удосконалення рухового апарату. Своєчасно не розвинені здібності стають перешкодою до вироблення у майбутньому більш складних життєво важливих умінь і навичок.

Враховуючи усе вищезазначене, вищій увазі пропонується план-конспект уроку для здобувачів освіти 2-го року навчання (модуль «Гімнастика», розділ «Атлетична гімнастика»).

ПЛАН-КОНСПЕКТ уроку фізичної культури (модуль «Гімнастика»)

Тема: Техніка виконання та оволодіння елементами атлетичної гімнастики.

Мета: Розвивати силу, силову витривалість, зміцнювати всі м'язові групи атлетичними вправами, зберігати та зміцнювати здоров'я здобувачів освіти.

Завдання:

1. Продовжувати навчати учнів правилам та методиці занять фізичними вправами на уроках атлетичної гімнастики.
2. Вдосконалювати техніку виконання силових атлетичних вправ без снарядів та із снарядами: штангою, гириями, гантелями.
3. Розвивати силу, силову витривалість та швидко-силові якості, спритність.
4. Виховувати інтерес і прагнення до фізичного вдосконалення.
6. Зберігати та зміцнювати здоров'я учнів.
7. Розвивати необхідні морально-вольові якості і силу волі, взаємодопомогу, колективізм.

Місце проведення: спортивна зала.

Інвентар: гирі, гантелі, секундомір, свисток.

№ з/п	ЗМІСТ УРОКУ	ДОЗУ-ВАННЯ	ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ПІДГОТОВЧА ЧАСТИНА (14 хвилин)			
1	Вхід до зали під мелодію маршу, шиккування. Рапорт викладачу. Привітання. Повідомлення завдань уроку. Інструктаж з безпеки життєдіяльності. ЧСС за 10 с.	2 хв.	Стройовим кроком у колону по одному. Звернути увагу на охайність учнів, наявність спортивної форми.
2	Стройові прийоми: повороти на місці.	30 с.	Чітке виконання стройових команд.
3	Ходьба: — звичайна в обхід спортзалу; — на носках, руки на поясі; — на п'ятах руки за головою; — у напівприсіді, руки в сторони; — на носках у повному присіді, руки на колінах	3 хв. по 15 м.	Дистанція 2 кроки, темп середній, тримати поставу, дихати вільно. Стежити, щоб спина була рівна.

4	Біг: — звичайний; — з високим підняттям стегна; — із закиданням гомілок назад; — з винесенням прямих ніг вперед.	2 хв. 30 с.	Дистанція два кроки. Темп середній. Закидання гомілки так, щоб п'яткою торкнутися сідниць.
5	Стрибки — приставним кроком лівим боком; — приставним кроком правим боком; — по чергово лівим і правим боком; — стрибками на одній нозі; — через перешкоду на двох ногах.	3 хв.	Дистанція два кроки. Через 4,3,2 кроки. Через натягнутий шнур.
6	Загальнорозвиваючі вправи в парах: 1.В.п. – стоячи впритул у колоні, руки вниз, тримаючись за руки. 1-2-дугами руки вгору, 3-4 – в.п. 2.В.п. – стоячи впритул обличчям, один до одного, руки в сторони, тримаючись за руки; ліву ногу назад на носок, руки в гору; в.п. – праву ногу назад на носок, руки вгору; в.п. 3.В.п. – стоячи на відстані кроку один від одного, руки на плечі; нахил вліво; в.п. – нахил вправо; в.п. 4.В.п. – стійка-ноги нарізно, нахил прогнувшись, руки на плечі партнеру. Пружинні нахили вперед. 5.В.п. – стоячи спиною один до одного, руки вгору, тримаючись за руки; випад лівою, нахил назад; в.п. – випад правою, нахил назад; в.п. 6.В.п. стоячи на півкроку один від одного, тримаючись під руки – присід; встати – те ж. 7.В.п. – стоячи спиною один від одного у вузькій стійці, руки вгору, тримаючись за руки – перший робить нахил вперед, другий тримає тулуб прямим; в.п. і навпаки.	2 хв. 30 с.	Під час виконання вправ спину тримати рівно, погляд прямий. Відновлення дихання. Дихання спокійне. Стежити за правильністю виконання вправи. Випрямляти помилки зауваженнями.
7	ЧСС – за 10 с.	20 с.	
8	Шиккування в одну шеренгу.	10 с.	Команда: «В одну шеренгу шикуйсь!».
ОСНОВНА ЧАСТИНА (26 хвилин)			
I	Загальнорозвивальні вправи для м'язів рук і верхнього плечового поясу з обтяженням 0,5 кг: 1. Гантелі вниз - знизування плечима. 2. Гантелі біля плечей – по чергове простягування рук уперед. 3. Гантелі біля плечей – по чергове випрямлення рук угору. 4. Гантелі біля стегна спереду долонями до себе – одночасне згинання рук у ліктях. 5. Гантелі біля стегна спереду долонями від себе – одночасне згинання рук в ліктях. 6. В.п. – гантелі біля стегна долонями до себе – простягання вперед обох рук. 7. В.п. – гантелі біля стегна долонями до себе – відведення рук у сторони.	4 хв.	Правильне виконання. Виконувати ритмічно. Чітке виконання. Спину тримати рівно, голова піднята. Стежити за чіткістю виконання і ритмічністю дихання.

	<p>8. В.п. – гантелі підняті вгору – оберти прямими руками вперед і назад.</p> <p>9. В.п. – гантелі до плечей – скручування тулуба.</p> <p>10. В.п. – те саме – нахили тулуба праворуч і ліворуч. ЧСС за 10 с.</p>		
1	<p>Комплекс вправ із штангою:</p> <p>1. Жим штанги лежачи звичайним і широким хватами.</p> <p>2. Присідання із штангою на плечах.</p> <p>3. Стояти, тримаючи штангу на плечах. Піднімання на носки.</p> <p>Вправи для м'язів спини:</p> <p>1. Лежачи на стегнах, ноги закріплені, руки за головою. Піднімаючи верхню частину тулуба, прогнутися в попереку.</p> <p>2. Лежачи на животі або грудях, руками триматися опори. Піднімати вгору прямі ноги.</p> <p>На похилій площині:</p> <p>1. Лежачи на спині, ноги закріплені. Піднімання тулуба, руки за головою.</p> <p>2. Лежачи на спині руками взятися за опору. Піднімання прямих ніг.</p>	<p>2 хв.</p> <p>2 хв.</p> <p>1 хв.</p>	<p>Вантаж вагою 6-8 кг. Дотримання безпеки життєдіяльності під час виконання вправ.</p> <p>Звернути увагу на дихання та правильність виконання вправ.</p>
2	<p>Теоретичні відомості:</p> <p>1. Які фізичні якості в основному розвиває атлетизм?</p> <p>2. Скільки разів на тиждень потрібно займатись?</p> <p>3. Тривалість заняття?</p> <p>4. Який метод характерний для тренування фізичних якостей на заняттях з атлетизму?</p>	1 хв.	
3	<p>Вправи для м'язів ший:</p> <p>1. В.п. – стійка – ноги нарізно, руки на поясі. Нахил голови до правого плеча, зафіксувати положення; в.п. – те саме до лівого плеча.</p> <p>2. Нахил голови вперед, намагатися торкнутися підборіддям грудини і зафіксувати положення.</p> <p>3. Поворот голови праворуч, підборіддя підняти вгору і зафіксувати положення; В.п. – те саме ліворуч.</p> <p>Вправи для ніг:</p> <p>1. В.п. – стійка на лівій нозі, права зігнута назад. Правою рукою притиснути праву ступню до сідниці. Зафіксувати. В.п. – те саме лівою ногою.</p> <p>2. В.п. – лежачи на спині. Праву ногу вперед, захопити її за гомілку двома руками і потягнути до голови. Зафіксувати положення; в.п. – те саме лівою ногою (10-20 с)</p> <p>3. В.п. – стійка на трохи зігнутій нозі, ліва, випрямлена вперед, спирається на п'ятку, носок на себе, упор руками в праве стегно. Незначний нахил тулуба вперед, спина випрямлена. Зафіксувати; в.п. – те саме на іншій нозі (10-20 с.)</p>	<p>2 хв.</p> <p>2 хв.</p>	<p>Усі гімнастичні елементи виконуються без ривків, плавно, без різких рухів. М'язи в розтягнутому стані утримують 10-20 с. (фіксують).</p> <p>При виконанні вправ для ніг потрібно дотримуватися обережності. Щоб не травмувати суглоби і зв'язки важливо розминатися перед виконанням базових вправ. Для розігріву достатньо одну-дві хвилини походити на місці, високо піднімаючи коліна.</p>

	Вправи з набивними м'ячами: 1. Перекидання м'яча обома руками від грудей. 2. Перекидання м'яча однією рукою. 3. Кидки м'яча обома руками із-за голови. 4. Підкидання м'яча обома руками вперед-вверх. В.п. – ноги нарізно, м'яч внизу. 5. Перекидання м'яча обома руками назад через голову.	3 хв.	Підкидання-кидок м'яча вгору і ловіння його різними способами. Перекидання-кидок м'яча партнеру різними способами. Передача – передавання м'яча із рук у руки без фази польоту.
4	Теоретичні відомості: 1. Число підходів під час виконання вправ. 2. Як визначити число повторень у підхід? 3. Як збільшити обсяг навантаження? 4. Тривалість відпочинку між підходами.	1 хв.	Визначити ЧСС. Звернути увагу чи є перевантаження.
5	Загальноорозвиваючі вправи з гирями: 1. Поштовх обох гирь. 2. Жим обох гирь стоячи. 3. Ривок гирі. 4. Піднімання гирі обома руками до підборіддя.	3 хв.	Звернути увагу на техніку безпеки. Забезпечити страховку. Звернути увагу на техніку виконання вправ.
6	Теоретичні відомості: 1. У чому проявляється відмінність у тренуванні: а) сили і силової витривалості; б) підтягування звичайним і широким хватом за голову; в) згинання і розгинання рук в упорі лежачи звичайним і широким хватом; г) жим штанги вузьким і широким хватами.	1 хв.	Визначити ЧСС. Звернути увагу чи є перевантаження.
7	Виконання естафет з розвитку рухової якості – спритності: а) човниковий біг з м'ячем; б) стрибками на лівій, правій нозі.	4 хв.	Виконати у вигляді змагань.
ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА (5 хвилин)			
8	1. Шиккування в шеренгу. Ходьба в обхід залу з виконанням дихальних вправ. 2. ЧСС за 10 с. 3. Підведення підсумків уроку. 4. Домашнє завдання: комплекс вправ для верхнього плечового поясу з обтяженням 0,5 кг. 5. Організований вихід із залу.	2 хв. 10 с. 2 хв. 30 с. 20 с.	Назвати кращих у виконанні вправ. Прокоментувати оцінки.

Микола КРАВЧЕНКО,

викладач ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти будівельних технологій Харківської області»

ВІСНИК
РЕСТРАЦІЙНЕ СВІДОЦТВО
ХК №128
ВИДАНО 01.02.94р.
ПРОФОСВІТИ

Адреса редакції та видавця:

61121, м. Харків, вул. Владислава Зубенка, 37, 4 поверх,
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Харківській області
Тел. 64-68-60

Головний редактор
Редактор
Літературний редактор
Технічний редактор, верстка

Т.О.РУСЛАНОВА
Н.Г.СОЛОГУБ
О.І.ГОРСЬКОВА
О.В.ЯКОВЕНКО

Зверстано та надруковано в лабораторії науково-методичного забезпечення та моніторингу якості НМЦ ПТО за адресою:
61121, м. Харків, вул. Владислава Зубенка, 37
Електронна версія газети розміщується на інформаційно-освітньому порталі "ПТО Харківської області" ptu.org.ua

Рукописи не повертаються і не рецензуються. Відповідальність за зміст інформації несе її автор.
Точка зору авторів матеріалів може не збігатись з позицією редакції.